

Partimotion

Motion till riksdagen 2017/18:3798

av **Andreas Carlson m.fl. (KD)**

Välfärdslöftet – Budget för vård, omsorg och trygghet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som föreslås i avsnitt 4–21 i motionen.
2. Riksdagen fastställer utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget 2018–2020 enligt förslaget i tabell 3 i motionen.
3. Riksdagen beslutar om fördelning av utgifter på utgiftsområden för 2018 enligt förslagen i tabellerna 15 och 17–41 i motionen.
4. Riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifter på utgiftsområden för 2019 och 2020 enligt förslaget i tabellerna 16–41 som riktlinje för regeringens budgetarbete.
5. Riksdagen godkänner beräkningen av inkomsterna i statens budget för 2018 enligt förslaget i tabell 42 i motionen och tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen ska återkomma med lagförslag i överensstämmelse med denna beräkning.
6. Riksdagen godkänner den preliminära beräkningen av inkomster i statens budget för 2019 och 2020 enligt förslaget i tabell 43 i motionen som riktlinje för regeringens budgetarbete.

Motivering

1 Kristdemokraterna återupprättar välfärdsloftet

Under den socialdemokratiskt ledda regeringen har centrala välfärdstjänster inom vård, omsorg och trygghet försämrats kraftigt. Det är anmärkningsvärt att regeringen trots högkonjunktur och ett påstått stort reformutrymme står handfallen inför detta.

Regeringen är trött av regerandet och idéfattig. Trots 40 miljarder i reformutrymme 2018 som växer till över 70 miljarder 2020 har man inga strukturella reformer på viktiga områden.

Man saknar en reformagenda för att de stora grupper som idag står långt ifrån arbetsmarknaden ska kunna ta sig in. I sitt förslag till statsbudget lägger man ner sitt viktigaste jobbförslag – traineetjänster efter ett tre år långt haveri. Det pågår ett svek inom välfärden samtidigt som regeringen avsätter mycket stora belopp för byggsubventioner, klimatkliv och olika gratissatsningar som förefaller vällovliga men som knappast tillhör välfärdens kärna.

Antalet personer som får vänta mer än 90 dagar på första besöket för specialistbehandling i vården har ökat från 40 000 personer 2014 till över 70 000 personer 2017. I flera landsting har uppfyllelsen av vårdgarantin fallit dramatiskt.

Förra året fick mer än 5000 äldre vänta i mer än tre månader på att få en plats i särskilt boende efter att kommunen beslutat att den äldre hade rätt till särskilt boende. Samtidigt uppträder kommunerna mer njuggt mot äldre som önskar att bo i äldreboende. Med nuvarande utveckling kommer bristen på platser i äldreboende snarare öka än minska. Samtidigt vill regeringen genomdriva ett extremt lågt vinsttak som i realiteten skulle undanröja alla privatägda äldreboenden.

Polisen lider av ledningsproblem och avhopp. Antalet bostadsområden som polisen betraktar som särskilt utsatta ökar. Därmed ökar otryggheten och tilliten avtar i hela samhället. Kristdemokraterna vill vända utvecklingen genom att fler poliser som även kommunerna kan finansiera – ska finnas ute bland människor.

Istället för att sänka skatterna för jobb och företagande har regeringen under mandatperioden höjt dem för i synnerhet dem som studerat och arbetar hårt. Man har

också slopat avdragsrätten för gåvor till välgörande ändamål och i det liggande förslaget till budget höjer man också skatten på sparande.

I vårt förslag till budget återställs dessa skattehöjningar. Utsatta grupper som unga, nyanlända och långtidsarbetslösa får dessutom inkomstskattesänkningar som gör att det blir lönsamt att ta ett jobb – kanske till lägre lön om så krävs.

Vi föreslår en ny anställningsform inträdesjobb, tillsammans med övriga allianspartier och arbetsmarknadspolitiken effektiviseras.

Kristdemokraterna vill återupprätta välfärdsloftet.

I vårt förslag till budget höjs anslagen till sjukhusvården, primärvården och äldreomsorgen kraftigt. Våra reformer syftar till att skapa incitament för kommuner och landsting att förbättra vården och korta köerna genom fler platser. På sikt måste specialiserad sjukhusvård hanteras av staten.

Kristdemokraterna vill återupprätta välfärdsloftet till våra pensionärer genom omedelbart avskaffad pensionärsskatt och ett kraftigt förbättrat bostadstillägg. För seniorer som vill jobba återställs socialdemokraternas skattehöjningar och jobbskatten sänks. Våra äldre behövs på arbetsmarknaden!

Regeringen genomför stora och dyra reformer i en högkonjunktur. Det är en riskabel politik. Kristdemokraterna är mer rädd om skattebetalarnas och statens plånböcker och föreslår en budget som är tio miljarder kronor stramare varje år. Vi föreslår skattesänkningar som uppmuntrar till jobb och skattesänkningar som riktar sig till barnfamiljer och pensionärer som halkat efter. Våra utgiftsökningar är helt inriktade på områden där den centrala välfärden idag brister.

Kristdemokraterna lovar inte allt. Men vi håller vad vi lovar.

Innehåll

Förslag till riksdagsbeslut	1
Motivering	2
1 Kristdemokraterna återupprättar välfärdsloftet	2
2 Alliansens bedömning av svensk ekonomi	8
2.1 Starkare internationell återhämtning	9
2.2 Utanförskapet biter sig fast i Sverige trots högkonjunktur	12
2.3 Stark konjunktur men villkoren för långsiktig tillväxt utmanas	14
3 Alliansens syn på regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken	17
3.1 Risker för svensk ekonomi och statsfinanser	17
3.2 Ekonomisk politik som minskar sysselsättning och arbetsutbud	20
3.3 Politik som slår mot svensk tillväxt och jobb	25
4 Alliansens riktlinjer för den ekonomiska politiken	27
4.1 Stora reformbehov i svensk ekonomi	27
4.2 Centrala reformområden för Alliansen	29
4.3 Ansvar för svensk ekonomi och hållbara offentliga finanser	31
4.4 Fler i arbete genom stärkta drivkrafter och sänkta trösklar in på arbetsmarknaden	35
4.5 Goda förutsättningar för fler och växande företag	38
4.6 En hållbar utveckling för framtiden	40
4.7 Stärk tryggheten	40
4.8 En trygg och tillgänglig välfärd	41
4.9 Migrationen till Sverige kräver nya reformer	44
5 Kristdemokraternas ekonomiska politik	48
6 Fler jobb och mer företagande	53
6.1 Regeringens missriktade arbetslöshetsmål	55
6.2 Regeringens arbetsmarknadspolitik havererar	55
6.3 En arbetsmarknad där alla får plats	56
6.4 Skattelättnader för utsatta grupper på arbetsmarknaden	57

6.5	Effektivisera arbetsmarknadspolitiken	60
6.5.1	Avskaffa arbetsmarknadsutbildning i AF:s regi – satsa på Yrkesvux	61
6.5.2	Fler platser i Yrkesvux	62
6.5.3	Avveckla extratjänsterna	63
6.5.4	Avveckla anställningsstöd	63
6.5.5	Avveckla moderna beredskapsjobb	64
6.5.6	Avveckla snabbspåren	64
6.5.7	Neddragning av Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag	64
6.6	Trygga anställningar	65
6.6.1	Lönestöd	65
6.7	Fler växande företag	66
6.7.1	Bättre regler för personaloptioner	67
6.7.2	Enklare att bli och vara företagare	67
6.7.3	Värna och utveckla tjänstesektorn	68
7	Skattesänkningar för alla- mer till de som jobbar	69
7.1	Höjd brytpunkt och återställt jobbskatteavdrag	71
7.2	Jobbskatteavdrag för föräldrar	71
7.2.1	Jobbskatteavdrag för föräldrar ökar jämställdheten	72
7.2.2	Främja sparande- nej till höjd skatt på ISK	73
8	Stärk familjerna	73
8.1	Höjt bostadsbidrag	73
8.2	Barnomsorgspeng införs	74
8.3	Stärkt pensionsrätt för barnår	74
8.4	Minskade barngrupper i förskolan	75
8.5	Fritidspeng för barn i familjer med svag ekonomi	75
8.6	Höjt adoptionsbidrag	75
8.7	Föräldrastöd och föräldrautbildning	76
8.8	Familjerådgivning och familjerådgivningscheckar	76
8.9	Inför sociala utfallskontrakt	76

9 En hälso- och sjukvård i världsklass	78
9.1 Ökad valfrihet och makt till den enskilde	80
9.2 Statligt ansvar för sjukvården	81
9.3 Vårdplatsgaranti inom sjukhusvården	82
9.4 Trygg vård nära dig genom investering i primärvården	84
9.5 Ökad delaktighet i vården – certifierade patienter	85
9.6 Fortsatt satsning på regionala cancercenter (RCC)	86
9.7 Förstärk apotekens roll inom hälso- och sjukvården	87
9.8 Återinför kömiljarden	88
9.9 Vårdserviceteam - tid att fokusera på patientens vård	89
9.10 En förbättrad förlossningsvård	90
9.11 En förstärkt barn- och ungdomshälsovård	91
9.12 Patientansvarig läkare	93
10 Socialtjänstens problem och möjligheter	93
10.1 Stärk professionens ställning	94
10.2 En nationell kris-socialjour	94
10.3 Högre assistansersättning i LSS	96
11 Att åldras i trygghet och värdighet	97
11.1 Låt fler äldre arbeta	98
11.2 Sänk skatten på arbetande äldre	99
11.3 Avskaffa skillnaden i beskattning	99
11.4 Trygga äldres boende - höj bostadstillägget	100
11.5 Regeringen tar bort viktiga satsningar	101
11.6 Satsning på personalens kompetens	101
11.7 Vårdserviceteam i äldreomsorgen	101
11.8 Äldreboendegaranti och äldreboendemiljard	102
11.9 Förbättrad personalkontinuitet inom hemtjänsten	103
11.10 Hemtagningsteam - trygg hemgång efter sjukhusvistelse	104
11.11 Valfrihet och en värdighetsgaranti i varje kommun	104

	KD
11.12 Nationellt måltidslyft	105
11.13 Stärkt demensvård - nationell demensplan och geriatriska centrum	105
12 En fungerande rättsstat – oumbärlig för ett gott samhälle	106
12.1 Kraftfull satsning på svensk polis	107
12.2 Motverka våldsbejakande extremism	108
12.3 Brottsutsattas behov i fokus	109
13 En skola där ingen lämnas efter	109
13.1 Speciallärarlyft för stärkt kunskapsutveckling	110
13.2 Satsningar på elevhälsa	111
13.3 Inför evidensbaserade antimobbingsprogram	112
13.4 Förebygg övergrepp mot barn	113
13.5 Utbildningsträffar för föräldrar	113
13.6 Satsning på skolor i utsatta områden	114
14 Reformen för fler bostäder	115
14.1 Avtrappning av ränteavdragen	116
14.2 Inför förmånligt bospår	117
14.3 Flyttskatter	118
15 Försvaret behöver stärkas	119
16 En förbättrad migrations- och integrationspolitik	121
16.1 Asylprogram: SFI och samhällsorientering direkt	122
16.2 Permanent lag om tillfälliga uppehållstillstånd de tre första åren	123
16.3 Familjeåterförening och anhöriginvandring	123
16.4 Synnerligen och särskilt ömmande omständigheter	124
16.5 Asylansökningsområden	124
16.6 Effektivare avvisningar	125
16.7 God man inom 24 timmar	126
16.8 Förbättra bostadssituationen för asylsökande och nyanlända	126
17 Det civila samhället	127
17.1 Återinför gåvoskatteavdraget	128

	KD
17.2 Ökat skydd i idrottsföreningar mot sexuella övergrepp	129
17.3 Öka stödet till trossamfunden	129
17.4 Sänkt skatt på ersättningar till funktionärer i ideella organisationer	129
18 En landsbygd med självförtroende	130
18.1 Hållbar skattesänkning för jordbruket	131
18.2 Ersättningar för viltskador	131
19 Politiskt ansvar för miljön och klimatet	132
19.1 Fortsatt skatteväxling	133
19.2 Rädda Östersjön	133
20 Viktiga infrastruktursatsningar för hela Sverige	134
21 Sammanhållning över gränserna	136
22 Finansiering	139
23 Den offentliga sektorns finanser	144
24 Förslag till utgiftsramar	145
25 Beräkning av statsbudgetens inkomster	163

2 Alliansens bedömning av svensk ekonomi

Svensk ekonomi går bra. Efter en ovanligt lång och djup nedgång råder det nu högkonjunktur. Som i varje högkonjunktur blir jobben fler och skatteintäkterna större. Samtidigt kan inte högkonjunkturen dölja att Sverige står inför en period med stora reformbehov. Trots den höga tillväxten präglas svensk ekonomi av flera långsiktiga problem och obalanser. Arbetsmarknaden kännetecknas av en stor och ökande tudelning, där en allt större andel arbetslösa står allt längre från arbetsmarknaden. När många nyanlända nu etablerar sig i Sverige riskerar tudelningen att förstärkas. Trots högt tryck i ekonomin och en påtaglig arbetskraftsbrist är arbetslösheten därför fortsatt hög i många grupper och sysselsättningsgraden förväntas som helhet vända ned redan om ett par år. Det är tydligt att konjunkturuppgången inte kommer alla till del. Samtidigt dämpas BNP-tillväxten på grund av den ökande arbetskraftsbristen.

Parallellt med utvecklingen i Sverige är de ekonomisk-politiska riskerna i omvärlden betydande. Osäkerheten kring Donald Trumps politik i USA, förhandlingar om Storbritanniens utträde ur EU och utvecklingen på Koreahalvön skapar betydande osäkerhet i prognoserna för den globala ekonomin. Dessutom finns frågetecken kring hur avtrappningen av de senaste årens mycket expansiva penningpolitik kommer att påverka både finansmarknaden och den reala ekonomin, samt hur länge USA:s mycket långa högkonjunktur kan hålla i sig.

För att Sverige ska klara utvecklingen krävs nya strukturreformer. För att konjunkturuppgången ska komma alla till del behöver arbetsutbudet öka, inträdet på arbetsmarknaden underlättas, efterfrågan på lågkvalificerad arbetskraft stärkas och matchningen fungera bättre. Med ökande risker för protektionism och populism krävs att Sverige genomför reformer för att säkra långsiktig tillväxt.

2.1 Starkare internationell återhämtning

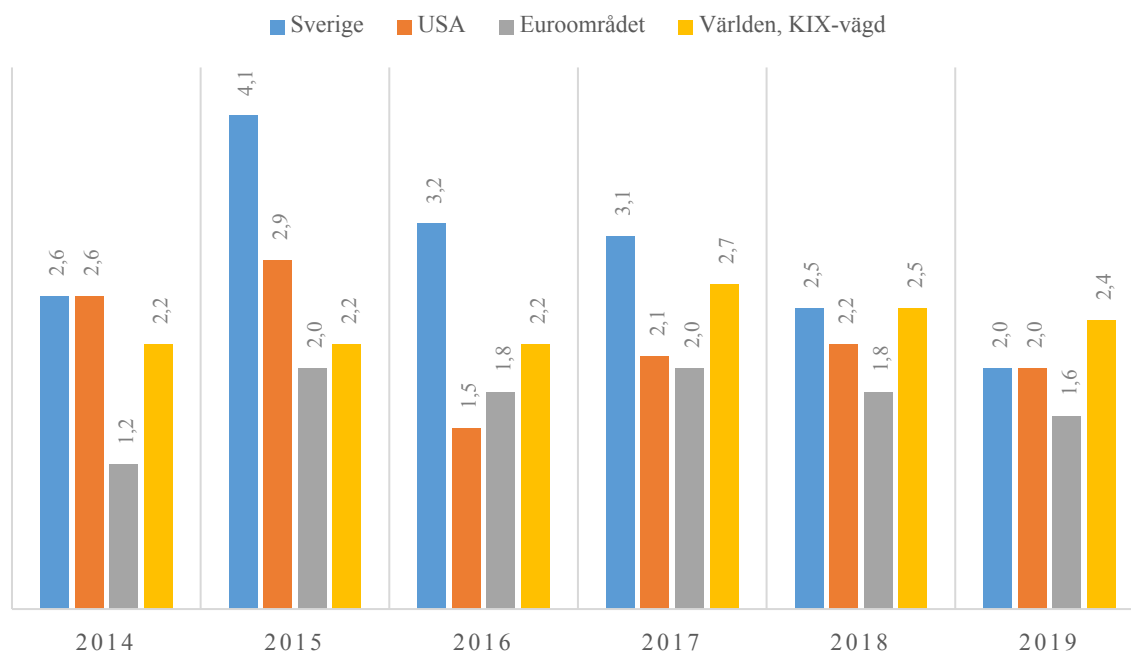
Efter finanskrisen och den efterföljande globala lågkonjunkturen har den internationella återhämtningen präglats av en förhållandevis långsam konjunkturuppgång. Under de senaste åren har dock en expansiv penningpolitik och en mindre åtstramande finanspolitik gynnat tillväxten i OECD-länderna. 2017 ser ut att bli det första året på ett decennium då ekonomierna i samtliga OECD-länder växer.

Många förtroendeindikatorer har fortsatt att förstärkas och ger stöd åt bilden av en bred fortsatt återhämtning inom OECD. Den amerikanska ekonomin är i nuläget nära fullt

resursutnyttjande. Euroområdet går allt bättre och förväntas fortsätta växa stabilt tack vare en fortsatt expansiv penningpolitik och starka förtroendeindikatorer, samt på grund av att de politiska riskerna har minskat. För Storbritanniens del ser konjunkturen ut att mattas av 2017 och 2018. Utträdesförhandlingarna riskerar att bli komplicerade, vilket skapar en osäkerhet som påverkar investeringsbeslut redan på kort sikt. Samtidigt som utsikterna ser goda ut i de flesta länder har den ekonomisk-politiska osäkerheten ökat. Värderingarna på världens börser blir allt högre. I kombination med politiska risker, främst när det gäller den amerikanska finanspolitiken, svåra utträdesförhandlingar ur EU för Storbritannien vid Brexit och ett fortsatt sårbart finansiellt system innebär det att riskerna för bakslag på medellång sikt inte är obetydliga.

I tillväxtländerna ses också en tydlig förstärkning, både för råvaruexportörer och råvaruimportörer. Kinas tillväxt har stabiliserats i linje med de kinesiska myndigheternas tillväxtmål om 6,5–7,0 procent, som en konsekvens av att ekonomin i landet ombalanseras från investeringar till konsumtion. Kina lider dock att fortsatt hög skulduppbyggnad, som ännu inte mattats av.

Figur 1: BNP-tillväxt i ett antal ekonomier, prognos 2017-2020. Årlig tillväxttakt i procent (ej kalenderkorrigerad). SE, USA, Euroområdet, Världen KIX-vägd

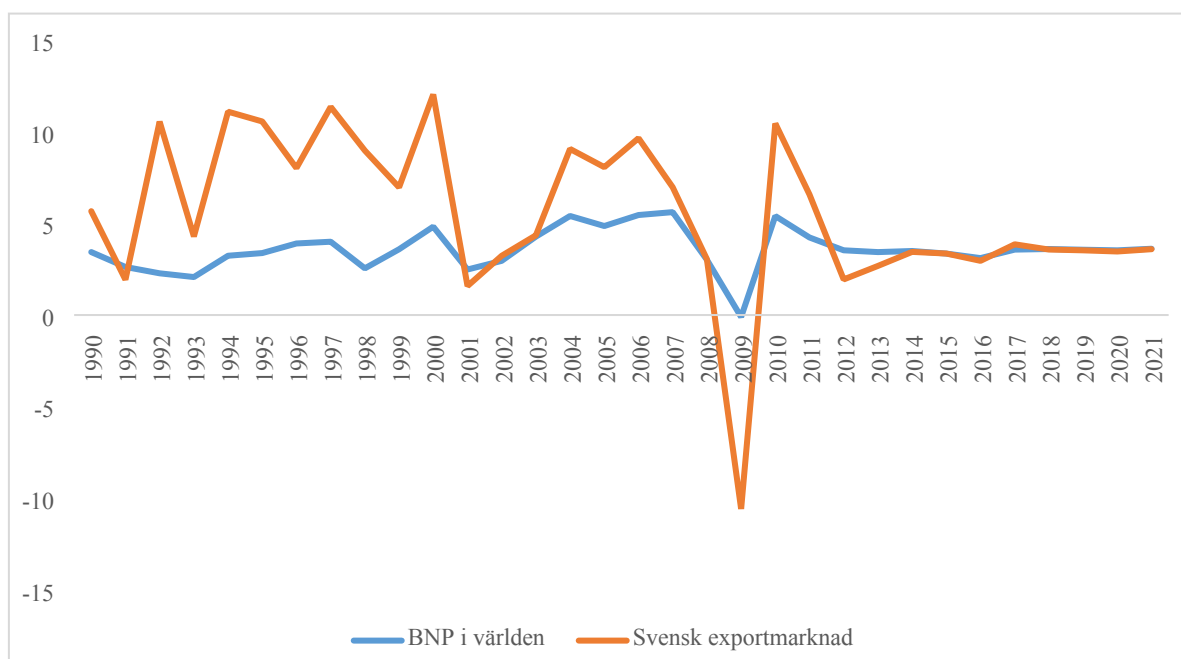
Källa: Budgetpropositionen 2018

Trots bättre tillväxtutsikter på ett par års sikt har den långsiktiga tillväxtpotentialen i många OECD-länder försvagats betydligt av låga investeringar efter finanskrisen. Tillväxten i potentiell BNP kommer långsamt återhämta sig under åren 2017–2021, men når i euroområdet och USA inte upp till samma takt som före finanskrisen. I många länder bidrar en långsam ökning av den arbetsföra befolkningen och en låg tillväxt i produktiviteten till att den potentiella tillväxten blir fortsatt låg.

För Sveriges del indikerar det oväntat starka utfallet för andra kvartalet att högkonjunkturen är starkare än vad som tidigare förutsetts. Tillväxten drivs både av en robust inhemsk konsumtion och av den ökade tillväxten i omvärlden. Den svenska exportmarknaden stärks gradvis, men till lägre nivåer än historiskt.

Världsmarknadsefterfrågan på svensk export bedöms växa långsammare än sitt historiska genomsnitt under kommande år, vilket är i linje med den globala inbromsningen av handelsutvecklingen. Förklaringar till detta är en försvagning i trenden mot ökad internationell specialisering, svag internationell investeringstillväxt och en snabb ökning av icke-tariffära handelshinder. Konjunkturinstitutet förväntar sig att den svenska exportmarknaden växer med i genomsnitt 3,5 procent per år 2019–2021. Det är högre än de senaste fem årens genomsnitt på 3 procent, men en lägre ökningstakt än genomsnittet 1995–2016 som uppgår till 5,9 procent per år.

Figur 2: BNP i världen och svensk exportmarknad 1990-2020 (procentuell förändring)

Källa: Konjunkturläget juni 2017

Sammanfattningsvis har den internationella återhämtningen stärkts, men präglas fortsatt av både osäkerhet och lägre tillväxtpotential på lång sikt. För att stärka tillväxtutsikterna krävs att både avancerade ekonomier och tillväxtekonomier genomför strukturreformer som stärker produktiviteten och tillväxten på medellång sikt. Samtidigt är det viktigt att EU-länderna tillsammans med Storbritannien reducerar de ökande politiska och ekonomiska riskerna som följer av Storbritanniens utträde ur EU. För Sveriges del är det av största vikt att, givet en global trend mot svagare handelsutveckling, genomföra reformer med syfte att stärka svensk jobbtillväxt och öka svenska exportmarknadsandelar.

2.2 Utanförskapet biter sig fast i Sverige trots högkonjunktur

Sverige befinner sig i en ovanlig högkonjunktur. Efterfrågan i svensk ekonomi har stärkts och BNP-tillväxten bedöms uppgå till 3,1 procent 2017 och 2,5 procent 2018. Det som skiljer denna konjunkturåterhämtning från andra är att Sverige samtidigt präglas av strukturella obalanser på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden. En högkonjunktur är normalt det tillfälle då de som står längst från arbetsmarknaden har en möjlighet att etablera sig. Men nu präglas istället arbetsmarknaden av en växande tudelning där en allt större andel arbetslösa, till övervägande del bestående av utrikes födda och personer utan gymnasieutbildning, står allt längre från arbetsmarknaden. Bostadsmarknaden präglas av bostadsbrist, trots ett historiskt stort byggande, som skapar stora svårigheter att få en bostad där jobben finns.

Obalanserna innebär att utanförskap, arbetslöshet och bidragsberoende biter sig fast trots att Sverige befinner sig i en högkonjunktur. Dessutom ser vi att BNP-tillväxten hålls tillbaka eftersom företag och myndigheter inte kan anställa i den omfattning de skulle behöva. Arbetskraftbristen i den privata sektorn tangerar nivåerna på den brist som rådde precis innan finanskrisen 2008. Behovet av reformer är stort, men regeringen försitter chansen att genomföra dem trots det goda ekonomiska läget. Konjunkturinstitutet och Finanspolitiska rådets utvärderingar visar att regeringens politik saknar eller endast har en mycket marginell effekt på problemen.

Som beskrivs i inledningen följer utvecklingen på hela arbetsmarknaden inte med, trots de goda utsikterna för svensk tillväxt. Arbetslösheten är fortsatt hög i många grupper, jämviktsarbetslösheten har inte minskat påtagligt och sysselsättningsgraden förväntas plana ut, enligt Konjunkturinstitutets prognos. Det är tydligt att konjunkturuppgången

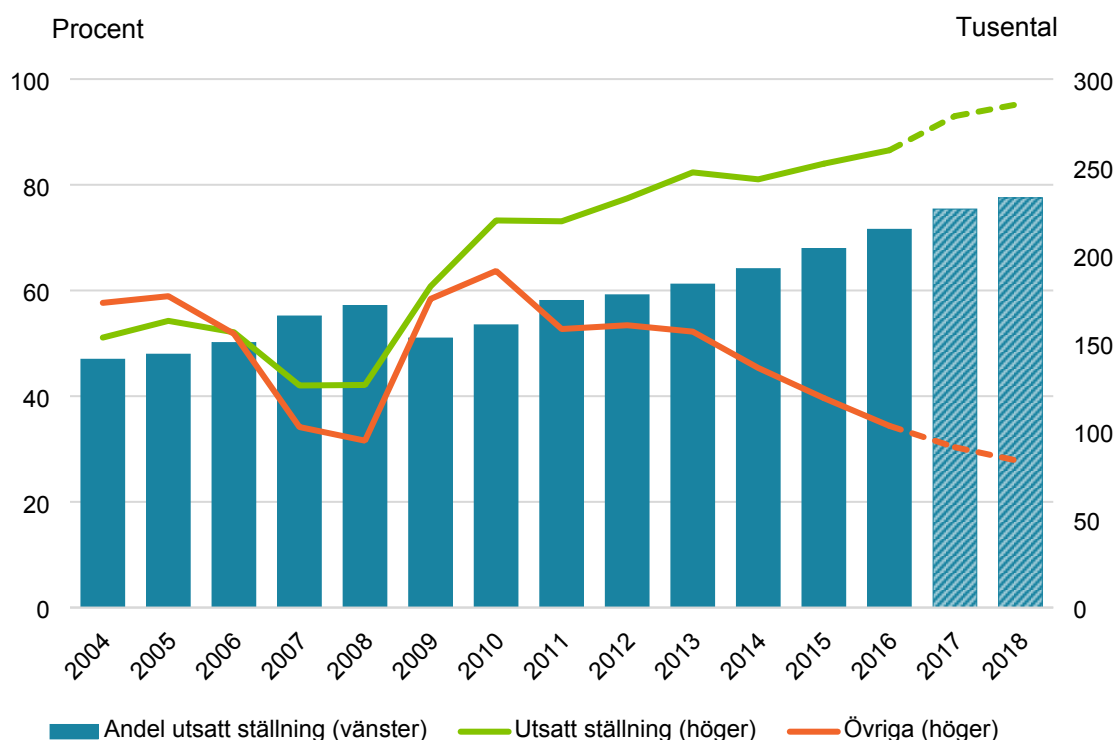
inte kommer alla till del. Regeringens arbetslöshetsmål uppnås inte, istället är Sverige längre ifrån det än när det sattes 2013.

Utvecklingen på arbetsmarknaden påverkas i hög grad av att antalet nyanlända i Sverige ökat. Mellan 2012 och 2021 förväntas 490 000 nyanlända starta sin etablering, enligt Ekonomistyrningsverkets prognos. Men att en stor grupp nyanlända på kort sikt ökar antalet som står till arbetsmarknadens förfogande behöver i sig inte vara ett problem. Om dessa personer står nära arbetsmarknaden bör de på något års sikt hitta en sysselsättning.

Problemet i Sverige är dock att strukturella obalanser på både arbetsmarknaden och bostadsmarknaden håller både nyanlända och andra utsatta grupper utanför arbetsmarknaden mer permanent. En stor och ökande andel av de arbetslösa utgörs av särskilt utsatta grupper: utomeuropeiskt födda, personer med högst förgymnasial utbildning, äldre och funktions-nedsatta.

Dessa grupper har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden på grund av höga trösklar orsakade av låg flexibilitet på arbetsmarknaden, växande kompetenskrav, skatteklar och få jobb med lägre kvalifikationskrav, samt dålig tillgång på bostäder. Ett tydligt tecken på de nuvarande obalanserna är att matchningen mellan lediga jobb och arbetslösa försämras. Allt fler arbetslösa står allt längre från arbetsmarknaden och arbetsgivarnas behov. Nettoökningen av antalet personer i utsatta grupper inskrivna hos Arbetsförmedlingen sedan finanskrisen beror till stor del på att fler utomeuropeiskt födda tillkommit. Med ett stort antal nyanlända som behöver ta sig in på arbetsmarknaden riskerar dessa strukturella obalanser att förstärkas ytterligare. Behovet av reformer är alltså akut. Enligt SCB har bara hälften av de nyanlända ett arbete efter nio år i Sverige. Endast 35 procent av gruppen utomeuropeiskt födda har en heltidsanställning, enligt Arbetsmarknadspolitiska rådet.

Figur 3: Arbetslösa inskrivna hos Arbetsförmedlingen, utsatta grupper, och övriga 16-64 år. Antal och andel i procent. Prognos för 2017 och 2018

Källa: Arbetsförmedlingen

Oroväckande nog förväntas flera av regeringens åtgärder förstärka problemen. Konjunkturinstitutet har bedömt att förändringar av arbetslöshetsförsäkringen, omläggningar inom arbetsmarknadspolitiken samt högre anställningskostnader för unga och äldre gör att färre står till arbetsmarknadens förfogande och minskar sysselsättningen. Regeringen har bland annat ökat regelkrånglet för nystartsjobbet och därmed försvårat inträdet för grupper med svag förankring på arbetsmarknaden. En utveckling i denna riktning, med försämringar av förutsättningarna för jobb och ekonomisk tillväxt, är fel väg för Sverige.

2.3 Stark konjunktur men villkoren för långsiktig tillväxt utmanas

Ett starkt BNP-utfall för det andra kvartal 2017 indikerar, tillsammans med positiva utfall för förtroendeindikatorer, att högkonjunkturen fortsätter starkare än vad som tidigare förutsagts. Tillväxten har uppreviderats till 3,1 procent för 2017 och 2,5 procent 2018. Investeringarna har ökat i Sverige sedan 2014 och har varit en viktig drivkraft för tillväxten. Bostadsinvesteringar och näringslivets övriga investeringar har ökat snabbt. Samtidigt är hushållens efterfrågan fortsatt en central del i återhämtningen. Många år av ökande disponibel inkomst, bland annat till följd av jobbskatteavdraget, samt låga räntor

och en hög befolkningstillväxt leder till ökad efterfrågan hos hushållen och offentlig sektor. En alltmer robust uppgång i omvärlden bidrar också till tillväxten.”

Under kommande år förväntas högkonjunkturen bestå, men utvecklingen dämpas. I takt med att resursutnyttjandet stiger begränsas de lediga resurserna i ekonomin och tillväxten hålls tillbaka. Arbetslösheten på 6,5 procent är under jämviktsarbetslösheten, den sjunkande arbetslösheten beror alltså på högkonjunkturen, inte på att arbetsmarknaden fungerar bättre. Både Konjunkturinstitutet och Ekonomistyrningsverket bedömer istället att jämviktsarbetslösheten kommer att öka de kommande åren.

Tillväxten i svensk ekonomi har drivits av flera samverkande faktorer. För det första har Sverige, tack vare Alliansregeringens strukturreformer och väl avvägda stabiliseringspolitik, i samverkan med en i huvudsak expansiv penningpolitik, klarat den utdragna lågkonjunkturen bättre än många jämförbara länder. Arbetskraftsdeltagandet har upprätthållits och ökade jämfört med högkonjunkturåren 2001 och 2007. Hushållens disponibla inkomst har också ökat betydligt, med upprätthållen inhemsk konsumtion som följd. Sveriges goda utgångsläge har därmed skapat förutsättningar för en stark och bred återhämtning. Konjunkturinstitutet nämner till exempel i sin prognos från december 2016 att Alliansregeringens ekonomiska politik fortfarande har en dämpande effekt på jämviktsarbetslösheten.

För det andra har svensk penningpolitik gradvis blivit mer expansiv under de senaste åren. Denna expansiva penningpolitik, med låga eller negativa räntenivåer, gör att kronan förblir svag och att efterfrågan stärks. Den expansiva inriktningen ligger fast trots att Sverige går in i en högkonjunktur och den konjunkturrella arbetslösheten minskar.

För det tredje har regeringen förskjutit finanspolitiken i expansiv riktning med ökade och ofinansierade utgifter. Med nuvarande högkonjunktur finns inga skäl att föra finanspolitiken i expansiv riktning. Konjunkturinstitutet bedömer att det finns utrymme för 25 miljarder kronor i ofinansierade reformer, regeringen väljer istället att spendera 40 miljarder, det största reformutrymmet sedan det finanspolitiska ramverket etablerades. Regeringens politik är felaktig ur både ett stabiliseringspolitiskt och ett budgetpolitiskt perspektiv. Den är procyklisk och förstärker konjunktursvängningarna.

Med nuvarande prognoser, kommer regeringen att minska det strukturella sparandet både 2017 och 2018 och därmed underblåsa högkonjunkturen.

På sikt finns flera skäl till oro för tillväxten. I många länder bidrar en långsam ökning av den arbetsföra befolkningen och en låg tillväxt av produktiviteten till att den potentiella tillväxten kommer vara låg under lång tid framöver. Också i Sverige syns tecken på denna utveckling - produktivitetstillväxten i svensk ekonomi förväntas vara fortsatt svag under kommande år, samtidigt som befolkningen åldras. Vad som är skälen till den lägre globala produktivitetstillväxten är inte fullt utrett, och olika teorier finns. Det kan vara en kvar-dröjande effekt av finanskrisen, eller en konsekvens av en pågående strukturomvandling från mer kapitalintensiva branscher till mindre, eller helt enkelt att innovationstempot minskat på allt mer reglerade marknader.

Samtidigt finns betydande ekonomisk-politiska risker framför oss, som gör den svenska ekonomin sårbar. Förhandlingarna om Storbritanniens utträde ur EU kan leda till osäkerhet och spänningar. Osäkerheten om den ekonomiska utvecklingen i USA har också ökat markant efter presidentvalet. Om USA skulle införa protektionistiska åtgärder riskerar det leda till att andra länder gör detsamma, vilket i sin tur dämpar världshandeln och leder till lägre global BNP-tillväxt. Även avvecklingen av skulduppbyggnaden i den kinesiska ekonomin medför risker för världskonjunkturen.

Slutligen kommer styrkan i den strukturomvandling som nu sker, och Sveriges anpassningsförmåga till den, vara avgörande för utvecklingen av svensk ekonomi. Under det kommande decenniet kommer automatisering och digitalisering leda vägen för struktur-omvandlingar i ekonomin. Hur väl arbetskraften och övriga resurser klarar att ställa om och anpassa sig till en sådan utveckling kommer vara avgörande, både för svenskt välstånd men också för hur vårt samhälle kan hålla ihop.

För att understödja tillväxten framöver bör den ekonomiska politiken användas för att vidta åtgärder som frigör ytterligare produktionsresurser i ekonomin och stimulerar produktivitetstillväxten. Därmed ökar potentiell BNP och potentiell sysselsättning, och på sikt även Sveriges välstånd. Samtidigt måste omställningskapaciteten i svensk ekonomi öka ytterligare. För att värna Sveriges välståndsutveckling krävs att de strukturella reformer som genomfördes under alliansregeringen nu följs upp med nya åtgärder för att främja inträdet på arbetsmarknaden, investeringar och omställning.

3 Alliansens syn på regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken

Trots högkonjunkturen ser vi hur antalet och andelen arbetslösa som står långt från arbetsmarknaden växer. Samtidigt väljer regeringen att föra en procyklisk finanspolitik. Med betydande obalanser på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden är behovet av reformer påtagligt.

Det är mot denna bakgrund anmärkningsvärt att regeringen står utan en effektiv jobbpolitik och förefaller sakna ambitioner när det gäller att presentera en samlad strategi som kan leda till en varaktig höjning av sysselsättningen. Regeringen står tomhänt och handfallen när det gäller att hantera Sveriges långsiktiga problem.

3.1 Risker för svensk ekonomi och statsfinanser

En stark offentlig ekonomi och en stabil makroekonomisk miljö är viktiga förutsättningar för att skapa tillväxt och välbefinnande. Det gör att människor och företag vågar konsumera och investera samt att banker och andra länder vågar låna ut pengar till Sverige till goda villkor. Det skapar också utrymme för viktiga satsningar på till exempel välfärd, trygghet och integration, i stället för att offentliga medel ska gå till räntor och amorteringar. I lågkonjunkturer och kriser ger starka offentliga finanser också handlingsutrymme att bedriva en kontracyklisk politik för att mildra nedgången och understödja återhämtningen.

Sverige har under många år haft en bred politisk samsyn kring de finanspolitiska spelregler som ska gälla för den ekonomiska politiken. Denna samsyn grundar sig i erfarenheterna från den finanskris som slog till på 1990-talet, då Sveriges ekonomi saknade motståndskraft. Det finanspolitiska ramverket med överskottsmål, utgiftstak, kommunalt balanskrav och en sammanhållen budgetprocess infördes efter krisen för att säkerställa att finanspolitiken framöver skulle vara långsiktigt hållbar. I och med 2008 års finanskris kom det finanspolitiska ramverkets effektivitet att prövas. Ramverket tjänade Sverige väl. Under krisåren ökade skuldnivåerna för jämförbara EU-länder i genomsnitt med cirka 30 procent av BNP. I Sverige var skuldnivån närmast oförändrad. Det berodde inte främst på att Sverige höll igen i krisens inledningsskede, utan på att Sverige till skillnad från de flesta andra länder gick in i krisen med betydande överskott. De höga skuldnivåerna i andra länder medför att dessa nu riskerar att ha uttömt sina möjligheter att stimulera ekonomin när nästa kris slår till, medan Sverige fortfarande står starkt.

Att regeringen ensidigt försökte avskaffa överskottsmålet bara sex månader efter valet och därmed äventyrade den politiska samsynen kring det finanspolitiska ramverket var därför dåligt för Sverige. Att se över ramverket kräver både djup analys och bred enighet. För att stoppa regeringens ensidiga agerande fattade riksdagen på Alliansens initiativ beslut om att en brett parlamentariskt förankrad utredning skulle föregå ett beslut om revidering av det finanspolitiska ramverket.

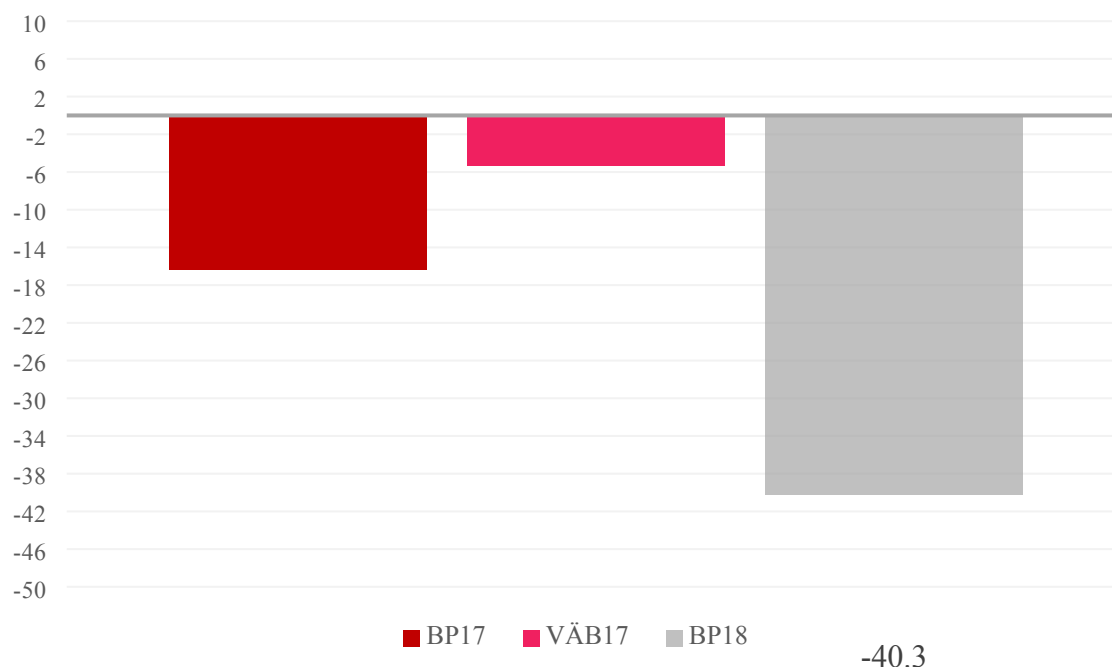
Alliansen välkomnar den överenskommelse som slutits mellan sju partier i riksdagen om ett nytt finanspolitiskt ramverk. Överenskommelsen innebär att Alliansens fått gehör för sin strama linje, med fortsatt fokus på ansvar för de offentliga finanserna och beredskap för nya kriser. Principen om överskott i de offentliga finanserna ligger fast, och kompletteras med ett nytt skuldankare, en tydligare och mer transparent budgetprocess samt en förstärkt uppföljning.¹ Med det nya finanspolitiska ramverket säkerställs dels att sparandet över en konjunkturcykel är positivt, dels att den totala skuldnivån är så pass låg att tillräckliga marginaler finns för att understödja ekonomin när nästa kris slår till. På så sätt säkras hållbara offentliga finanser på både kort och lång sikt.

Att de offentliga finanserna stärks i goda tider är den bärande principen för både det nya och det gamla överskottsmålet, för att skapa säkerhetsmarginaler inför framtida kriser. Det är därför uppseendeväckande att regeringen i stället för att stärka sparandet genomför ofinansierade reformer både i budgetpropositionen för 2017 och 2018.

Figur 4: Effekt på finansiellt sparande i offentlig sektor av reformerna i budgetpropositionen för 2017, vårändringsbudgeten 2017 och budgetpropositionen för 2018. Miljarder kronor.

---

¹ Det nya överskottsmålet innebär att det finansiella sparandet i offentlig sektor ska uppgå till 1/3 procent av BNP över en konjunkturcykel. Konjunkturinstitutet bedömer att ett strukturellt sparande om 0,5 procent av potentiell BNP indikerar att det nya överskottsmålet är uppfyllt. Dessutom införs ett skuldankare. Nivån på detta har satts till 35 procent av BNP för Maastrichtskulden.

Källa: Vårpropositionen 2017, budgetpropositionen 2017, budgetpropositionen 2018, Konjunkturinstitutet, egna beräkningar

Det finns betydande frågetecken om hållbarheten i regeringens budget. I konjunkturuppgången har skatteintäkterna blivit mycket större än förutsätt, vilket har stärkt de offentliga finanserna. Detta är ett inte ovanligt mönster. När konjunkturen vänder ned är risken stor att storleken på skatteintäkterna överraskar på nedsidan istället. Då kommer de kraftigt ökade utgifter regeringen vill genomföra att ha varit mer än vad de offentliga finanserna tål och kraftiga åtstramningar i ett sämre konjunkturläge kan bli nödvändigt. Sammanfattningsvis visar regeringens hantering av finans- och budgetpolitiken på stora brister som riskerar att långsiktigt försvaga Sverige. Högkonjunkturen används inte för att motverka tudelningen på arbetsmarknaden. Dessutom försvagas Sveriges långsiktiga tillväxtförutsättningar. Vidare riskerar stimulanspolitiken att leda till överhettning, med farligt höga huspriser och ohållbar skuldsättning. Slutligen riskerar regeringens expansiva finanspolitik att försvaga offentliga finanser om de ökade skatteintäkterna visar sig vara tillfälliga snarare än permanenta.

3.2 Ekonomisk politik som minskar sysselsättning och arbetsutbud

Trots att Sverige befinner sig i en högkonjunktur växer antalet och andelen arbetslösa som står långt från arbetsmarknaden. Den bästa chansen för dessa grupper att komma in på arbetsmarknaden är just nu, under högkonjunkturen. När tillväxten vänder nedåt kommer deras jobbchanser att försämrast kraftigt. Behovet av reformer är därför påtagligt. Oroväckande nog bedömer både Konjunkturinstitutet och Finanspolitiska rådet att regeringens åtgärder inte har mer än en ytterst marginell effekt på sysselsättningen.

Strukturella problem på den svenska arbetsmarknaden gör att grupper som står långt från arbetsmarknaden, bland annat äldre, utrikes födda, personer utan gymnasieutbildning och personer med en funktionsnedsättning, fortsatt har stora svårigheter att få ett jobb. Gruppen utgör en växande andel av de arbetslösa och förväntas 2017 uppgå till tre fjärdedelar av de inskrivna hos Arbetsförmedlingen. När gruppen arbetslösas sammansättning skiftar ser vi arbetskraftsbrist och hög arbetslöshet, samtidigt. Det bromsar både jobbtillväxten och BNP-tillväxten. Därtill kräver välfärdens långsiktiga finansiering en förlängning av arbetslivet för fler genom både tidigare inträde på, och senare utträde från, arbetsmarknaden. Viktiga strukturella reformer krävs för att få till stånd en positiv utveckling.

I skenet av de utmaningar som finns på arbetsmarknaden och det behov av åtgärder som därmed föreligger är regeringens politiska prioriteringar felaktiga. Regeringens politik riskerar i flera avseenden att förstärka problemen. I ett läge då fler reformer behövs för att stärka sysselsättningen och minska utanförskapet går regeringen åt motsatt håll och försvårar och fördyrar jobbskapande. Regeringen har under mandatperioden höjt skatter på jobb och företagande med 35 miljarder kronor. Det gäller bland annat minskade möjligheter till RUT-avdrag, höjda inkomstskatter för 1,4 miljoner svenskar, och höjda socialavgifter för unga och äldre. De satsningar regeringen gör på näringspolitik är försumbara jämfört med de höjda skatterna.

Regeringen försvårar för företagande och jobbskapande genom att öka kostnaderna för att anställa. Under regeringens två första år har en särskild löneskatt för dem som är över 65 år och jobbar införts och arbetsgivaravgiften för unga har tredubblats. De höjda kostnaderna för att anställa försvårar både inträdet på, och tidigarelägger utträdet från, arbetsmarknaden. Det är särskilt problematiskt i ljuset av det stora samhällsekonomiska behov som finns av att förlänga yrkeslivet. Utöver att höja direkta anställningskostnader

har regeringen också valt att försämra de ekonomiska förutsättningarna för ROT- och RUT-tjänster. Detta görs trots att finansministern beskriver RUT-reformen som en kostnadseffektiv åtgärd för att skapa jobb till de grupper som har en relativt svagare anknytning till arbetsmarknaden. Effekterna av detta skymms av den starka högkonjunkturen, men effekterna på några års sikt är allvarliga. Sammantaget kommer regeringens åtgärder försämra förutsättningarna för de arbetsgivare som anställer och vill anställa de grupper som har svårast att komma in på arbetsmarknaden.

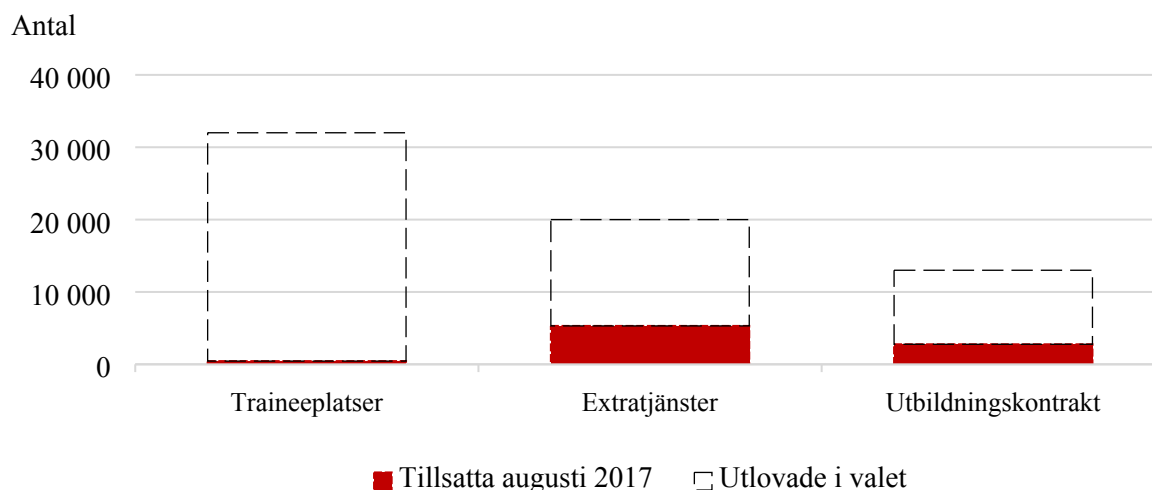
Vad gäller de förslag som utgör grunden i regeringens jobbpolitik, arbetsmarknadspolitiska åtgärder och utbildningssatsningar, finns flera invändningar. Särskilt allvarligt är att dessa åtgärder riskerar att få en begränsad effekt på de grupper som bör prioriteras mest. Det gäller de mest utsatta grupperna som står längst ifrån arbetsmarknaden och som för närvarande ökar som andel av arbetslösheten.

Arbetslösheten i Sverige ligger på 6,7 procent. Konjunkturinstitutet bedömer att den arbetslöshet som är förenlig med prisstabilitet, jämviktsarbetslösheten, uppgår till 6,8 procent i dag och ökar till 6,9 procent under åren framöver. Det grundläggande arbetsmarknadsproblemet är alltså inte att arbetslösheten temporärt är hög på grund av en svag inhemsk efterfrågan, det som kallas konjunkturrell arbetslöshet, utan att jämviktsarbetslösheten är för hög och att stora grupper har mycket svag anknytning till arbetsmarknaden.²

Att under konjunkturedgångar, när den konjunkturrella arbetslösheten är hög, bygga ut arbetsmarknadspolitiska program är en rimlig åtgärd för att jämna ut effekter av konjunktur-cykeln på arbetslöshet, sysselsättning och inkomster. Men regeringen använder nu samma politik under en konjunkturuppgång, med mycket osäkra resultat. Erfarenheter från både Sverige och andra länder påvisar riskerna med att snabbt bygga ut arbetsmarknads-politiska program när den konjunkturrella arbetslösheten är liten. För det första är det tydligt att regeringen har stora problem med att bygga ut de program man sätter igång. Endast några hundra av de 30 000 utlovade traineeplatserna har tillsatts. Misslyckandet är så stort att regeringen nu väljer att skrota sitt kanske viktigaste löfte till väljarna i valet 2014. Det är rätt, men mycket lite talar för att det som kommer istället kommer att få större effekt. För det andra riskerar åtgärderna att ha betydande undanträngningseffekter när de byggs ut under en högkonjunktur. En orsak är att deltagande i åtgärder ofta minskar sökbenägenheten bland de arbetslösa.

Figur 5: Antal utlovade och utnyttjade platser i regeringens arbetsmarknadspolitik

² Se bland annat Arbetssekonomiska rådets rapport 2017.

Källa: Arbetsförmedlingen

Extratjänsterna och en stor del av traineejobben, som är eller har varit centrala delar av regeringens arbetsmarknadspolitiska program, är inriktade mot den offentliga sektorn. Erfarenheter från tidigare program visar att tillfälliga platser inom den offentliga sektorn har särskilt stora undanträngningseffekter eftersom det finns en möjlighet att temporärt ersätta vikarier med personal från dessa program. Om platserna är villkorade, och endast ska omfatta arbets-uppgifter som i dag inte utförs, minskar risken för undanträngning. Men då är risken stor att det kommer att handla om förhållandevis okvalificerade uppgifter som endast i liten utsträckning ger ökade yrkeskunskaper. Platserna kommer därmed att ha liten effekt på deltagarnas anställningsbarhet, och sannolikheten att deltagarna får ett reguljärt arbete efter att programtiden avslutats är därför låg.

De reguljära utbildningsinsatser som regeringen föreslår, och som till stor del bygger vidare på satsningar som alliansregeringen gjorde, kan förstärka matchningen på arbetsmarknaden genom att ge arbetssökande den kompetens som efterfrågas. Men även här riskerar åtgärderna att vara verkningslösa för de grupper som har den allra svagaste anknytningen till arbetsmarknaden, och som växer som andel av arbetslösheten.

Åtgärder för att skapa vägar in på arbetsmarknaden för denna grupp, ofta personer utan gymnasieutbildning och utomeuropeiskt födda, är centrala för att bekämpa arbetslösheten i Sverige, och bör därför särskilt prioriteras. Exempelvis har 48 procent av de nyanlända som deltar i Arbetsförmedlingens etablerings-uppdrag 2017 endast en grundskoleutbildning eller mindre. För äldre deltagare är det svårt att sent i livet läsa in gymnasiekompetens, och andra åtgärder för att öppna vägar till arbete måste till.

Utbildningssatsningar är en nödvändig del i de åtgärder som krävs för att minska arbetslösheten, men kommer inte ensamt räcka för att bryta utanförskapet i de växande grupper som står allra längst från arbetsmarknaden. För att utbildningssatsningarna ska kunna ge en signifikant och positiv påverkan på arbetsmarknadens funktionssätt krävs också reformer som gör arbetsmarknaden mer flexibel.

Det som har fungerat för de svaga grupper som utgör de flesta arbetslösa är Nystartsjobben. Nära en tredjedel av de som har fått nystartsjobb, över 14 000, har varit i Sverige kortare än fem år. Regeringen väljer dock av politiska skäl att försämra villkoren för dessa genom ökat regelkrångel, och Nystartsjobben har minskat betydligt under 2017. Detta försvårar ytterligare inträdet på arbetsmarknaden.

Regeringen har, till skillnad från Alliansen, än så länge inte redovisat några siffersatta sysselsättningseffekter av sin politik. Att inte redovisa presenterade åtgärders inverkan på sysselsättning och arbetsutbud minskar transparensen, försvårar för medborgarna att granska regeringens politik och har kritiserats av Finanspolitiska rådet, den myndighet som har i uppgift att granska regeringens politik. I avsaknad av bedömningar från Finansdepartementet har regeringens egna expertmyndigheter dock granskat de förslag som lagts.

Sysselsättningseffekterna av regeringens politik är, i skenet av de utmaningar som finns på svensk arbetsmarknad, mycket nedslående. Skatte- och bidragshöjningar försämrar arbetsmarknadens funktionssätt och de utbildningssatsningar som görs har begränsad effekt. De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har mycket begränsad effekt och utbyggnaden är kraftigt försenad; endast några hundratal traineetjänster har tillsatts. Konjunkturinstitutet bedömde 2015 att regeringens politik minskade den varaktiga sysselsättningen med 15 000–20 000 personer. Samtidigt ledde åtgärderna till att arbetsutbudet minskar med minst 15 000 personer.³ I ESV:s utvärdering av budgetpropositionen 2016 bedömdes sysselsättnings-effekterna vara obefintliga, och i Konjunkturinstitutets utvärdering av budgetpropositionen 2017 bedöms de vara små.⁴ Istället konstaterar Konjunkturinstitutet att det är Alliansregeringens reformer som fortfarande dämpar jämviktsarbetslösheten.

En lång rad remissinstanser har också pekat på negativa effekter av regeringens enskilda förslag. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, LO, TCO, Svenskt Näringsliv och Pensionsmyndigheten är exempel på myndigheter och

---

³ Konjunkturläget juni 2015

⁴ Ekonomistyrningsverkets prognos november 2016, Konjunkturinstitutets prognos december 2016.

organisationer som är kritiska till vilka effekter regeringens skattehöjningar får för jobben. Flera instanser är också kritiska till förändringarna av skattereduktionen för RUT-tjänster. Arbetsförmedlingen anser att förändringarna i RUT-avdraget bör vägas mot att personer som står långt från arbetsmarknaden riskerar att hamna i långtidsarbetslöshet. Ekobrottsmyndigheten avstyrker förslaget då myndigheten bedömer att det finns risk för att svartarbete och ekonomisk brottslighet kommer att öka väsentligt.

Effekterna av regeringens arbetsmarknadspolitik kan kontrasteras med de utvärderingar av Alliansens jobbpolitik som gjorts. Riksbanken beräknade 2012 att alliansregeringens samlade politik ledde till att jämviktsarbetslösheten blir 2,1 - 0,6 procentenheter lägre. Konjunktur-institutets bedömning 2013 kom fram till att jämviktsarbetslösheten sänktes med 1,2 procentenheter medan arbetskraftsutbudet och potentiell sysselsättning ökade med 2,7 respektive 3,9 procent.⁵

Tabell 1: Analyser av de långsiktiga effekterna av regeringens ekonomiska politik

Källa	Bedömning
Konjunkturinstitutet, kommentar till budgetpropositionen för 2017, 20 september 2016	”De nya reformer som presenteras inom arbetsmarknadsområdet bedöms sammantaget ha begränsade effekter på sysselsättning och arbetslöshet.”
Ekonomistyrningsverket, prognos november 2015	”Den samlade bedömningen är att effekterna av alla reformer tar ut varandra vad gäller antalet sysselsatta under prognosperioden. Arbetskraften sänks dock med nästan 0,5 procent, motsvarande cirka 25 000 personer. Jämviktsarbetslösheten är därmed 0,5 procentenheter lägre 2019 än vad den skulle varit utan reformerna. Även medelarbetstiden och produktiviteten, och därmed BNP, blir lägre.”

⁵ Riksbanken, fördjupning av den penningpolitiska rapporten, 2012-07-04, Konjunkturinstitutet, Konjunkturläget

Konjunkturinstitutet, Konjunkturläget juni 2015	”I 2015 års ekonomiska vårproposition presenterade regeringen
Finanspolitiska rådet, Svensk finanspolitik 2015, april 2015	"Sammantaget menar rådet att de åtgärder som regeringen har presenterat hittills sannolikt inte kommer att ha mer än ganska små effekter på arbetslösheten, framför allt i förhållande till vad målet för arbetslösheten kräver."

Källa: ESV, Konjunkturinstitutet, Finanspolitiska rådet

De jobb som riskerar att slås ut med regeringens politik kommer sannolikt i stället att ersättas av platser i arbetsmarknadspolitiska åtgärder och tillfälliga utbildningsinsatser. Breddade ersättningssystem väntas samtidigt minska arbetskraftsutbudet när drivkrafterna till arbete minskar. Detta innebär en nedmontering av arbetslinjen som riskerar att låsa ute många ur arbetskraften samtidigt som trösklarna in till arbetsmarknaden höjs.

Utöver sysselsättningseffekter slår skattehöjningarna samt begränsningarna i RUT- och ROT-avdragen också direkt på hushållens ekonomi. Regeringens inkomstskattehöjningar slår mot 1,4 miljoner löntagare. Skattehöjningarna slår brett: Fyra av tio barnmorskor och poliser berörs av minskade uppräkningsgränser för statlig inkomstskatt.⁶

3.3 Politik som slår mot svensk tillväxt och jobb

Sveriges välfärd kan inte tas för givet. För att Sverige också fortsatt ska vara ett av världens mest framgångsrika länder krävs att de långsiktiga förutsättningarna för tillväxt och jobb i Sverige hela tiden ses över och förbättras. Fler behöver utbilda sig, anstränga sig och driva företag. Först och främst behöver kompetensförsörjningen stärkas på kort och lång sikt, bostadsmarknaden reformeras och infrastrukturen moderniseras.

⁶ Fall, Johan och Ericson, Peter (2015), Perspektiv på marginalskatter, sid 525, Skattennytt.

Regeringens politik går i motsatt riktning. De sammantagna skattehöjningarna uppgår till över 40 miljarder kronor. Det finns tydliga tecken på att regeringens politik minskat drivkrafterna för entreprenörskap. Skatteverkets statistik visar till exempel att antalet RUT-företag ökade med endast 2 procent mellan 2014 och 2016, medan de ökade med 13 procent mellan 2012 och 2014.

Den växande arbetskraftsbristen i Sverige - nu på den högsta nivån sedan IT-boomen för snart 20 år sedan- och företagens problem med kompetensförsörjning riskerar att få stora konsekvenser för svensk tillväxt och välförhållanden på sikt. Om utbildad arbetskraft och bostäder inte finns tillgängliga riskerar företag att förlägga sin verksamhet i andra länder. Regeringens passivitet vad gäller både arbetsutbudsfrämjande åtgärder, utbildningspolitiken och bostadspolitiken är oroande i ett läge då företagens behov av kvalificerad arbetskraft kommer fortsätta att växa på både kort och lång sikt.

För att säkra kompetensförsörjningen på både kort och lång sikt krävs också ett välfungerande utbildningssystem. På kort sikt vill både regeringen och Alliansen göra viktiga satsningar på vuxenutbildning. Men på längre sikt är regeringens skolpolitik inte tillräckligt ambitiös. Andelen obehöriga lärare är nu högre än under allians-regeringen, andelen elever som inte erhåller gymnasiebehörighet allt större och stöket i klassrummet fortsätter. Trots det har regeringen inte presenterat några förslag för att öka elevernas studiero eller skärpa kunskapskraven.

För att förbättra möjligheterna att attrahera nyckelkompetens till mindre företag diskuterar många forskare behovet för entreprenörer att kunna erbjuda kvalificerade personaloptioner till sina anställda. Även här är regeringens politik otillräcklig. Förslaget som regeringen presenterat är för litet och begränsat för att få någon effekt. Allianspartierna vill gå längre och vill se över ytterligare lättnader.

Att människor kan flytta och bosätta sig där det finns jobb och utbildning ökar möjligheterna för företag att anställa den kompetens de behöver. Att regeringen endast förlitar sig på högkonjunkturen och ineffektiva stimulanser för att motverka bostadsbristen är därför allvarligt. Det räcker inte med att det byggs, det måste också byggas på rätt ställen och till rätt pris. Dessutom utgör det nybyggda beståndet endast någon procent av hela stocken. Rörligheten på bostadsmarknaden måste därför öka om bostadsbristen ska kunna motverkas i någon större utsträckning. Här saknar regeringen svar. I stället införs byggsuventioner, som enligt forskningen är ett ineffektivt och kostsamt verktyg som också riskerar att öka pristrycket i bostadssektorn. Om regeringen

nu inte på egen hand agerar kraftfullt och snabbt, riskerar bostadsbristen att leda till ökande matchningssvårigheter på svensk arbetsmarknad och att svensk tillväxt hämmas. Inom ramen för infrastrukturpolitiken har regeringen försenat centrala infrastrukturprojekt samt öppnat upp för nedläggningar av regionala och stadsnära flygplatser, åtgärder som riskerar att få långtgående negativa konsekvenser för tillväxten i hela Sverige. Också åtgärder som det tidigare rått relativ enighet om mellan Socialdemokraterna och Alliansen, som till exempel behovet av satsningar på vägnätet för tung trafik, har skalats ned betydligt i ambitionsnivå. För att underlätta för transporter och företagsamhet, än tätare knyta samman alla delar av Sverige samt fullt ut tillvarata tillväxtpotentialen i våra storstäder behövs fortsatta infrastrukturinvesteringar och utbyggnad av kollektivtrafiken. Att skapa osäkerhet kring centrala infrastruktursatsningar riskerar att hämma tillväxten på kort och lång sikt. Regeringens sena och otillräckliga besked om förutsättningar för miljöbilar och förnybara drivmedel kan dessutom vara en viktig orsak till att trenden med minskade klimatutsläpp från transportsektorn brutits.

4 Alliansens riktlinjer för den ekonomiska politiken

Alliansen sätter människan i centrum. Vår politik syftar till att bygga ett samhälle som tar tillvara varje människas förmåga, där alla får förutsättningar att växa och skapa sin egen väg och där vi gemensamt skapar trygghet och sammanhållning. Det kräver en ansvarsfull ekonomisk politik som bygger upp motståndskraft mot kriser och det kräver reformer som leder till att fler kommer i arbete. Med fler sysselsatta i näringslivet ökar välståndet i samhället. Dessutom ökar det skatteintäkterna som finansierar välfärden. Bara genom att fler kommer i arbete kan vi säkerställa mer kunskap i skolan, högre kvalitet i välfärden och ett starkare Sverige.

4.1 Stora reformbehov i svensk ekonomi

Efter en ovanligt lång och djup ekonomisk nedgång råder det nu högkonjunktur. Utvecklingen förstärks av en mycket expansiv penningpolitik och en likaledes expansiv finanspolitik. Samtidigt kan inte högkonjunkturen dölja de strukturella problem och obalanser som präglar svensk ekonomi. Klyftorna växer mellan de som har ett arbete och de som fastnar i bidragsberoende. En ny underklass växer fram i Sverige, samtidigt som regeringen nöjer sig med att dra nytta av högkonjunkturen. Det är uppenbart att

Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet saknar både vilja och förmåga att hantera svensk ekonomis strukturella problem och de överhettningsrisker som nu byggs upp. Därför behöver Alliansen nytt förtroende från svenska folket. Alliansen ser i huvudsak fem områden där regeringen styr Sverige i fel riktning.

För det första lever en av sju svenskar i arbetsför ålder på bidrag istället för arbete. En ökad tudelning av arbetsmarknaden stänger utsatta grupper ute. Främst utrikes födda och personer utan gymnasieutbildning har i dag mycket svårt att få ett första jobb. I många fall leder de höga trösklarna in på arbetsmarknaden till ett långvarigt utanförskap. Problemen riskerar att öka när stora grupper nyanlända ska etableras i Sverige och på den svenska arbetsmarknaden. Denna utveckling måste vändas.

För det andra måste finanspolitiken utformas utifrån den högkonjunktur som nu råder och de risker som byggs upp. Detta särskilt som penningpolitiken är expansiv. När både finans- och penningpolitiken är expansiv riskerar det att leda till överhettning och en ohållbar skulduppbyggnad. Även om inflationen fortsatt är låg, syns tydliga tecken på att resursläget är ansträngt på såväl bostads- som arbetsmarknaden. Den finanspolitiska inriktning regeringen lägger fram i budgetpropositionen för 2018 kommer inte dämpa utvecklingen, utan snarare förvärra problemen.

För det tredje har Sverige flera problem som hotar vår långsiktiga förmåga att skapa jobb och välbefinnande. Produktivitetens utveckling, som på sikt är det som ökar Sveriges välbefinnande, har varit svag under det senaste decenniet. En utbredd bostadsbrist runtom i landet försvårar för människor att flytta till jobben och minskar företagens möjlighet att rekrytera. Skolresultaten och kunskapsnivån i den svenska skolan är otillräckliga. Sverige är det land i hela OECD där det lönar sig allra minst att utbilda sig. Miljö- och klimatutmaningarna kräver kraftfulla och effektiva svar.

För det fjärde ser vi hur en allt mer utbredd otrygghet minskar tilltron till samhället och till varandra. Idag är tryggheten inte jämnt fördelad – i vissa delar av Sverige är den fortfarande hög, i andra låg och sjunkande. Vi måste kunna garantera alla människors trygghet.

För det femte måste samhället hålla ihop. Med stora grupper som står långt från arbetsmarknaden riskerar Sverige att glida isär. Alla barn och vuxna måste få samma chans att lyckas. Det kräver att välfärdens kärna – skola, vård, omsorg och rättsstat – är av så hög kvalitet att den ger alla möjlighet till trygghet och utveckling. Dessutom måste flit, ambition, studier och hårt arbete alltid löna sig.

4.2 Centrala reformområden för Alliansen

Sveriges nuvarande regering saknar det politiska ledarskap som krävs för att ta sig an Sveriges utmaningar. Alliansen vill ta det ansvaret. Med utgångspunkt i det betydande reformbehov som Sverige står inför ser Alliansen ett antal ekonomisk-politiska reformområden som särskilt viktiga framöver. Det nya överskottsmålet ska respekteras och styrkan i de offentliga finanserna ska värnas. Det är nödvändigt för att Sverige ska ha det stabiliseringspolitiska utrymme som krävs nästa gång vi går mot sämre tider.

När en allt större andel av de arbetslösa står långt från arbetsmarknaden och ofta har svag utbildningsbakgrund och låg produktivitet krävs nya reformer. Det måste bli enklare och billigare att anställa arbetskraft med lägre kvalifikationer. Möjligheterna till vuxenutbildning bör samtidigt förbättras.

Som Alliansen enats om bör Arbetsförmedlingen läggas ned i sin nuvarande form. Det är nödvändigt för att kunna fördela myndighetens resurser på ett mer effektivt och ändamålsenligt sätt. De som står allra längst ifrån arbetsmarknaden får idag inte det stöd de behöver. Därför måste myndighetens fokus läggas om. Samtidigt bör andra, mer framgångsrika, matchningsaktörer ta vid för att matchningen mellan arbetssökande och arbetsgivare ska bli mer effektiv.

För att bryta utanförskapet och bidragsberoendet och lyfta människor ur fattigdom är det viktigt att det lönar sig bättre att arbeta vid låga inkomster i Sverige. När de samlade inkomsterna för en trebarnsfamilj där föräldrarna inte arbetar riskerar att minska om en förälder får ett jobb är drivkrafterna för arbete fortfarande för svaga.⁷ Situationen för utrikes födda kvinnor är särskilt alarmerande – i åldern 16 till 64 år är arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden 10 respektive nära 18 procentenheter lägre än för inrikes födda kvinnor. Alliansen vill se starka drivkrafter att arbeta, med låg skatt på arbetsinkomster och strama bidragsnivåer som främjar arbetslinjen och ett mer jämställt arbetsliv.

I takt med att utanförskapet ändrat karaktär befinner sig en allt större andel av de arbetslösa i andra transfereringssystem än arbetslöshetsförsäkringen. Ett viktigt steg för att stärka arbetslinjen är därför att reformera systemet för ekonomiskt bistånd. Det är viktigt med tydliga krav på aktivitet och motprestation för att få bidrag. Ett grundläggande krav på den som uppbär ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet är att den arbetssökande aktivt söker jobb och står till arbetsmarknadens förfogande.

---

⁷ Riksdagens utredningstjänst dnr 2016:940

För att skapa långsiktiga förutsättningar för tillväxt och jobbskapande behöver drivkrafterna för utbildning och entreprenörskap hela tiden förbättras. Tyvärr går utvecklingen åt fel håll - den statliga inkomstskatten omfattar allt fler och företagsskatterna har höjts. Den statliga inkomstskatten bör betalas av färre än idag och företagsskatterna bör värna drivkrafterna för entreprenörskap. . Samtidigt bör kraven på aktiekapital sänkas, samtidigt som mer offentligt riskkapital bör riktas om mot tidiga faser, för att underlätta för mindre företag att växa.

För att företag ska kunna växa måste tillgången till kompetens vara god. Svenska företag vittnar om stora problem med rekrytering. För att förbättra tillgången på kompetens krävs en bättre fungerande bostadsmarknad. Alliansen har enats om att kraftigt reducera dagens plan- och byggregler och öka marktillgången genom att reformera reglerna för naturreservat, riksintressen och strandskydd. Alliansen vill också att hyresmarknaden reformeras genom att hyresregleringen ses över främst i nyproduktion, och mer flexibla regler införs för andrahandsuthyrning. För snabbväxande globala bolag krävs också bättre villkor för internationella rekryteringar. Därför vill vi se bättre regler för personaloptioner i tillväxtföretag. Regeringens förslag i budgetpropositionen för 2018 är otillräckligt. Alliansen har dessutom enats om att se över systemet för arbetskraftsinvandring, för att förenkla och snabba på rekryteringarna av arbetskraft.

Att marknader under ordnade former och med tydliga spelregler öppnas upp för innovation, entreprenörskap och konkurrens främjar produktivitetens utvecklingen och tillväxten. Alliansen vill se över och förenkla regelverken för att främja delningsekonomin. Möjligheterna för framgångsrika och ansvarsfulla privata aktörer att arbeta med matchning på arbetsmarknaden bör också öka.

Sverige behöver kraftfulla och effektiva styrmedel för att minska klimathotet och kunna agera föredöme för världen. Samtidigt bör vi i EU och UNFCCC verka för effektiva insatser för klimatet i vår omvärld. Varje satsad klimatkrona ska göra största möjliga nytta. Genom att förorenaren betalar kan skatten i gengäld sänkas på jobb och företagande.

Tryggheten är den grund som samhället vilar på. När otrygghet breder ut sig måste samhället reagera. Alliansen har krävt en snabb ökning av antalet poliser och skärpta straff för grova brott. Samtidigt måste samhällets förebyggande insatser utvecklas. Sveriges försvar behöver stärkas. .

Alliansens mål för skolan är att Sverige inom tio år bör ligga på topp tio i PISA-mätningarna. För att nå dit har Alliansen enats om att öka antalet timmar i skolbänken, införa fler karriärlärartjänster och tillföra mer resurser till utsatta skolor och svaga elever. Dessutom har vi föreslagit reformer av lärarutbildningen, med ökat fokus på kunskap och praktiska lärarfärdigheter.

En tillgänglig välfärd av bra kvalitet är en viktig grundpelare för den sammanhållning vi har i Sverige. Alliansen vill införa ett nytt ramverk för kvalitet i välfärden. All kommunal och fristående välfärdsverksamhet ska kräva tillstånd och styras med tydliga kvalitetskrav och sanktionsmöjligheter.

Alliansen vill stärka sjukvården och korta vårdköerna. Incitament för landstingen att stärka vårdgarantin måste återinföras. Det är också viktigt att mer resurser går till de verksamheter som behöver det mest, till exempel primärvården.

Alliansen vill att äldreomsorgen ska präglas av hög kvalitet, valfrihet och ett värdigt bemötande. Med tydligare kvalitetskrav och skarpare sanktioner vid misskötsel blir äldreomsorgen mer likvärdig över hela landet och kvaliteten i verksamheten säkras. Alla svenskar ska ha rätt till en värdig ålderdom med god livskvalitet.

Alliansen anser att Sverige ska bedriva en långsiktigt hållbar migrationspolitik som inom ramen för den reglerade invandringen värnar asylrätten, underlättar rörlighet över gränser och främjar möjligheterna till arbetskraftsinvandring. För att uppfylla ett sådant åtagande krävs genomgripande reformer som skapar hållbara förutsättningar för migration och integration på både kort och lång sikt. På kort sikt måste det först och främst säkerställas att mottagandet fungerar. På medellång sikt krävs genomgripande strukturella reformer av arbetsmarknaden, utbildningssystemet och bostadsmarknaden för att alla människor som kommer till Sverige ska ha en möjlighet att få ett arbete, egenförsörjning och frihet över sitt eget liv.

4.3 Ansvar för svensk ekonomi och hållbara offentliga finanser

Sverige har klarat den ekonomiska nedgången bättre än de flesta andra länder. Trots en ihållande lågkonjunktur har Sverige haft en jämförelsevis god BNP-tillväxt och sysselsättningen har fortsatt att öka. Ett avgörande skäl till att vi klarade krisen väl var dels det finanspolitiska ramverket, inklusive överskottsmålet, och dels alliansregeringens återhållsamhet, med överskott på över 3 procent av BNP år 2007. Det medförde att Sverige, till skillnad från många andra EU-länder, gick in i finanskrisen

med tillräckliga säkerhetsmarginaler i de offentliga finanserna. Det var nödvändigt för att kunna stimulera ekonomin under lågkonjunkturen utan att uthålligheten i de offentliga finanserna ifrågasattes. I kombination med en effektiv stabiliseringspolitik innebar dessa säkerhetsmarginaler att Sverige klarade sig bättre än de flesta andra länder. En försiktig och återhållsam inriktning på finanspolitiken i högkonjunktur ger ett land större möjligheter att klara den efterföljande lågkonjunkturen.

Det är nu centralt att visa politiskt ledarskap och även fortsättningsvis värna svensk ekonomi. Även om den svenska statsskulden är låg har finanskrisen visat att skuldkvoten snabbt kan ändras om ett land inte har tillräckliga säkerhetsmarginaler. Medan Sveriges statsskuld fortsatt ligger på en låg nivå, har skuldnivåerna i eurozonen skenat och ligger nu på över 90 procent av BNP. Statsskuldräntorna riskerar då att tränga ut viktiga investeringar samtidigt som den ekonomiska nedgången medfört nedskärningar och åtstramningar i ett flertal länder.

Alliansen välkomnar därför den överenskommelse som slutits mellan sju partier i riksdagen om ett nytt finanspolitiskt ramverk. Överenskommelsen innebär att Alliansens strama linje, med fortsatt fokus på ansvar för de offentliga finanserna och beredskap för nya kriser, har fått gehör. Principen om överskott i de offentliga finanserna ligger fast, och kompletteras med ett nytt skuldankare. Överskottet i offentliga finanser ska uppgå till i genomsnitt en tredjedels procent av BNP över en konjunkturcykel, och nivån på Maastrichtskulden ska på sikt nå 35 procent av BNP. För att nå överskottsmålet bör därmed det strukturella sparandet över en konjunkturcykel uppgå till cirka 0,5 procent av BNP.⁸ Det ska dock konstateras att bedömningen av strukturellt sparande är mycket osäker och att olika prognosmakare gör olika bedömningar av nivån. Både regeringen och andra gör stora revideringar av storleken på det strukturella sparandet, inte sällan med uppemot en procentenhet⁹. Med det nya finanspolitiska ramverket säkerställs dels att sparandet över en konjunkturcykel ska vara positivt, dels att den totala skuldnivån ska vara så pass låg att tillräckliga marginaler finns för att understödja ekonomin när nästa kris slår till. Att överskottsmålet är formulerat över en konjunkturcykel innebär att det finansiella sparandet bör ligga under en tredjedels procent av BNP när resursutnyttjandet är lågt, och över en tredjedels procent när resursutnyttjandet är högt. Därigenom är överskottsmålet förenligt med en finanspolitik som motverkar konjunktursvängningar. Då säkras hållbara offentliga

---

⁸ Konjunkturinstitutet, konjunkturläget augusti 2016

⁹ Finanspolitiska rådet, 2015

finansier på både kort och lång sikt, samtidigt som finanspolitiken har utrymme att dämpa konjunktursvängningar i ekonomin.

Tack vare kraftigt uppreviderade intäktsprognoser till följd av ökade skatteintäkter ser regeringen, enligt prognoserna i budgetpropositionen för 2018, ut att närma sig det nya överskottsmålet. Trots högkonjunkturen väljer regeringen att försvaga det strukturella sparandet mellan åren 2016 och 2018, vilket gör politiken omotiverat expansiv.

För 2017 var budgeten underfinansierad med 16 miljarder och 2018 väljer regeringen att göra ofinansierade reformer på 40 miljarder kronor. Regeringen framhåller också att inriktningen med höjda bidrag istället för sänkta skatter på arbete på kort sikt kan vara mer stimulerande. Detta är anmärkningsvärt i ett läge med arbetskraftsbrist i många branscher och kraftigt stigande bostadspriser över hela landet. Istället för att förstärka tillväxtpotentialen i svensk ekonomi används reformutrymmet till ökade utgifter.

Alliansen väljer en annan inriktning på den ekonomiska politiken. Mot bakgrund av det starka konjunkturläget som svensk ekonomi befinner sig i finns inte några stabiliseringspolitiska skäl att, som regeringen, fortsätta att föra en expansiv finanspolitik. Istället vill Alliansen se permanenta budgetförstärkningar på motsvarande 0,2 procent av BNP, eller 10 miljarder kronor, från och med 2018.

Tabell 2: Bana för offentliga finanser. Procent av BNP om inte annat anges.

% av BNP om inte annat anges	2016	2017	2018	2019	2020
Finansiellt sparande regeringen	0,9	1	0,9	1	1,5
Strukturellt sparande regeringen	1	0,8	0,6	0,7	1,1
Budgetförstärkningar under prognosperioden i nivå (mdkr)			10	10	10
Budgetförstärkningar under prognosperioden (% av BNP)			0,2	0,2	0,2
Finansiellt sparande inklusive budgetförstärkningar	0,9	1,0	1,1	1,2	1,7
Strukturellt sparande inklusive budgetförstärkningar	1,0	0,8	0,8	0,9	1,3

Källa: Budgetpropositionen 2018

Det ska dock understrykas att de offentliga finansernas utveckling är svårbedömd. Konjunkturen har ett betydande genomslag på finanserna, men även den potentiella produktionsförmågan och efterfrågans sammansättning i jämvikt är av avgörande betydelse. En mindre justering av prognosen för exempelvis den potentiella produktivitetstillväxten kan få ett betydande genomslag på bedömningen av både det faktiska och det strukturella saldot i de offentliga finanserna på några års sikt. Även penningpolitikens utveckling är osäker. Konsekvensen av detta är att finanspolitiken måste utformas efterhand i ljuset av ny information. Om en ny allvarlig störning drabbar svensk ekonomi och ekonomin hamnar längre från balans bör de budgetförstärkande åtgärderna skjutas längre fram i tiden. Omvänt kan budgetförstärkningarna behöva utökas om återhämtningen sker snabbare. Alliansen är enig om att budgetförstärkningarna bör ske genom såväl intäktsökningar som utgiftsminskningar framöver. Det är också centralt att budgetförstärkningarna samt finansieringen av reformer inte sker genom att skatten på jobb och företagande höjs. En lika viktig utgångspunkt är att budgetförstärkningarna inte ska påverka välfärdens kärnverksamheter.

Utgiftstaket utgör en övre gräns för statsbudgetens utgiftsnivå. Genom utgiftstaket ges riksdag och regering förbättrade möjligheter till kontroll och styrning av utgifterna. Alliansen vänder sig emot regeringens mycket kraftiga höjning av utgiftstaken, som möjliggör den expansiva ekonomiska politiken. Om de kraftigt ökade skatteintäkterna som finansierar de ökade utgifterna skulle visa sig vara tillfälliga kommer det att kräva åtstramningar längre fram. Dessa riskerar att leda till neddragningar i välfärden eller skattehöjningar som slår mot jobb och företagande.

Enligt de riktlinjer som finns bör en buffert för oförutsedda händelser lämnas obudgeterad under utgiftstaket för nästkommande budgetår. Hur stort budgetutrymmet för reformer på utgiftssidan slutligen blir beror bland annat på hur stor del av budgeteringsmarginalen som under de kommande åren tas i anspråk av oförutsedda utgiftsökningar, t.ex. till följd av ökning av volymer i de rättighetsbaserade transfereringssystemen eller den makroekonomiska utvecklingen. Regeringens utgiftstak har kritiserats av bland annat Finanspolitiska rådet för att vara så högt satta i slutet av prognosperioden att den styrande effekten av taken helt gått förlorad. Alliansens utgiftstak är betydligt lägre än regeringens, och minskar som andel av BNP.

Tabell 3: Förslag till utgiftstak. Miljarder kronor om inte annat anges.

	2018	2019	2020
Utgiftstak	1 285	1 320	1 365
Takbegränsade utgifter, maximum	1 266	1 294	1 324
Budgeteringsmarginal, minimum	19	26	41
Budgeteringsmarginal, % av takbegränsade utgifter	1,5%	2,0%	3,0%
Utgiftstak som andel av BNP	26,7%	26,4%	26,2%

Källa: Budgetpropositionen 2018, Alliansens budgetmotioner 2018 samt egna beräkningar.

4.4 Fler i arbete genom stärkta drivkrafter och sänkta trösklar in på arbetsmarknaden

Sverige byggs starkt genom fler i arbete. När fler arbetar skapas såväl välstånd som mer resurser till den gemensamma välfärden. Att ha ett arbete och en inkomst ger människor makt över sina liv, liksom en känsla av gemenskap och av att vara behövd.

Målsättningen kan därför inte vara annat än att alla som vill och kan arbeta ska ha ett jobb att gå till. Vi vill skapa förutsättningar för ett mer jämlikt och jämställt samhälle och stärka sammanhållningen i vårt land. Regeringen vill att människor ska anpassa sig efter arbetsmarknaden. Vi vill förändra arbetsmarknaden så att den kan rymma även dem som i dag står långt ifrån att få ett jobb. Jobben och kampen mot utanförskapet är fortsatt grunden för Alliansens politik.

Alliansens reformer i regeringsställning bidrog till att över 300 000 fler människor kom i arbete 2006-2014, trots den största internationella ekonomiska krisen sedan depressionen. En betydande del av det breda utanförskapet som präglade svensk arbetsmarknad under 2000-talet kunde brytas. Under 2000-talets första år trycktes människor, som varit inne på arbetsmarknaden, ut ur arbetskraften. Detta skedde på grund av bland annat höga skatter på låga inkomster och höga ersättnings- och bidragsnivåer med för dålig kontroll. Det resulterade i att arbete lönade sig alldeles för dåligt. Sedan 2006 har en stor del av det breda utanförskapet minskat som en effekt av alliansregeringens politik. Färre människor förtidspensioneras och fler får behålla mer när de jobbar. Det har varit en framgångsrik politik både ur ekonomisk och ur

fördelningspolitisk synvinkel – andelen som försörjs av bidrag eller ersättningar har minskat med ungefär en fjärdedel.

I takt med att utanförskapet minskat i de grupper som står relativt nära arbetsmarknaden har utmaningarna på arbetsmarknaden förändrats. Risken att grupper som står nära arbetsmarknaden återigen pressas ut i utanförskap kvarstår, men den mest betydande utmaningen på svensk arbetsmarknad i dag är att bryta utanförskapet och bidragsberoendet för människor som står längre ifrån arbetsmarknaden, och som har svårare att komma in. Särskilt utrikes födda, personer med funktionsnedsättning och personer utan gymnasiekompetens drabbas av utanförskap i större utsträckning än andra grupper, delvis på grund av de trösklar som finns i form av höga skatter på arbete och höga bidragsnivåer, men också för att många saknar de kunskaper och erfarenheter som krävs på den svenska arbetsmarknaden. Denna utmaning har förstärkts betydligt av det stora flyktingmottagande som Sverige haft under de senaste åren. Bland nyanlända personer i etableringsfasen har nästan 50 procent endast grundskoleutbildning eller lägre utbildningsnivå. För denna grupp är trösklarna in till den svenska arbetsmarknaden mycket höga.

Konsekvenserna av detta utanförskap är stora både för den enskilde och för samhället. Motsvarande var sjunde person i arbetsför ålder lever fortfarande helt på offentliga sociala ersättningar eller försäkringar. Varje människa i utanförskap nekas möjligheten att bygga en framtid utifrån sin egen vilja och förmåga. Det skapar otrygghet och ofrihet. Samtidigt är konsekvenserna för samhället också betydande. Företagen har svårt att hitta personal, trots att fler än någonsin står till arbetsmarknadens förfogande. När gruppen arbetslösa har en allt svagare anknytning till arbetsmarknaden och mer begränsad utbildning och erfarenhet minskar möjligheten att matcha arbetssökande med de arbetsuppgifter som företagen efterfrågar.

De grupper som befinner sig i utanförskap eller riskerar att hamna där måste få ett jobb att gå till. Det kommer att kräva olika former av åtgärder. Hur hög sysselsättning vi uppnår i Sverige beror på samspelet mellan företagens efterfrågan på arbetskraft, hushållens utbud av arbetskraft och hur väl lönesättningen och andra institutioner fungerar på arbetsmarknaden. Prioriteringen bör i första hand vara att skapa jobb på den ordinarie arbetsmarknaden, inte temporära platser i arbetsmarknadsåtgärder.

Trösklarna in på svensk arbetsmarknad är höga, i form av låg flexibilitet på arbetsmarknaden, höga ingångslöner och höga kompetenskrav. När en allt större andel av de arbetslösa står långt från arbetsmarknaden och ofta har låg utbildningsnivå och låg

produktiviteten krävs nya reformer. Trösklarna måste sänkas dels för de som klarar att ta steget till vidareutbildning, men också för de som av olika skäl inte klarar av eller vill studera. Anställningskostnaderna måste sänkas för att öka efterfrågan på arbetskraft med lägre kvalifikationer. Alliansen vill därför införa Inträdesjobb, en förenklad anställning för nyanlända och unga upp till 23 år utan gymnasieexamen. Anställningsformen kommer göra det möjligt för fler att få en fot in på arbetsmarknaden, få värdefull erfarenhet och därmed kunna gå vidare i arbetslivet. Den kommer göra det billigare för företagen att anställa och gör att fler vågar satsa på en tidigare oprövad person. I anställningsformen ska lönen uppgå till 70 procent av rådande ingångslön i branschen, upp till ett tak om 21 000 kronor i bruttolön per månad. 30 procent av arbetstiden anses därmed gå till att lära sig arbetet eller utbildning. Arbetsgivaravgiften slopas i tre år inom ramen för anställningsformen.

Därutöver måste LAS ses över i syfte att sänka trösklarna in på arbetsmarknaden.

RUT-avdraget ska utvecklas så att fler jobb med enklare kvalifikationer blir möjliga. Därför vill Alliansen tredubbla taket i RUT till 75 000 kr per person och år, samt vidga RUT till att också omfatta flyttjänster, tvättjänster och trygghetstjänster. Dessutom bör möjligheten att bredda RUT ytterligare för de över 70 år ses över.

Möjligheterna till vuxenutbildning måste förbättras. Ambition måste vara att alla som vill och kan också har möjlighet att vidareutbilda sig.

Som Alliansen enats om bör Arbetsförmedlingen läggas ned i sin nuvarande form. Det är nödvändigt för att kunna fördela myndighetens resurser på ett mer effektivt och ändamålsenligt sätt. De som står allra längst ifrån arbetsmarknaden får idag inte det stöd de behöver. Därför måste myndighetens fokus läggas om. Samtidigt bör andra, mer framgångsrika, matchningsaktörer ta vid för att matchningen mellan arbetssökande och arbetsgivare ska bli mer effektiv.

Det är fortsatt viktigt att det lönar sig att arbeta vid låga inkomster i Sverige.

Drivkrafterna för att arbeta måste vara starkare än drivkrafterna att vara frånvarande från arbetsmarknaden. Om en arbetstagare är sjuk eller av andra skäl inte kan arbeta ska det finnas ett trygghetssystem som fungerar. Men det ska alltid vara lönsamt att ta ett jobb och bidra till det gemensamma. Alliansen vill se starka drivkrafter att arbeta med låg skatt på arbetsinkomster och strama bidragsnivåer som främjar arbetslinjen och ett mer jämställt arbetsliv.

I takt med att utanförskapet ändrat karaktär befinner sig en allt större andel av de arbetslösa i andra transfereringssystem än arbetslöshetsförsäkringen. Ett viktigt steg för att stärka arbetslinjen är därför att reformera systemet för ekonomiskt bistånd. Det är viktigt med tydliga krav på aktivitet och motprestation för att få bidrag.

4.5 Goda förutsättningar för fler och växande företag

Företagsamhet är grunden för Sveriges välbefinnande. För att skapa långsiktiga förutsättningar för tillväxt, jobbskapande och högre reallöner måste villkoren för att starta, driva och utveckla företag förbättras. Det är dessutom viktigt för att kunna öka antalet sysselsatta och minska utanförskapet. En stark efterfrågan på arbetskraft, från växande företag, är en förutsättning för att fler människor ska komma i arbete.

Ett gott företagsklimat i allmänhet, och ett mycket gott små- och nyföretagarklimat i synnerhet, är nödvändigt för att vi ska kunna dra nytta av de möjligheter som globaliseringen ger, och möta de utmaningar globaliseringen ställer oss inför. Villkoren för företagen måste vara minst lika goda i Sverige som i andra länder.

Alliansregeringen förbättrade tillväxtförutsättningarna avsevärt. Bolagsskatten och socialavgifterna sänktes och de ekonomiska drivkrafterna för att driva företag förbättrades. Regeringens politik går däremot i motsatt riktning, med höjda kostnader på arbete och ökat regelkrångel. För att stimulera tillväxten krävs istället att villkoren för att starta, driva och utveckla företag kontinuerligt förbättras.

Sveriges välbefinnande vilar ytterst på att människor anstränger sig, driver företag och tar risker. Drivkrafterna för utbildning och entreprenörskap måste därför hela tiden värnas. Den statliga inkomstskatten bör omfatta färre än idag och företagsskatterna bör värna drivkrafterna för entreprenörskap. Högre marginalsatser och högre skatter på fåmansbolag bör motverkas. Att regeringen, efter hård kritik från Alliansen, valde att dra tillbaka förslaget om högre skatt för entreprenörer är därför bra för företagsklimatet, men mycket återstår att göra.

För att företag ska kunna växa måste tillgången till kompetens och kapital vara god. Svenska företag vittnar om problem med rekrytering och tillgång till kapital i tidiga faser. För att förbättra tillgången på kompetens krävs en bättre fungerande bostadsmarknad. Alliansen har enats om att genomföra ett genomgripande regelförenklingsarbete. Byggvänliga bullerregler bör införas och tekniska egenskapskrav och utformningskrav förändras så att trösklarna för byggande sänks. För

det andra krävs skarpa reformer för att frigöra mer attraktiv mark att bygga på. Alliansen vill reformera systemen för riksintressen, naturreservat och strandskydd så att bostadsbyggande prioriteras högre. För det tredje krävs att överklagandeprocessen kortas. Till exempel bör länsstyrelsen tas bort som första instans för överklaganden, och sakägarkretsen – vilka som över huvud taget har rätt att överklaga – måste begränsas. För det fjärde måste resurserna inom bostadspolitiken användas effektivt. Därför bör de av regeringen införda byggsubventionerna avskaffas. För det femte måste rörligheten på bostadsmarknaden tydligt öka. Alliansen har gemensamt drivit att taket för uppskov av reavinstskatten ska slopas permanent för att minska dagens inlåsnings effekter. Det måste också bli enklare att hyra ut sin bostad i andra hand och dagens hyresreglering måste ses över, framförallt i nyproduktion.

För snabbväxande globala bolag krävs också bättre villkor för internationella rekryteringar. Därför vill alliansen se bättre regler för personaloptioner i tillväxtföretag. Det förslag regeringen presenterar i budgetpropositionen är otillräckligt. Alliansen vill gå längre. Alliansen har dessutom enats om att se över systemet för arbetskraftsinvandring för att förenkla och snabba på internationella rekryteringar.

Tillgången på kapital är också en nyckelfråga för att företag ska kunna växa. För att effektivisera det offentliga riskkapitalet bör fond-i-fond-lösningar användas brett, där statligt riskkapital samverkar med privata fonder för att nå mindre och växande företag. De statliga fondernas inriktning bör också främst inriktas på tidiga utvecklingsfaser för att undvika undanträngning av privat kapital. Det är också viktigt att riskkapital finns tillgängligt i hela landet. Därtill stänger dagens regelverk för aktiebolag ute många potentiella företagare. Reglerna bör anpassas till det behov av aktiekapital som faktiskt föreligger, och som i exempelvis många tjänsteföretag kan vara relativt begränsat. Därför bör kravet på aktiekapital sänkas från 50 000 till 25 000 kronor.

Att marknader under ordnade former och med tydliga spelregler öppnas upp för innovation, entreprenörskap och konkurrens främjar produktivitetsutvecklingen och tillväxten. Alliansen vill se över och förenkla regelverken för att främja delningsekonomin. Vi vill också vidareutveckla möjligheterna för dagens framgångsrika privata aktörer att arbeta med matchning på arbetsmarknaden.

4.6 En hållbar utveckling för framtiden

För Alliansen är det en självklarhet att Sverige måste vara pådrivande i omställningen till en klimatneutral ekonomi och ett giftfritt samhälle. Lika självklart är det för alliansen att detta inte står i motsats till tillväxt och jobbskapande utan att både miljö och tillväxt kan gå hand i hand. För detta krävs väl utformade och effektiva styrmedel. Förorenaren ska betala för sin miljöpåverkan samtidigt som förnybar och miljövänlig teknik kan växa fram. På så sätt ger våra åtgärder största möjliga resultat för miljön.

Inte minst krävs att den svenska fordonsflottan blir mer hållbar och att utsläppen från transportsektorn minskar. Beroendet av fossila bränslen är både en belastning på miljön och en säkerhetspolitisk risk. Nya styrmedel för att minska användningen av gifter i vår vardag krävs också. Därtill måste vi ta krafttag för att värna havsmiljön. Sverige måste också arbeta oförtröttligt på den internationella arenan för att bidra till att de globala utsläppsreduktioner som behövs uppnås.

Under sin tid vid makten har regeringen inte förmått ta ledningen för minskade utsläpp och en giftfri vardag. Tvärtom har många beslut om styrmedel förskjutits och i stället har nya skatter aviserats på förnybar energi. Regeringens snabba och dåligt förberedda skatteförändringar på exempelvis solceller och biodrivmedel har minskat förutsägbarheten och därmed försämrat förutsättningarna för stabila och långsiktiga villkor för aktuella branscher. Dessutom döms regeringens politik ut som ineffektiv av regeringens egna expertmyndigheter, som Finanspolitiska rådet och Konjunkturinstitutet. Det finns tecken på att de senaste årens nedgång i klimatutsläpp nu bromsas. Nya initiativ krävs både i Sverige och på EU-nivå för att den ekonomiska politiken och miljöomställningen ska understödja varandra.

Det är akut att möta klimatförändringarna. Därför är det ytterst viktigt att våra insatser gör största möjliga skillnad. Sverige behöver kraftfulla och effektiva styrmedel för att minska klimathotet och kunna agera föredöme för världen. Samtidigt som vi i EU och UNFCCC bör verka för att effektiva insatser för klimatet också görs i vår omvärld. Varje satsad klimatkrona ska göra största möjliga nytta. Genom att förorenaren betalar kan skatten i gengäld sänkas på jobb och företagande.

4.7 Stärk tryggheten

Tryggheten är en förutsättning för människors frihet och välmående. Men den är också grunden för vår ekonomi och vårt välstånd. Utan säkerhet och trygghet bryts förtroendet

människor emellan ned. Utan tillit, en stark äganderätt och starka institutioner hotas själva fundamenten för vår välfärdsutveckling.

Vi ser hur otryggheten ökar i delar av Sverige. Stenkastning mot polis och räddningspersonal, bilbränder och våldsbrott och framväxten av parallella samhällen i några av våra mest brottsutsatta förorter är exempel på att utvecklingen går åt fel håll. Världen är samtidigt mer osäker och orolig än på länge och därmed också alltmer oförutsägbar. Rysslands aggression mot Ukraina visar inga tecken på att avta och spänningen i vårt närområde är fortsatt hög, med ett allt mer auktoritärt och aggressivt Ryssland. I Mellanöstern och Nordafrika ökar radikaliseringsprocesserna och de har kommit att följas av terror, också i Sverige. Säkerhetsläget är idag mer problematiskt än på mycket länge.

När tryggheten utmanas både på hemmaplan och i omvärlden krävs kraftfulla åtgärder. Alla invånare – oavsett var man bor – ska känna trygghet att rättsväsendet och försvarsmakten står starka.

När otrygghet breder ut sig måste samhällets svar vara tydligt – det kommer inte accepteras. Alliansen har krävt en snabb ökning av antalet poliser och skärpta straff för grova brott. Samtidigt måste samhällets förebyggande insatser utvecklas. Den ryska militära uppbyggnaden fortsätter med i princip oförminskad styrka och med ett stort fokus på Östersjöregionen. Inte minst våra baltiska grannar känner av detta. Sverige utsätts dessutom dagligen för påverkanskampanjer och cyberhot. Därtill ökar underrättelsehotet mot Sverige för varje år och den samlade hotbilden mot vårt land är mer allvarlig än på mycket länge. Sveriges försvar behöver stärkas.

4.8 En trygg och tillgänglig välfärd

Alliansen står för en trygg och tillgänglig välfärd. Välfärdslandet Sverige byggdes på idén om att alla ska ha likvärdiga möjligheter till ett gott liv. En tillgänglig välfärd av bra kvalitet är en viktig grundpelare för den sammanhållning vi har i Sverige. Men med stora grupper som står långt från arbetsmarknaden riskerar Sverige att glida isär. Alla barn och vuxna måste få samma chans att lyckas. Därför måste skola, vård, och omsorg värnas och utvecklas.

Alliansregeringens ekonomiska politik och välfärdspolitik resulterade i att resurserna till skola, sjukvård och omsorg ökade med mer än 100 miljarder kronor i fasta priser. Resurserna ökade per invånare, per elev och per slutenvårdspatient. Också antalet

läkare, barnmorskor och sjuksköterskor per invånare ökade. Men välfärden kan stärkas och utvecklas ytterligare. Vi måste bland annat förbättra resultaten i skolan, minska ojämlikheten som fortfarande finns i vården och svara upp mot behoven hos en åldrande befolkning.

Utbildningen i Sverige ska hålla hög kvalitet och vara tillgänglig för alla – för elevernas skull men också för jobben, välfärden och sammanhållningen i samhället. Föräldrarna ska veta att barnen, när de kommer hem från skolan, har lärt sig något nytt i en trygg miljö. Alla elever ska mötas av höga förväntningar och ges det stöd och den stimulans som krävs för att de ska kunna leva upp till dem. Skolan ska också ge bildning och lära för livet – inte bara arbetslivet – oavsett bakgrund eller var du går i skolan.

Många nyanlända barn som flytt från krig och förtryck har i år haft sin allra första skoldag runtom i Sverige. Deras väg in i det svenska samhället kommer i stor utsträckning att gå genom skolan. Den svenska skolan står inför stora utmaningar när antalet nyanlända elever ökar snabbt samtidigt som skolresultaten fortfarande är för låga. Under åren framöver kommer det att krävas särskilda ansträngningar för att alla barn i Sverige, oavsett bakgrund, ska få en bra start i livet och en rivstart i vårt skolsystem. Som ett resultat av Alliansens politik vände skolresultat uppåt efter en lång tids nedgång – den positiva utvecklingen måste fortsätta.

Alliansens utgångspunkt är att sjukvården ska präglas av kvalitet och tillgänglighet för alla. Svensk vård och omsorg uppvisar i ett internationellt perspektiv goda resultat. Men i takt med att vi lever längre och kan behandla allt fler sjukdomar förändras kraven på hälso- och sjukvården. Alliansregeringen satsade mer resurser än vad som någonsin tidigare satsats på vården. Köerna kortades, antalet vårdcentraler ökade och öppettiderna blev generösare. Kvaliteten i sjukvården stärktes och patienterna blev mer nöjda med vården.

Tyvär har utvecklingen nu vänt, med växande köer och försämrade tillgänglighet. Långa väntetider och otillräcklig tillgänglighet är återigen ett växande problem i delar av vården. Fördelningen av resurser mellan de med större och mindre behov fungerar inte optimalt. Brist på kompetens i vissa vårdyrken, till exempel sjuksköterskor, är vanligt. Vården är fortfarande inte jämlik – såväl gällande kvalitet och kontinuitet som väntetider. Alliansen vill återuppta arbetet med att utveckla vården med patientens behov i fokus. Kvalitet, tillgänglighet och valfrihet ska prägla den svenska sjukvården och alla patienter ska känna sig väl omhändertagna på vårdcentraler och sjukhus i hela Sverige.

Att åldras innebär ofta ett ökat behov av hjälp i vardagen. Hur hjälpen utformas påverkar i hög grad livskvaliteten. Alliansens utgångspunkt är att varje människa har egna önskemål och intressen. Rätten till självbestämmande är lika viktig oavsett ålder. Äldreomsorgen ska präglas av stor valfrihet, hög kvalitet och ett värdigt bemötande och finnas tillgänglig för alla som behöver den.

En mångfald av aktörer är en förutsättning för valfrihet. Alliansens välfärdspolitik sätter eleven, patienten och brukaren i centrum. Rätten att själv få välja var och hur man tar del av vård, skola och omsorg är en viktig del i att kunna utforma sitt eget liv och sin egen tillvaro. Välfärden finns till för medborgarna och medborgarna har rätt att påverka dess utformning. Därför måste möjligheten att välja, och välja bort, värnas.

Mångfalden av aktörer inom välfärden bidrar också till att utveckla nya idéer och hitta nya, smartare och effektivare arbetssätt, till gagn för alla som använder välfärden. Den svenska lösningen, med en offentligt finansierad välfärd som alla medborgare har rätt till, och där många olika typer av utförare tillåts bidra, är viktig att värna. Välfärdens verksamheter gynnas av att nya privata och ideella aktörer har möjlighet att etablera sig för att bidra till innovation och värdeskapande.

Vi har dock sett att den svenska välfärden inte alltid fördelas jämlikt, och att kvaliteten i vissa fall brister hos både offentliga och fristående verksamheter. För att säkerställa en jämlik välfärd av hög kvalitet finns därför anledning att se över kraven på och regleringen av både offentlig och fristående välfärdsverksamhet. Riksdagen har därför beslutat att en utredning bör se över möjligheten att införa tillståndsplikt med ägar- och ledningsprövning, ett tydligare kravställande och bättre uppföljning avseende kvalitet, och skarpa sanktioner vid misskötsel inom välfärden. Regeringen väljer istället att, trots massiv kritik från remissinstanserna, inte minst kommunerna, föreslå vad som i praktiken blir ett vinststopp för de företag som erbjuder sina tjänster i välfärdssektorn. Det riskerar, om förslaget genomförs, att skapa stor osäkerhet när skolor tvingas lägga ner och ett stort antal mindre företag i exempelvis hemtjänsten inte längre kan verka. Förlorare blir de 100 000-tals människor som idag har valt att använda sig av dessa företag. Alliansen kommer att agera för att stoppa ett sådant förslag. Utgångspunkten bör i stället vara hur vi på bästa sätt kan säkerställa både kvalitet, trygghet, effektivitet, innovation, valmöjligheter och öppenhet på ett sätt som gagnar elever, föräldrar, patienter, brukare och anhöriga i alla välfärdens verksamheter.

För att åstadkomma detta vill Alliansen införa ett nytt ramverk för kvalitet i välfärden. All kommunal och fristående välfärdsverksamhet ska kräva tillstånd och styras med

tydliga kvalitetskrav och sanktionsmöjligheter. Verksamheter som inte klarar kvalitetskraven ska snabbt vändas eller stängas ned.

Alliansens mål för skolan är att Sverige inom tio år bör ligga på topp tio i PISA-mätningarna. För att nå dit har Alliansen enats om att öka antalet timmar i skolbänken, införa fler karriärlärartjänster och tillföra mer resurser till utsatta skolor och svaga elever. Dessutom vill vi reformera lärarutbildningen med ökat fokus på kunskap och inläring.

Alliansen vill stärka sjukvården och korta vårdköerna. Incitament för landstingen att stärka vårdgarantin måste återinföras. Det är också viktigt att mer resurser går till de verksamheter som behöver det mest, till exempel primärvården.

Alliansen vill att äldreomsorgen ska präglas av valfrihet, hög kvalitet och ett värdigt bemötande. Med tydligare kvalitetskrav och skarpare sanktioner vid misskötsel blir äldreomsorgen mer likvärdig över hela landet och kvaliteten i verksamheten säkras. Alla svenskar ska ha rätt till en värdig ålderdom med god livskvalitet.

4.9 Migrationen till Sverige kräver nya reformer

Under de senaste åren har Europas närområde präglats av flera svåra väpnade konflikter. I Syrien, Irak, Eritrea, Sydsudan och Afghanistan har krig och förföljelse lett till att människor tvingats fly för att söka skydd inom det egna hemlandet, i närområdet eller på andra kontinenter. FN:s flyktingorgan uppskattar att uppemot 65 miljoner människor var på flykt i världen under 2015, den högsta siffran som någonsin uppmätts. Under samma år sökte 1,2 miljoner människor skydd i EU. Hela 160 000 personer sökte asyl i Sverige. Mellan 2010 och 2020 bedömer Ekonomistyrningsverket att knappt en halv miljon nyanlända kommer etableras i Sverige.

Alliansen anser att Sverige ska bedriva en långsiktigt hållbar migrationspolitik som inom ramen för den reglerade invandringen värnar asylrätten, underlättar rörlighet över gränser och främjar en behovsstyrd arbetskraftsinvandring. För att uppfylla ett sådant åtagande krävs genomgripande reformer som skapar hållbara förutsättningar för migration och integration på både kort och lång sikt.

På kort och medellång sikt måste regeringen först och främst säkerställa att mottagandet fungerar. Under hösten 2015 kom allianspartierna överens med regeringen om en rad åtgärder för att hantera migrationskrisen inom ramen för migrationsöverenskommelsen. Allianspartierna fick igenom avgörande förslag för att skapa ordning och reda i

mottagandet, en bättre etablering och dämpa kostnadsökningarna. Bland annat innebär uppgörelsen att tillfälliga uppehållstillstånd blir huvudregel med rätt till familjeåterförening, tydligare försörjningskrav vid anhörginvandring och ett stärkt återvändande. Vidare föreslås en stärkt kostnadskontroll i mottagandet och etableringen genom bland annat tydligare krav för att erhålla försörjningsstöd. Samtidigt beslutades om viktiga alliansförslag för att stärka integrationen, som ett breddat RUT-avdrag och lärlingsanställningar för nyanlända, samt att utreda lagliga vägar för att söka asyl i EU.

På längre sikt måste den ekonomiska politiken ha beredskap för att på bästa sätt tillvarata de möjligheter som en betydande befolkningsökning innebär, och minimera de utmaningar som det stora mottagandet under de senaste åren kan medföra. Sverige har inte i tillräckligt hög utsträckning fått in utrikes födda och nyanlända på arbetsmarknaden. Först efter nio år har hälften av de som kommit till Sverige som flyktingar eller anhöriga till flyktingar någon form av jobb. Att allt för många utrikes födda saknar jobb och i stället blir beroende av bidrag är först och främst skadligt för varje enskild människa som riskerar att hamna i långvarigt utanförskap. Men med ett växande och utbrett utanförskap riskerar också kostnaderna för samhället att öka.

Alliansens politik syftar till att bygga ett samhälle som tar tillvara varje människas förmåga, där alla får förutsättningar att växa och stå på egna ben, och där vi gemensamt skapar trygghet och sammanhållning. Att ha ett arbete och en inkomst ger människor makt över sina liv, liksom en känsla av gemenskap och av att vara behövd. Det är grunden i Alliansens politik. Därför krävs också att den ekonomiska politiken utvecklas för att på bästa sätt hjälpa de människor som flytt till Sverige att komma in på arbetsmarknaden, få sitt första jobb och bli en del av Sverige.

Det första och främsta skälet för att se till att människor i utanförskap och bidragsberoende kommer i arbete är att ge människor frihet över sitt eget liv. Men att fler kommer i arbete är också mycket viktigt för svensk ekonomi som helhet. Den ekonomiska politiken ska genom hög sysselsättning, långsiktigt hållbara finanser och stabila makroekonomiska förhållanden skapa välstånd för alla som bor i Sverige. Huruvida invandring bidrar positivt eller negativt till dessa mål är i mycket stor grad avhängigt om de människor som kommer till Sverige kommer i arbete, precis på samma sätt som för befolkningen i övrigt. Om tillräckligt många kommer i arbete kan invandringen, som innebär en föryngring av Sveriges befolkning, vara en viktig del i att klara finansieringen och bemanningen av vård och omsorg för allt fler äldre. Dessutom kan utrikes födda bidra till att öka svensk handel. Om för få tar steget in på

arbetsmarknaden blir utvecklingen den motsatta – då belastas den offentliga ekonomin av ökade bidragsutbetalningar. För den enskilde blir konsekvenserna ännu större med risk för ett djupt utanförskap och grusade drömmar.

För Sverige är utmaningen betydande – historiskt har etablering och integration inte fungerat tillräckligt bra. Det har resulterat i att Sverige under en längre tid sett en utveckling mot ett nytt och djupt utanförskap hos svenskar som har låg utbildningsbakgrund eller som är utrikes födda. Tre av fyra av de inskrivna på Arbetsförmedlingen tillhör särskilt utsatta grupper, som till exempel utomeuropeiskt födda och personer utan gymnasieutbildning. Arbetslösheten är nästan fem gånger högre för en person född utanför Europa som för en person född i Sverige. Detta mönster måste brytas.

Alliansens främsta uppdrag under åren 2006 till 2014 var att bryta det breda utanförskap som drabbade människor som förtidspensionerades och sjukskrevs bort från arbetsmarknaden. För att bryta den negativa utvecklingen krävdes genomgripande strukturreformer som ökade arbetsutbudet och gjorde det mer lönsamt att arbeta än att gå på bidrag. Som ett resultat av Alliansens reformer minskade utanförskapet med en fjärdedel.

I dag har utmaningen delvis skiftat. Hög arbetslöshet bland utomeuropeiskt födda och stora grupper nyanlända som behöver ett första jobb kommer vara en av Sveriges största strukturella utmaningar under åren framöver. Under de kommande åren är det därför helt avgörande att politiken tar nästa steg och genomför nödvändiga reformer för att hantera det nya läget. En bättre integration och lägre trösklar in till arbetsmarknaden för att nyanlända ska komma i arbete är nödvändigt och kan bara ske genom strukturellt riktiga reformer. De utbudsreformer som Alliansen genomförde under sin regeringstid ledde till att utrikes föddas arbetskraftsdeltagande ökade från 65 till 70 procent. Det är ett steg i rätt riktning, men mer krävs. En av Alliansens främsta uppgifter är att bryta det utanförskap som växt fram bland utrikes födda och unga som saknar gymnasieutbildning. Det kommer kräva genomgripande strukturella reformer av arbetsmarknaden, utbildningssystemet och bostadsmarknaden.

Sverige ska bedriva en långsiktigt hållbar migrationspolitik som inom ramen för den reglerade invandringen värnar asylrätten, underlättar rörlighet över gränser och inte ställer byråkratiska hinder för arbetskraftsinvandring. För att uppfylla ett sådant åtagande krävs genomgripande reformer som skapar hållbara förutsättningar för migration och integration på både kort och lång sikt. På kort sikt måste först och främst

säkerställas att mottagandet fungerar och är kostnadseffektivt. På medellång sikt krävs genomgripande strukturella reformer av arbetsmarknaden, utbildningssystemet och bostadsmarknaden så att alla människor som ska etableras i Sverige har en möjlighet att få ett arbete, egenförsörjning och frihet över sitt eget liv.

5 Kristdemokraternas ekonomiska politik

Kristdemokraterna vill ha en ekonomisk politik som stödjer ett samhälle där varje människas förmåga kan tas tillvara och som underlättar för alla att gå från utanförskap till arbete. Den ekonomiska politiken ska också skapa förutsättningar för människor att bygga goda relationer och känna trygghet och tillit.

Kristdemokraterna vill skapa förutsättningar för ett samhälle med god ekonomisk tillväxt och ett företagsklimat som står sig starkt i den allt hårdare globala konkurrensen. En välfungerande ekonomisk politik ger oss resurser att satsa på välfärden, såsom en god vård- och omsorg och en bra skola. Med genomtänkta reformer kring arbetsmarknaden och i skattepolitiken kan vi förbättra människors möjlighet att lämna arbetslöshet och utanförskap. Den ekonomiska politiken ska också stärka familjerna och det civila samhället, vilket är en grund för ett samhälle byggt på gemenskap där människor känner tillit till varandra.

Sverige befinner sig just nu långt in i en kraftig högkonjunktur. Tack vare alliansregeringens tidigare jobbreformer, fortsatt låg ränta och en stark omvärld skapas en hög sysselsättning och stark tillväxt. Men under ytan finns betydande problem och stora utmaningar som den nuvarande regeringen står alltför passiv inför. Tadelningen på arbetsmarknaden är stor och trots högkonjunkturen blir det allt fler som står långt ifrån arbetsmarknaden. Tryggheten brister bland annat på grund av en polisorganisation som är för liten och fungerar för dåligt. Tillgängligheten i vården och omsorgen har tyvärr försämrats de senaste åren och nu fortsätter att försvagas. Här behövs riktiga reformer som kan korta köerna och säkra en jämlik vård i hela landet inom sjukvården och öka tryggheten inom äldreomsorgen, genom höjd kvalitet och ökat inflytande för den enskilde.

Många av de som lämnas efter, utanför arbetsmarknaden, är nyanlända som ofta saknar gymnasieutbildning och har bristande språkkunskaper. Samtidigt förändras också jobbens karaktär snabbt på arbetsmarknaden. En allt större del av jobben kräver högre utbildning och specialistkompetens. För att kunna inkludera fler finns ett behov av både mer yrkesutbildning och fler jobb som inte kräver höga kvalifikationer. De behövs för att alla människor, inte minst de som nyligen kommit till Sverige, ska få en möjlighet på den svenska arbetsmarknaden. Historiskt många människor befinner sig nu på flykt undan förtryck och krig. Många har sökt och fortsätter att söka sig till Sverige. Det är en moralisk plikt och en självklarhet att ta emot människor på flykt. Men det skapar också utmaningar för vårt samhälle när en stor grupp människor ska integreras.

Arbetsmarknaden blir allt mer tudelad och allt fler arbetslösa befinner sig i en utsatt ställning. Denna tudelning riskerar att fördjupas, med mänskliga, sociala och ekonomiska följder, om inte omfattande reformer genomförs.

Inför denna utmaning är regeringen förbluffande passiv. Istället har vi en politik från regeringen som leder till färre jobb när skatten på jobb och tillväxt höjs. Den i flera avseenden goda sysselsättningsutvecklingen sker trots - och inte tack vare - regeringens politik. Den socialdemokratiskt ledda regeringen har fört en politik baserad på högre skatter, mindre pengar i plånboken och höjda trösklar in på arbetsmarknaden, speciellt för de som befinner sig i utanförskap.

Inriktningen på politiken är helt väsensskild den politik Kristdemokraterna förde tillsammans med alliansen. Under alliansåren växte helt nya branscher fram som skapade jobb åt människor som tidigare befunnit sig i utanförskap. Vi var med och tog Sverige ur en återvändsgränd av höjda skatter och bidrag. Istället visade vi upp nya vägar till ökad frihet, valfrihet och tillväxt. Men de utmaningar vi står inför nu är både stora och många.

En av Sveriges mest angelägna utmaningar att lösa är tudelningen på arbetsmarknaden. Det kräver att vi öppnar upp fler typer av jobb. Vi har inte råd att sortera jobb i fina och fula. Istället behöver vi mer kraftfullt sänka kostnader och byråkratiska hinder för att bredda arbetsmarknaden till grupper som har svårast att komma in. Därför har Alliansen presenterat en ny anställningsform som gör det billigare och enklare för företag att anställa. Anställningsformen innebär att företag kan anställa unga upp till 23 år och nyanlända till 70 procents lön, där resterande del går till att lära sig jobbet-på-jobbet eller utbildning. Arbetsgivaravgiften slopas också under de tre år som anställningen kan pågå. Detta vill vi kombinera med dubbelt jobbskatteavdrag för grupper som har svårare att ta sig in på arbetsmarknaden – nyanlända, unga och personer som exempelvis på grund av arbetslöshet eller sjukdom har varit borta länge från arbetsmarknaden. Vi vill också avskaffa de utbildningar hos Arbetsförmedlingen som inte fungerar och istället satsa på fler platser i Yrkesvux (kortare yrkesutbildningar). Men jobben skapas huvudsakligen genom att entreprenörer får starta och driva framgångsrika och välmående företag.

Ett gott företagsklimat är nyckeln till att kunna möta framtida utmaningar och öka resurserna till vår gemensamma välfärd. Därför behövs en näringspolitik som är inriktad på att underlätta för företag att växa och anställa. Sektorer där jobb inte utförs på grund av höga skatter och avgifter måste reformeras så att marknaderna kan växa till. Det

handlar framför allt om att öppna upp för nya tjänstesektorer och införa den breddning av RUT-avdraget som Alliansen presenterat, vilket innebär att fler tjänster omfattas och ett högre takbelopp införs.

Därutöver måste vi motverka orimliga skatter på entreprenörer och minska regelkrånglet, förbättra myndigheternas handläggning av ärenden kopplade till företag och förbättra tillgången till kapital.

För de människor som står utanför arbetsmarknaden måste insatserna vara effektiva och kompletta. I Sverige är dock dessa arbetsmarknadsåtgärder ofta ineffektiva och många. För att minska överlappningarna mellan olika insatser och subventionerade anställningar vill vi reformera och minska antalet arbetsmarknadsprogram, utbildningsinsatser i arbetsförmedlingens regi och subventionerade anställningar. De mest ineffektiva bör läggas ned. Istället vill vi fokusera på ett fåtal men bra program. Vi behöver också lägga mer resurser på matchning mellan förmåga och jobb för såväl personer med en funktionsnedsättning som utrikes födda. Därtill vill vi reformera Arbetsförmedlingen och lägga ned den i sin nuvarande form. Istället vill vi fokusera dess resurser till de som står längst från arbetsmarknaden.

En förutsättning för att den ekonomiska politiken ska fungera bra på lång sikt är att det råder ordning och reda i statens och det offentliga ekonomi. Genom att ta ramverket på allvar står Sverige starkare när nästa kris kommer.

Sverige har idag ett stort behov av en förbättrad integrationspolitik. En human flyktingpolitik kräver också en väl fungerande integration. Nyanlända behöver snabbare få arbete och en hållbar bostadssituation. Kristdemokraterna ser ett fortsatt stort behov av åtgärder som påskyndar asylprövningen, att tiden då personer söker asyl används bättre vad gäller introduktion och språkkunskaper samt att den motverkar passivitet.

Den ekonomiska politiken bör också användas för att stödja goda mellanmänniska relationer. Det handlar främst om att ge familjer och det civila samhället möjlighet att utvecklas och fatta egna beslut, genom att minska den politiska styrningen. Det offentliga bör ge stöd, men påtvingade politiska lösningar på dessa områden hämmar tilliten och riskerar att skada mer än hjälpa.

Kristdemokraterna anser att barns och ungas behov och rättigheter ska vara grunden för hur familjepolitiken och barnomsorgen utformas. Barn behöver tid och de behöver bli sedda. Familjer ser olika ut, men alla har samma betydelsefulla roll. Om familjerna är

trygga ger de barnen goda förutsättningar att klara livets olika utmaningar. Barnens uppväxt påverkar därmed hela samhällsutvecklingen, både ekonomiskt och socialt.

Förskolan och barnomsorgen måste kunna möta varje barns behov av en trygg omsorg, gemenskap, lek och utveckling. Det är en självklarhet att alla föräldrar ska kunna välja den barnomsorg som är bäst för deras barn och själva hitta balansen mellan arbete och familjeliv. Kristdemokraterna är en motvikt till de politiska krafter som vill styra föräldrarnas val och kväva familjens frihet och möjlighet att utforma sin tillvaro.

Skolan behöver fördjupa sitt kunskapsuppdrag, men det är också uppenbart att samhällets insatser behöver stärkas för att vända trenden med barn och unga som mår dåligt och drabbas av psykisk ohälsa. I det arbetet måste såväl familjer, barn- och ungdomsvården, skolan och ideella sektorn stärkas.

Vi vill också bygga ett samhälle där människor kan åldras i trygghet och värdighet. Ett välfärdssamhälle kan i hög grad bedömas utifrån kriterier som respekt, tillvaratagande och omsorg om den äldre generationen. Kristdemokraterna menar att äldres vård och omsorg måste präglas av självbestämmande och valfrihet. En äldre person har, precis som yngre, individuella behov som inte kan tillgodoses i en mall.

Mycket gjordes under tiden med Kristdemokraterna i alliansregeringen för att utforma vården och omsorgen utifrån den enskilda människans behov. Men mer behöver göras för att utveckla den gemensamt finansierade äldreomsorgen. Utökat självbestämmande när det gäller såväl boende som hemsänd mat och färdtjänst är viktiga delar när det gäller att utveckla äldreomsorgen framöver. Men en sammanhållen seniorpolitik får inte bara handla om vård och omsorg. Svensk politik förmedlar i dag i allt för stor utsträckning att människor som passerat 65 inte har något mer att bidra med till samhället. Det friska åldrandet, de äldre som en viktig resurs och ett välfungerande samspel mellan generationerna är viktiga beståndsdelar i Kristdemokraternas seniorpolitik. Därför vill vi skapa fler möjligheter för äldre att arbeta längre än till 65 och förbättra pensionärernas ekonomi, genom att bland annat ta bort skillnaden i beskattning mellan arbetsinkomst och pensionsinkomst samt genom höjd BTP och höjt tak i BTP, samt borttagen särskild löneskatt för äldre. Dessutom vill vi införa fördubblat jobbskatteavdrag för personer över 64 år.

Kristdemokraternas hälso- och sjukvårdspolitik tar sin utgångspunkt i varje människas absoluta och okränkbara värde. De som har störst behov ska också ges företräde till hälso- och sjukvården. När vi var i regeringen prioriterade vi insatser för de mest utsatta patienterna genom stora satsningar på psykiatrin, cancervården och vården av kroniskt

sjuka. Våra reformer Vårdgarantin och Kömiljarden bidrog till kortare vårdköer och ökad kvalitet. Nu har regeringen tagit bort kömiljarden och effekterna är att köerna växer.

Nu krävs omfattande vårdreformer för bättre kvalitet och service. Framtidens sjukvård står inför stora utmaningar. Vården är inte jämlik och det finns fortsatta brister med överbeläggningar, patientsäkerhet och vårdköer. Vården blir också alltmer högspecialiserad och högteknologisk. Mot den bakgrunden finns det all anledning att se över sjukvårdens organisering. Utifrån de 21 landstingens olika demografiska och ekonomiska förutsättningar är det osannolikt att de kan leverera en jämlik vård åt befolkningen. Staten bör därför ha huvudansvaret för sjukvården för att säkra en god, effektiv och jämlik sjukvård i hela landet. För oss är rätten till bra och jämlik vård viktigare än att värna dagens sätt att organisera vården. Längre köer och lägre förtroende för vården kräver också ordentliga strukturreformer och stora ekonomiska tillskott. Kömiljarden behöver återinföras, primärvården byggas ut och överbeläggningarna minska och vårdplatserna öka. Vi avsätter stora resurser för att göra dessa reformer möjliga.

Tryggheten måste öka och komma alla till del. Det kräver en polis och ett rättsväsende som fungerar, är mer synligt och lokalt förankrat. Det kräver också ökade förebyggande insatser så att brott förebyggs. Rättsväsendet behöver tillföras stora resurser kommande år och antalet poliser måste öka kraftigt, men organisation och anställningsvillkor måste också förändras så att effektiviteten ökar och fler poliser stannar i yrket.

Det säkerhetspolitiska läget i vår omvärld och i vårt närområde har försämrats och vår försvarsförmåga behöver stärkas.

Kristdemokraterna förespråkar därför en hållbar flyktingpolitik som präglas av humanism och medmänsklighet, ett generöst bistånd som når fram och en politik som främjar handel och ökade möjligheter till rörlighet över gränserna. Vi står också inför stora utmaningar gällande miljö- och klimatpolitiken. Effekterna av den alltför snabba uppvärmningen av jorden slår hårdast mot den fattiga delen av jordens befolkning. De internationella överenskommelserna som möter detta hot måste upprätthållas. Sverige bör vara ett föregångsland när det gäller miljö- och klimatpolitik genom effektiva miljöåtgärder såsom styrmedel för att minska klimat- och miljöpåverkan.

6 Fler jobb och mer företagande

Hos varje människa finns ett behov av att få känna gemenskap med andra, ta eget ansvar och utvecklas som person. Att ha ett arbete eller annan meningsfull sysselsättning att gå till är därför av största vikt för varje enskild person. Arbetsmarknadspolitik handlar därmed om mycket mer än samhällsekonomisk effektivitet och de offentliga finanserna. Det handlar om förvaltare och om att se till att alla får en chans att utveckla sina förmågor. Vi vill ha ett samhälle som tar vara på människors möjligheter och inneboende förmåga. Människans värde sitter inte i hur mycket hon arbetar eller hur produktiv hon är, men arbetets betydelse för enskildas utveckling är mycket stort.

Arbetet har också en avgörande betydelse för möjligheten att bygga trygga familjer. Om man har ett arbete har man bättre förutsättningar att både bilda familj och att ge sina barn goda uppväxtvillkor. Detta betyder inte på något sätt att de som saknar arbete skulle vara sämre föräldrar, utan helt enkelt att möjligheterna att få livet att fungera blir betydligt enklare om man har ett arbete och en egen försörjning.

I Sverige finns idag stora strukturella utmaningar i att såväl antalet som andelen arbetslösa i utsatt ställning ökar, vilket resulterar i en kraftigt tudelad arbetsmarknad. Medan den starka konjunkturen har inneburit en god arbetsmarknadsutveckling för inrikes födda med god utbildning, har utvecklingen inte varit lika stark för utsatta grupper på arbetsmarknaden såsom utomeuropeiskt födda och personer utan fullständig gymnasieutbildning. Under 2018 beräknar Arbetsförmedlingen att andelen inskrivna arbetslösa med utsatt ställning¹⁰ på arbetsmarknaden kommer att utgöra omkring 78 procent av samtliga inskrivna arbetslösa. För dessa grupper är trösklarna in på svensk arbetsmarknad allt för höga, något som Finanspolitiska rådet, IMF och OECD länge påpekat.

En grupp som har särskilt svårt att ta sig in på den svenska arbetsmarknaden är utrikes födda, ofta med bristfällig utbildning. Idag tillhör en klar majoritet av alla inskrivna på Arbetsförmedlingen den gruppen och andelen förväntas växa. Kristdemokraterna ser med stort allvar på regeringens brist på reformer, vilket innebär att denna grupp stängs ute från arbetsmarknaden.

I gruppen utrikes födda ser det särskilt oroväckande ut för kvinnorna. Dessa har 10 respektive nära 18 procentenheter lägre arbetskraftsdeltagande och sysselsättningsgrad jämfört med inrikes födda kvinnor.

---

¹⁰ Till arbetslösa i utsatt ställning räknas utomeuropeiskt födda, arbetslösa 55-64 år, arbetslösa med funktionsnedsättning och arbetslösa med högst förgymnasial utbildning.

Andra grupper som också har det tufft på den svenska arbetsmarknaden är äldre och personer med funktionsnedsättning. Vi ser med stor oro på hur regeringen på olika sätt försvårar för dessa grupper att komma in och stanna kvar på arbetsmarknaden.

Exempelvis har regeringen höjt löneskatten för äldre, vilket höjer kostnaderna för att anställa eller anlita dem. Långtidsarbetslösa är också en grupp som befinner sig i en utsatt situation. Antalet personer som varit arbetslösa i över 6 månader är över 120 000 personer och ökar. För denna grupp behövs det också nya insatser för att ge dem möjlighet att komma tillbaka till arbetsmarknaden med riktiga jobb.

Kristdemokraterna vill att arbetsmarknadspolitiken ska ha full sysselsättning som det övergripande målet. Alla kan inte arbeta 100 procent av heltid, men alla ska ha möjlighet att arbeta 100 procent av sin förmåga. Allt annat är slöseri med mänskliga resurser. Följden av långvarigt utanförskap är ofta personliga och sociala problem. Arbete ger också den enskilde direkt möjlighet att få bättre ekonomi och påverka sin situation. Därför är det viktigt med en kraftfull politik för att bryta utanförskapet.

Med fler sysselsatta skapas också resurser som kan förstärka de offentliga finanserna och öka resurserna till välfärden. Genom att fler får arbete kan de offentliga resurserna användas på ett bättre sätt för att ge stöd till dem som är mest utsatta. Med andra ord är tillkomsten av nya jobb och fler i arbete den i särklass viktigaste fördelningspolitiska frågan.

Vi ser också ett stort behov av att förlänga arbetslivet. Alla ska inte i varje läge jobba fler timmar, men för att klara exempelvis demografiska utmaningar som framtidens pensioner och välfärdens finansiering så behövs det att fler jobbar fler år och timmar över en livscykel. Vi diskuterar då oftast att förlänga arbetslivet i slutet – det är bra, och Kristdemokraterna har flera reformer för detta. Men lika viktigt är att tidigarelägga inträdet, både för unga som saknar eftergymnasial utbildning och de som studerar på högskola eller universitet. Sveriges studenter tar i genomsnitt examen betydligt senare än studenter i andra OECD-länder.

Nya jobb kan inte kommenderas fram av politiker i riksdag eller regering. Jobb skapas när enskilda människor finner det mödan värt att starta eller utveckla ett företag, förverkliga en idé och riskera sitt sparkapital. Därför är det viktigt att initiativ och skaparkraft uppmuntras i samhället, till exempel genom det offentligas insatser för ett bra utbildningssystem och ett gott företagsklimat.

6.1 Regeringens missriktade arbetslöshetsmål

Regeringens mål har varit att Sverige ska ha EU:s lägsta arbetslöshet år 2020. Ett mål som tyvärr får resultatet att människor riskerar att tryckas ut i utanförskap. Tack vare en stark konjunktur och Alliansregeringens strukturåtgärder har arbetslösheten fallit sedan 2010 från ungefär nio procent ner till nuvarande 6,5 procent. Det är dock i sammanhanget högt, eftersom Sverige befinner sig långt in i en brinnande högkonjunktur. Medan regeringen prognosticerar att arbetslösheten ska falla, menar bedömare som Arbetsförmedlingen och Konjunkturinstitutet att arbetslösheten istället kommer öka. Regeringens mål om lägst arbetslöshet i EU 2020 kommer enligt Finansdepartementets egen prognos inte att nås med mindre än att arbetslösheten ökar kraftigt i länder som Tyskland och Österrike.

Regeringens metod för att uppnå målet om lägst arbetslöshet verkar vara att minska arbetskraften som helhet, vilket blir tydligt när man granskar deras förslag på arbetsmarknadsområdet. Ökade ersättningar för dem som står utanför arbetsmarknaden, försämrade möjligheter att ta sig från sjukskrivning till arbete samt ökade kostnader för att anställa såväl äldre som yngre medarbetare är reformer som direkt minskar arbetsmarknadsdeltagandet. Detta är en naturlig följd av regeringens dåligt uppsatta mål. Istället för att som regeringen gömma arbetslösheten genom att öka antalet arbetsmarknadsåtgärder, är målet för Kristdemokraternas arbetsmarknadspolitik att se till att så många som möjligt får arbeta utifrån sin förmåga.

6.2 Regeringens arbetsmarknadspolitik havererar

Med dåligt uppsatta mål för politiken blir också utformningen av politiken mycket problematisk. Regeringen har nu i budget efter budget genomfört ett stort antal direkt jobbfientliga reformer, inte minst på skattesidan. Skattehöjningar används som ett universalverktyg för att komma tillrätta med och finansiera varje problem som man tycker sig se i samhället och det offentliga åtagandet ökar därmed kraftigt. Det finns två stora problem med detta. Det första är att människors frihet minskar och möjligheten att själv välja hur man vill använda sina pengar försämras. Det andra är att kraftiga skattehöjningar på jobb och företagande får en negativ effekt på arbetskraftsdeltagandet och jobbskapande. Och med färre som arbetar blir det ännu svårare att över tid upprätthålla välfärden.

Grunden för en fungerande välfärd och ett stabilt socialförsäkringssystem är att människor arbetar. Det skapar tillväxt som gör att skatteintäkterna också ökar. Regeringens politik med höjda marginalsatser genom lägre skiktgräns för statlig inkomstskatt och genom avtrappat jobbskatteavdrag verkar i motsatt riktning. Höjda marginalsatser gör att arbetsutbudet minskar och det orsakar i sin tur matchningsproblem där färre väljer en kompletterande utbildning till specialistsjuksköterska eller avstår från ett extra pass på akuten. Socialdemokraternas löften om att det inte skulle bli några skattehöjningar för vanliga inkomsttagare övergavs snabbt. Över 1,4 miljoner löntagare får höjd skatt och fyra av tio barnmorskor och poliser får betala statlig inkomstskatt. Statsminister Stefan Löfven aviserade den ”största jobsatsningen på många år” när han presenterade Socialdemokraternas arbetsmarknadspolitik i samband med budgeten för två år sedan och utlovade 32 000 traineejobb och nära lika många extratjänster. I årets budget lägger regeringen ned traineejobben och aviserar en hopslagning av en rad subventionerade anställningar till en ny åtgärd med nytt namn. Extratjänsterna är dock kvar och hade i augusti 5300 tjänster, utav de utlovad 31 000.

6.3 En arbetsmarknad där alla får plats

Kristdemokraternas väg är en helt annan. I vårt Sverige får fler chansen till en arbetsgemenskap och vårt mål är att alla ska kunna jobba 100 procent av sin förmåga. Men för att det ska bli möjligt krävs omfattande reformer för att vända utvecklingen och skapa en arbetsmarknad där alla får plats. Sverige behöver avbyråkratisera arbetsmarknaden, sänka marginaleffekter, öka matchningen och stimulera fram fler jobb som inte kräver höga kvalifikationer. Vägen till arbete ska inte bli smalare, den ska bli bredare. Därför behövs det ytterligare insatser för att bredda vägen till arbete. Det behövs ytterligare – och annorlunda utformat - stöd och sänkta trösklar till arbetsmarknaden. Kristdemokraterna har tillsammans med allianspartierna föreslagit inträdesjobb, en ny anställningsform för unga under 23 utan gymnasieexamen och nyanlända de fem första åren, som gör det väsentligt billigare för företag att anställa och för enskilda att få sitt första jobb. Inträdesjobben innebär att en person kan anställas till 70 procent av rådande ingångslön i kollektivavtal under maximalt tre år. Lönenivån blir något lägre då 30 procent anses motsvara tid för att lära sig jobbet på jobbet. Därefter övergår anställningen i en anställning med 100 procent lön. Om inträdesjobb går det att läsa mer om i avsnitt 4.4.

6.4 Skattelättnader för utsatta grupper på arbetsmarknaden

Trots att Sverige är ett av de länder i Europa som har lägst långtidsarbetslöshet så har långtidsarbetslösheten ökat under lång tid. De grupper som drabbats hårdast är de grupper som har en redan svag förankring på arbetsmarknaden; alltså personer som saknar gymnasieutbildning, personer födda utanför Europa och personer med funktionsnedsättning. Att på olika sätt stötta dem som står långt ifrån arbetsmarknaden i deras strävan att få ett arbete och en egen försörjning är mycket viktigt.

En grundförutsättning för att fler ska komma i arbete är att det lönar sig att gå från utanförskap till arbete. Detta är den huvudsakliga tanken bakom jobbskatteavdraget, som har varit Alliansens viktigaste redskap för att öka sysselsättningen och minska utanförskapet.

Att kombinera sänkta arbetsgivaravgifter för äldre över 65 med ett fördubblat jobbskatteavdrag för samma grupp har varit mycket effektivt för att öka såväl arbetsutbud som efterfrågan på arbetskraft och därmed sysselsättningen.

Kristdemokraterna föreslår att det dubbla jobbskatteavdraget, som idag alltså finns för de som är 65 år eller äldre, utvecklas till att gälla grupper som har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Förslaget innebär en kraftig skattelättnad för unga upp till 23 år och för nyanlända under de första fem åren i Sverige. Det innebär att de grupper som kan komma ifråga för Alliansens inträdesjobb med Kristdemokraternas förslag skulle få en kraftig skattelättnad.

Personer som varit borta länge från arbetsmarknaden kan idag få nystartsjobb där arbetsgivaren får borttagen arbetsgivaravgift. För denna grupp personer som kommer från långvarig arbetslöshet eller sjukskrivning, vill vi också ge dubbelt jobbskatteavdrag baserat på hur länge man varit frånvarande från arbetsmarknaden. För att fler ska ta examen från högre studier tidigare så inför vi också en period med dubbelt jobbskatteavdrag för de som tar akademisk examen och börjar jobba före 25. Satsningarna sammanfattas i tabellen nedan:

Tabell 4: Politik för utsatta grupper på arbetsmarknaden

Miljoner kronor	2018	2019	2020
Summa satsningar	8 500	8 850	9 410
Dubbelt jobbskatteavdrag för personer upp till 23 år	4 500	4 500	4 500

Borttagande av särskild löneskatt för äldre	1500	1500	1500
Dubbelt jobbskatteavdrag för nyanlända de första fem åren	550	550	550
Inträdesjobb	550	1100	1660
Dubbelt jobbskatteavdrag för personer långt ifrån arbetsmarknaden	500	500	500
Dubbelt jobbskatteavdrag för 64-åringar	300	200	200
Fler och bättre nystartsjobb	300	300	300
Dubbelt jobbskatteavdrag; examen innan 25 års ålder	300	200	200

För många som befinner sig långt från arbetsmarknaden är den ekonomiska vinsten av att ta ett arbete alltför låg. När skatten och jobbresorna har betalats och de inkomstrelaterade bidragen eller ersättningarna har minskats är det inte säkert att man har mer pengar kvar i plånboken jämfört med tidigare. Detta gäller inte minst om det är en deltidstjänst som man först blir erbjuden. Det dubbla jobbskatteavdraget som vi nu inför för unga, nyanlända och personer som varit utan arbete länge gör det betydligt mer lönsamt att ta arbeten och minskar kraftigt margineffekterna av att gå från bidrag och ersättningar till arbete. Satsningen gör även att det blir betydligt mer lönsamt att ta arbeten till den lön som inträdesjobben innebär. Det dubbla jobbskatteavdraget ges fullt ut upp till arbetsinkomster på 18 000 kronor och trappas sedan successivt av för månadsinkomster upp till 26 000 kronor. För inkomster över 26 000 kronor ges ordinarie jobbskatteavdrag.

Att få in en fot på arbetsmarknaden är helt avgörande för möjligheten att kunna bygga upp ett fungerande liv som vuxen. Utan arbete är det svårt att ordna med ett eget boende, att bygga upp en stabil privatekonomi och att bilda familj. Känslan av delaktighet och gemenskap samt det ansvar som ett arbete för med sig är också mycket viktig för ungas personliga utveckling. Att som ung etablera sig på arbetsmarknaden tar allt längre tid. Etableringsåldern har ökat från 21 till 29 år sedan 1990. Det beror till viss del på att fler väljer att läsa vidare på universitet och högskola, vilket också krävs av fler på en alltmer avancerad arbetsmarknad. Men arbetsmarknaden har också blivit tuffare och kraven hårdare vilket gör att många ungdomar går arbetslösa alldeles för länge eller studerar fler kurser än de egentligen skulle vilja eller behöver.

Det dubbla jobbskatteavdraget för unga under 23 år är tänkt att öka drivkrafterna för ungdomar att söka och ta ett första arbete. Att man får behålla en större del av sin inkomst gör att det blir mer attraktivt att söka och ta ett jobb. Det gör också att fler breddar sitt sökande av arbete till fler branscher. När fler kan tänka sig att ta olika jobb skapas det också nya arbeten.

Men det är inte bara de som inte läser vidare som etablerar sig allt senare. Jämfört med OECD-länderna i övrigt tar svenska studenter ut examen sent. Om man skulle kunna tidigarelägga den genomsnittliga examensåldern med ett eller ett par år skulle stora vinster göras för den enskilde, som skulle få högre livsinkomst och pension – men också för samhället i stort som skulle få större avkastning på utbildningen. För att de som studerar ska stimuleras till att ta sin examen och snabbt komma i arbete är Kristdemokraternas förslag därför att dubbelt jobbskatteavdrag även ska gälla för de som tar en akademisk examen före sin 25-årsdag. Jobbskatteavdraget gäller då i två år efter examen.

Det dubbla jobbskatteavdraget ska även gälla för nyanlända personer som vistats i Sverige i högst fem år. Den ökade tudelningen på arbetsmarknaden, där en majoritet av de arbetssökande i utsatt ställning utgörs av utomeuropeiskt födda med högst förgymnasial utbildning, behövs insatser för att dessa människor inte ska fastna i utanförskapet. Att ha en arbetsgemenskap är centralt för integrationen och för att dessa personer ska kunna komma i egenförsörjning. Kristdemokraterna vill därför göra det mer lönsamt att gå från bidragsberoende till arbete, genom sänkta marginaleffekter. Med dubbelt jobbskatteavdrag kommer nyanlända få behålla mer av sin inkomst i början, vilket ökar incitamenten för att hitta ett jobb och få fäste på arbetsmarknaden. Personer som kommer från långvarig arbetslöshet eller sjukskrivning inkluderas också i Kristdemokraternas förslag om dubbelt jobbskatteavdrag. För denna grupp kommer skattenedsättningen att öka med längden på frånvaron från arbetsmarknaden, precis som nystartsjobben fungerar när det gäller arbetsgivaravgifter. För varje månads arbetslöshet över ett år så får den enskilde två månader med dubbelt jobbskatteavdrag. Har man varit arbetslös i 18 månader får man ett år med dubbelt jobbskatteavdrag, och har man varit arbetslös i två år så får man två år med förhöjt jobbskatteavdrag. Tillsammans med nystartsjobbets nedsatta arbetsgivaravgift för den som varit frånvarande från arbetsmarknaden underlättar vi för personer att ta steget från ett långvarigt utanförskap till arbete. Vi vet av erfarenhet att skattelättnader för den enskilde i kombination med

nedsett arbetsgivaravgift kan vara effektivt – som i fallet med dubbelt jobbskatteavdrag för de över 65 i kombination med lägre arbetsgivaravgifter.

Kristdemokraterna vill också avskaffa löneskatten för äldre, vilket innebär att nivån återställs till den nivå som gällde innan regeringen höjde skatten på ersättningar för arbete och inkomst av aktiv näringsverksamhet för personer som fyllt 65 år. På så sätt blir det billigare för arbetsgivare att anställa äldre och därigenom ökar även möjligheterna för personer äldre än 65 år att stanna kvar i arbetslivet. När det råder matchningsproblem på arbetsmarknaden är detta en synnerligen effektiv åtgärd. Äldre har ofta högre lön och med slopad löneskatt kan exempelvis fler kommuner och landsting erbjuda goda villkor för att behålla erfarna lärare, socialsekreterare och barnmorskor ett par extra år. Kristdemokraterna lägger 1,5 miljarder kronor per år 2018-2020.

6.5 Effektivisera arbetsmarknadspolitiken

För närvarande är det svårt att överblicka den djungel av arbetsmarknadsstöd som företagare och arbetslösa har att lära sig och förhålla sig till. Det finns instegsjobb, nystartsjobb, traineejobb, jobb- och utvecklingsgaranti, trygghetsanställningar, offentligt skyddat arbete, särskilt anställningsstöd, förstärkt särskilt anställningsstöd och många andra.

Olika stöd och anställningsformer med olika villkor, utformning och tidsgränser har lagts till de gamla stöden och skapat en för arbetsgivarna, de arbetslösa och i viss mån även för arbetsförmedlarna svårgenomtränglig struktur. En driftig företagare som lever för sin affärsidé har inte möjlighet att sätta sig in i alla stödformer och har inte tid att ta reda på hur han eller hon ska bete sig för att företaget ska kunna ta del av ett stöd enligt en viss stödform eller vilka krav den anställde i så fall måste uppfylla. Däremot förekommer att företag specialiserar sig på att använda stöden och maximera sin lönsamhet med hjälp av statliga arbetsmarknadsåtgärder. Det snedvrider konkurrensen och tränger undan osubventionerade jobb. Syftet med stöden är gott. Men resultaten är i många fall undermåliga. En konsekvens har snarare blivit att Arbetsförmedlingens 12 600 anställda administrerar arbetslöshet snarare än att förmedla jobb. Varje arbetsförmedlare förmedlar i genomsnitt 10 jobb på ett år – mindre än ett jobb i månaden. Detta har dragit ned förtroendet för myndigheten.

Arbetsgivarna är kritiska och negativa i bedömningen av myndigheten. Svensk Näringsliv har visat att en majoritet av företagen inte använder Arbetsförmedlingen i

samband med rekryteringar, och att av de företag som använder Arbetsförmedlingen ger 38 procent ett mycket dåligt betyg. Enligt Kantar/Sifos undersökning av svenskarnas förtroende för olika myndigheter har Arbetsförmedlingen hamnat i botten. I 2017 års undersökning uppger 12 procent att de har mycket eller ganska stort förtroende för Arbetsförmedlingen. Det är sämst av alla undersökta myndigheter.

Den totala kostnaden för Arbetsförmedlingens verksamhet är 78,2 miljarder kronor. Kostnaden för programmen och de subventionerade anställningarna är en betydande andel av verksamhetens kostnader, och särskilt nedslående för vissa program och stöd. Subventionerade anställningar kommer behövas också i framtiden. Det gäller särskilt personer som har nedsatt arbetsförmåga i form av en funktionsnedsättning.

Kristdemokraterna är därför glada för att regeringen nu bygger ut lönebidragsanställningar och höjer nivåerna, något vi krävt i flera år. I samband med vår avveckling av vissa anställningsstöd föreslår Kristdemokraterna en ytterligare utökning av trygga anställningar för personer med funktionsnedsättning.

Arbetsmarknadspolitiken behöver en grundlig renovering. Kristdemokraterna föreslår därför att:

1. Arbetsförmedlingens egen arbetsmarknadsutbildning avskaffas
2. Halverat anslag till Arbetsförmedlingens förberedande utbildning
3. Fler platser inom yrkesvuxenutbildningen (Yrkesvux) skapas
4. Anslaget till Arbetsförmedlingen minskar med 10 procent när många uppgifter försvinner, vilket innebär 840 miljoner kronor 2018
5. Tillskott till trygghets- och lönebidragsanställningar för personer med funktionsnedsättningar sker
6. Avveckla de moderna beredskapsjobben och snabbspåren

6.5.1 Avskaffa arbetsmarknadsutbildning i AF:s regi – satsa på Yrkesvux

Arbetsförmedlingen ska arbeta med att förmedla jobb, inte främst administrera arbetslöshet. Myndigheten har visat sig inte lämpad att utbilda arbetslösa till att bli mer gångbara på arbetsmarknaden. Resultaten för utbildningarna hos Arbetsförmedlingen är undermåliga. Endast 15,9 procent av deltagarna hade ett arbete utan stöd 90 dagar efter utbildningen.

En arbetsmarknadsutbildning hos Arbetsförmedlingen kan till och med verka kontraproduktivt för chansen att få jobb. När en arbetssökande ska redovisa sina meriter för en möjlig arbetsgivare understryker en arbetsmarknadsutbildning att personen i fråga varit arbetslös en längre tid. En yrkesutbildning på exempelvis Yrkesvux eller Yrkeshögskolan har inte samma negativa koppling eftersom den som gått en sådan inte per definition måste ha varit arbetslös när han eller hon gick den.

Riksrevisionen utvärderade personer som varslades vid Volvo under åren 2008–2009 och då erbjöds omskolning. Granskningen visade att etableringen mot arbetsmarknaden försenades för de som gick arbetsmarknadsutbildningar jämfört med de som avstått.

Riksrevisionen har i senare granskningar av Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsutbildningar (RIR 2015:22) kunnat konstatera att en stark fokusering på personer som står långt från arbetsmarknaden skapar incitament att anordna utbildningar som inte nödvändigtvis avser att tillmötesgå en brist på arbetsmarknaden.

Vidare konstaterar Riksrevisionen att Arbetsförmedlingen genom sitt eget analysarbete har funnit att det görs anvisningar där arbetsförmedlaren från början kan förmoda att deltagaren inte kommer att kunna tillgodogöra sig utbildningen.

Kristdemokraterna lägger i sitt budgetförslag ned arbetsmarknadsutbildningarna, vilket resulterar i en besparing på nästan 2,1 miljarder 2018. Vi satsar istället kraftigt på yrkeshögskola och särskilt på yrkesutbildningar inom Yrkesvux.

6.5.2 Fler platser i Yrkesvux

Kristdemokraterna bedömer att personer som går yrkesvuxenutbildningar har långt större möjlighet att få ett arbete efter utbildningen än efter en arbetsmarknadsutbildning upphandlad av Arbetsförmedlingen. Den bedömningen bygger tyvärr också på att arbetsgivare troligtvis får en mer negativ uppfattning om en person som gått en arbetsmarknadsutbildning än en som gått annan utbildning.

Yrkesprogramsutredningen som tillsattes av Alliansregeringen 2013 överlämnade sitt betänkande ”Välja yrke” (SOU 2015:97) till regeringen i november 2015 med en rad förslag på yrkesutbildningens område. I utredningen identifierades en rad branscher där det råder rekryteringssvårigheter till yrken som inte kräver eftergymnasial utbildning. Det är till exempel kockar, lastbilmekaniker, medicinska sekreterare och installationselektriker. Inom smalare branscher råder det brist på glasmästare, fastighetstekniker, bagare och många fler.

En utbyggnad av antalet Yrkesvuxplatser borde inte bara leda till att fler som idag är arbetslösa får jobb utan att hela samhället fungerar bättre när viktiga bristyrken kan besättas med kunnig personal. Regeringen bygger ut yrkesvux, men Kristdemokraterna satsar 300 miljoner kronor mer än regeringen på Yrkesvux per år under hela budgetperioden. Totalt ökar Kristdemokraterna medlen med 900 miljoner per år jämfört med idag på Yrkesvux 2018-2020.

6.5.3 Avveckla extratjänsterna

Regeringens satsning på extratjänsterna har varit ett nära lika stort misslyckande som, de nu nedlagda, traineejobben. Av de 31 000 extratjänster som skulle tillsättas har det bara blivit 5 300 stycken.

Kristdemokraterna föreslår att extratjänsterna avvecklas. Detta finansierar istället fler platser inom Yrkesvux och skattelättnader för de som står långt ifrån arbetsmarknaden.

6.5.4 Avveckla anställningsstöd

Regeringen har föreslagit att någon gång under nästa år slå samman instegsjobb, särskilt anställningsstöd, förstärkt särskilt anställningsstöd och traineejobben. Personerna i dessa stöd ska istället ingå i de nya introduktionsjobben. Detta innebär i praktiken bara att alla samlas under samma anställningsstöd, inte att anställningsstödet förändras för att väsentligt bättre effekt. Det kan ha en positiv effekt att minska antalet och öka överblickbarheten. Men samtidigt är en hopslagning inte en tillräcklig förändring, särskilt inte när regeringen samtidigt försämrar det anställningsstöd som fungerar bäst – nystartsjobb. Därför säger Kristdemokraterna nej till den nya subventionerade anställningsformen som regeringen kallar ”introduktionsjobb”.

Personer som idag befinner sig i dagens olika subventionerade anställningar bör ha goda chanser att kunna få nystartsjobb eller alliansens inträdesjobb eller en kombination av dessa. En andel av personerna kan även antas få reguljära jobb eftersom undanträngningseffekten enligt studier är hög i flera program.¹¹ Kristdemokraterna räknar därutöver med att vissa deltagare i anställningsstöd kommer att hamna i någon form av ersättningssystem för en tid, vilket finansieras i vår budget.

6.5.5 Avveckla moderna beredskapsjobb

Regeringens ambition har varit att få till 500 moderna beredskapsjobb under 2017 och till 2020 uppnå 5000 moderna beredskapsjobb.

¹¹ Calmfors 2001, Riksrevisionen 2006

Moderna beredskapsjobb har inte blivit någon succé. Vid en journalistisk granskning som gjordes under våren 2017 visade sig 2 av 3 moderna beredskapsjobb vara tillsatta att arbeta på Arbetsförmedlingen. I augusti 2017 arbetade 665 personer i moderna beredskapsjobb. Tanken att kommendera fram statliga anställningar istället för att underlätta för marknaden att få förutsättningar att skapa de jobb som målgruppen avser, tycks inte föresväva regeringen. Istället har regeringen parallellt med detta reducerat avdragen för RUT-tjänster, en sektor där jobb med motsvarande kvalifikationskrav ställs. Kristdemokraterna föreslår att anställningssubventionen moderna beredskapsjobb avvecklas.

6.5.6 Avveckla snabbspåren

Snabbspåren är en kedja av insatser för att säkerställa kompetensförsörjning av bristyrken genom att korta tiden i arbetslöshet för nyanlända med relevanta kompetenser. Regeringens försök att upprätta snabbspår till olika yrken har kantats av problem och motgångar. Branscher som med entusiasm rustat för att ta emot ett stort antal personer har med besvikelse väntat förgäves på motsvarande volymer men sedan anvisats endast ett fåtal. Även om intentionen varit god har flera snabbspår stannat av och blivit stillastående inför problem att finna lämpliga kandidater eller att påbörjade spår avbrutits. Kristdemokraterna föreslår att snabbspåren avvecklas.

6.5.7 Neddragning av Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag

Arbetsförmedlingen är en av Sveriges största myndigheter och åtnjuter tyvärr ett mycket lågt förtroende hos såväl allmänhet som arbetsgivare. Kristdemokraterna anser att myndighetens arbete behöver effektiviseras, enligt ovan presenterade reformer. Genom en bättre fungerande förmedlingsverksamhet uppfyller den sitt syfte inom arbetsmarknadspolitiken och förutsättningarna ökar för att allmänheten ska känna ett bättre förtroende för myndigheten. Om förslagen genomförs blir Arbetsförmedlingens uppdrag mindre omfattande – dels genom inträdesjobben som myndigheten överhuvudtaget inte hanterat och dels genom att programmen, utbildningsinsatserna och de subventionerade anställningarna man hanterat blir färre. Det är därför rimligt att en neddragning av förvaltningsanslaget på 10 procent görs (840 miljoner kronor 2018).

6.6 Trygga anställningar

För Kristdemokraterna är det viktigt med socialförsäkringssystem som både ger trygghet för den enskilde i samband med exempelvis sjukdom eller arbetslöshet och som är utformade så att de hjälper människor tillbaka till arbete. När det gäller arbetslöshetsförsäkringen tycker vi att alla som arbetar och som uppfyller villkoren för försäkringen bör omfattas av försäkringen. En allmän och obligatorisk a-kassa behöver utredas på nytt. I väntan på en sådan reform menar vi att det är angeläget att stimulera fler att vara med i en a-kassa och få del av det inkomstskyddet vid arbetslöshet. Vi föreslår därför att en skattereduktion för a-kasseavgift införs från 2020.

Under lång tid räknades taket i a-kassan inte upp, vilket bidrog till att urholka försäkringens betydelse. Samtidigt pekar forskningen återkommande på samband mellan en högre ersättning och lägre sysselsättning. Regeringen genomförde en relativt kraftig höjning av taket i arbetslöshetsförsäkringen. Det är en ökning som tillsammans med regeringens kraftiga skattehöjningar och företagsfientliga politik riskerar att leda till kraftigt ökad arbetslöshet. Vi förordar därför en nivå för a-kassan där taket sätts till 760 kronor per dag under de 300 första dagarna och därefter 680 kronor per dag.

Vi motsätter oss regeringens utökning av möjligheten att erhålla ersättning från arbetslöshetsförsäkringen på deltid. Vårt mål med sjukförsäkringen är att den ska vara trygg för den som saknar arbetsförmåga på grund av sjukdom. Den som har eller kan återfå en arbetsförmåga ska få hjälp och gott stöd för att komma åter i arbete. Något annat vore ett slöseri på mänskliga och samhällliga resurser.

Därför är det oroväckande att regeringen slopar den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen. Enligt flera remissinstanser leder detta till att de långa sjukfallen ökar ytterligare. Ju längre sjukskrivningen pågår desto sämre chans att komma tillbaka. Dessutom riskerar förslaget att minska de drivkrafter som i dag finns för såväl myndigheter som den enskilde att sätta in kraftfulla resurser för att möjliggöra återgång till arbete. Vi är oroade över att regeringen återigen riskerar att människor lämnas utan insatser i långa passiva sjukskrivningar, vilket innebär ett stort slöseri med mänskliga resurser och ett stort lidande för den enskilde.

6.6.1 Lönestöd

Cirka 85 000 personer är idag anställda med lönestöd eller har en trygghetsanställning. Taket för denna ersättning är för närvarande 17 100 kronor per månad. Regeringen har aviserat ökning av lönebidraget så att det uppgår till 18 300 kronor 2018, 19 100

kronor 2019 och till 20 000 kronor 2020. Höjningarna stärker förutsättningarna för ökad sysselsättning och förbättrar arbetsmarknadsdeltagandet för personer med funktionsnedsättning. Det ger också en större bredd i arbeten för personer som har en anställning med stöd. Kristdemokraterna matchar regeringens anslagsökning.

Höjningarna stärker förutsättningarna för ökad sysselsättning och förbättrar arbetsmarknadsdeltagandet för personer med funktionsnedsättning. Det ger också en större bredd i arbeten för personer som har en anställning med stöd.

Samhall är en statligt ägd aktör som skapar meningsfulla och utvecklande arbeten åt personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Samhalls förutsättningar att introducera framförallt unga till arbetsmarknaden skulle förbättras om de gavs möjlighet att erbjuda tillfälliga anställningar. Detta givetvis under förutsättning att anställningstryggheten inte försämras för de som nu är anställda i Samhall.

Kristdemokraterna bygger ut Samhall och finansierar extra platser 2018-2020, till en kostnad på 190 miljoner per år. Utöver denna satsning lägger Kristdemokraterna 200 miljoner kronor om året 2018-2019 och 250 miljoner kr 2020 på bland annat handledarstöd hos Arbetsintegrerande sociala företag (ASF). Idén med ASF är att ge en långsiktig plats för personer som oftast inte haft ett arbete under mycket lång tid. Många har dåliga erfarenheter av att få delta i ett arbetsmarknadsprojekt på några månader, för att sen återigen hamna i utanförskap eller möjligen delta i ännu ett projekt. Idag finns över 350 Arbetsintegrerande sociala företag i Sverige som ger cirka 9 000 personer arbete, arbetsträning och rehabiliterande insatser.

6.7 Fler växande företag

Sverige behöver ett företagsklimat som lägger grunden för fler jobb. Nya jobb kan inte kommenderas fram av politiker i riksdag eller regering. De skapas främst när människor finner det mödan värt att starta och utveckla ett företag, förverkliga en idé och riskera sitt sparkapital. Kristdemokraterna slår vakt om ett livskraftigt näringsliv som kan skapa fler arbetstillfällen och ökad tillväxt.

Därför lägger vi en rad förslag om enklare regler, ökad tillgång på riskkapital och konkurrenskraftiga skatter. Vi föreslår exempelvis slopade arbetsgivaravgifter för den som anställer äldre personer eller unga utan gymnasieexamen och nyanlända. Vi föreslår kraftigt breddat optionsprogram för unga och växande företag. Vi har medverkat till att stoppa regeringens skattehöjningar på entreprenörer. Vi bygger ut

RUT-avdraget kraftigt. Med regeringens skattehöjarpolitik riskerar dock människors företagsambitioner att gå om intet.

Istället för att lägga grunden till fler jobb, nedmonterar regeringen viktiga reformer för jobb och företagande som påbörjats av alliansregeringen. En grundförutsättning för ett gott företagsklimat är att företag har råd och möjlighet att anställa. Vi vet att en majoritet av de nya jobben växer fram i små och växande företag. Dessa små och växande företag utgör en jobbmotor som riskerar att gå sönder till följd av regeringens politik med höjda skatter på jobb och företagande samt nya regleringar som hotar hela branscher. Vi väljer en annan väg och föreslår istället ett antal förenklingar och kostnadsminskningar för företag.

6.7.1 Bättre regler för personaloptioner

Vi föreslår mer konkurrenskraftiga skatter på delägarskap för nyckelpersoner i växande företag. Många småföretagare jobbar långa timmar med låg lön i början. Därför har de sällan möjlighet att erbjuda marknadsmässiga löner till nyckelpersoner. För att underlätta för små företags rekrytering av kompetent arbetskraft vill vi göra det enklare och mer konkurrenskraftigt att erbjuda anställda incitamentsprogram och delägarskap.

Vår ingång är att regelverket bör förenklas och göras mer konkurrenskraftigt, samtidigt som grundläggande skatterättsliga principer beaktas, så att det blir lättare för växande företag att attrahera och behålla centrala medarbetare. Den utredning som gjordes förra året kom med förslag som Kristdemokraterna anser är för smala och ligger på en för låg nivå. Regeringen har sedan gått fram med ett förslag till incitamentsprogram, genom personaloptioner. Men förslaget exkluderar för många och är för lite generöst. Vi vill se mer omfattande möjligheter för företagen att använda incitamentsprogram och avsätter därför 600 miljoner per år för sänkt skatt på personaloptioner.

6.7.2 Enklare att bli och vara företagare

Vi vill också införa en garanti för företagen att de bara ska behöva lämna en och samma uppgift en gång till myndigheterna. Det innebär att en företagare bara lämnar in uppgifter en gång på en plats och att dessa uppgifter därefter slussas vidare till aktuell myndighet. Det skulle påtagligt minska tiden som företag idag behöver lägga på administration och öka tiden de kan lägga på sin kärnverksamhet, nämligen att skapa värde och jobb.

Ett annat viktigt område är att sänka trösklarna till företagande så att fler ges möjlighet att förverkliga sina idéer och skapa arbete åt sig själv och andra. Ett sätt att göra det är att sänka kravet på aktiekapital från 50 000 till 25 000 kronor. Dagens regelverk stänger ute för många potentiella företagare och bör anpassas till nya företags verkliga behov av eget kapital.

Det statliga riskkapitalet måste reformeras och effektiviseras så att det i högre grad kompletterar privat riskkapital. Detta vill vi göra genom så kallade fond-i-fond-lösningar, där statligt riskkapital från början samverkar med privata fonder för att nå mindre och växande företag. Särskilt viktigt är det att stötta företag med stor tillväxtpotential i ett tidigt skede. Vi ser positivt på principerna i den utredning som presenterades i våras med ett förslag om hur investeringar i företag i tidiga utvecklingsfaser skulle kunna underlättas. Samtidigt är det viktigt att effekterna på redan existerande fonder måste analyseras noggrant för att fortsatt garantera att det statliga riskkapitalet är tillgängligt i hela landet.

6.7.3 Värna och utveckla tjänstesektorn

Många unga och nyanlända får sina första jobb inom någon del av tjänstesektorn. För att jobb ska fortsätta skapas för dessa grupper är det viktigt att tjänstemarknaden får möjlighet att fortsätta vidgas. En viktig del i branschen är hushållstjänster. Hela 25 procent av de sysselsatta hos dessa företag är under 26 år, 47 procent av alla anställda är utlandsfödda och 60 procent saknar gymnasieutbildning. Förutom den positiva arbetsmarknadseffekten av att dessa utsatta grupper får jobb inom hushållstjänster innebär det ett stöd för exempelvis tidspressade barnfamiljer och äldre i behov av hjälp. RUT-avdragen har öppnat nya marknader och skapat förutsättningar för nya företag och jobb. RUT är en succé som har skapat nya vita heltidsjobb i branscher som tidigare haft stora problem med svartjobb.

Att regeringen nu valt att försämra detta avdrag och därmed skapa osäkerhet är ett slag mot alla dessa människor och mot småföretag som vågat ta steget att starta ett företag inom hushålls tjänstesektorn. Enskilda och familjer med barn eller föräldrar med funktionsnedsättningar har kunnat nyttja RUT-avdraget som en avlastning för en rimlig kostnad. Många småföretag har kunnat utveckla verksamheten och anställa fler. Effekterna av försämrade RUT-avdrag för såväl enskilda som för samhällsekonomin i stort blir därför negativa. RUT-avdraget ska utvecklas så att fler jobb med enklare kvalifikationer blir möjliga. Därför vill Alliansen tredubbla taket i RUT till 75 000 kr

per person och år, samt vidga RUT till att också omfatta flyttjänster, tvättjänster och trygghetstjänster. Dessutom bör möjligheten att bredda RUT ytterligare för de över 70 år ses över.

7 Skattesänkningar för alla- mer till de som jobbar

Regeringen anser att reformutrymmet i de offentliga finanserna är 40 miljarder 2018 och 73 miljarder 2020. Men den absoluta lejonparten av detta utrymme används i regeringens politik för att bygga ut det offentliga åtagandet – endast en liten del går tillbaka till hushållen i form av skattelättnader.

Kristdemokraterna har flera förslag på sänkta skatter för framförallt pensionärer, barnfamiljer och för dem som har svårare att komma in på arbetsmarknaden. Det minskar marginaleffekterna för dem som går från bidrag till arbete och ökar drivkrafterna till högre utbildning. Detta kan vi göra trots att vi har ett högre finansiellt sparande än regeringen.

Genom att säga nej till flera av regeringens utgiftsökningar och mindre lämpliga inkomstminskningar har Kristdemokraterna utrymme i sin budget att föreslå en bred skattesänkning för alla hushåll. För att göra det mer lönsamt att arbeta och att ha arbetat är skattesänkningen konstruerad så att de som jobbar och de som är pensionärer får dubbelt så stor skattelättnad som de som har försäkringsinkomster.

Med denna skattereduktion kompenseras hushållen flera gånger om för de högre kostnaderna för bostadslån som uppstår med något sänkta ränteavdrag

Personer med arbetsinkomster, pension och näringsinkomster får en skattesänkning på 0,5 procent av inkomsten upp till 40 000 kr. Det innebär upp till 200 kr per person i skattesänkning. För en snittsvensk med 28 000 kr innebär det en skattelättnad på 140 kr i månaden.

Men även personer som inte uppbär arbetsinkomst omfattas alltså av förslaget på skattelättnad. För de med A-kassa, föräldrapenning, förtidspension och aktivitetsersättning är skattesänkningen hälften så stor - 0,25 procent av inkomsten. På det här sättet får både arbetstagare och den som uppbär ersättningar eller bidrag en skattesänkning, men den är större för arbetstagaren, vilket bidrar till att göra det mer lönsamt att arbeta.

Förslaget om en skattesänkning till alla kostar drygt 10,8 miljarder 2018 och ökar sedan till 11,5 miljarder kr 2020.

Tabell 5: Kristdemokraternas förslag på bred skattesänkning

Skattesänkning per inkomst

Inkomst (arbete + pension)	Per år	A-kassa mm	Per år
10 000 kr	600 kr	10 000 kr	300 kr
12 000 kr	720 kr	12 000 kr	360 kr
14 000 kr	840 kr	14 000 kr	420 kr
16 000 kr	960 kr	16 000 kr	480 kr
18 000 kr	1 080 kr	18 000 kr	540 kr
20 000 kr	1 200 kr	20 000 kr	600 kr
22 000 kr	1 320 kr	22 000 kr	660 kr
24 000 kr	1 440 kr	24 000 kr	720 kr
26 000 kr	1 560 kr	26 000 kr	780 kr
28 000 kr	1 680 kr	28 000 kr	840 kr
30 000 kr	1 800 kr	30 000 kr	900 kr
32 000 kr	1 920 kr	32 000 kr	960 kr
34 000 kr	2 040 kr	34 000 kr	1 020 kr
36 000 kr	2 160 kr	36 000 kr	1 080 kr
38 000 kr	2 280 kr	38 000 kr	1 140 kr
40 000 kr	2 400 kr	40 000 kr	1 200 kr

7.1 Höjd brytpunkt och återställt jobbskatteavdrag

För att göra det lönsamt för personer att exempelvis vidareutbilda sig till specialistsjuksköterska eller bli chef inom äldreomsorgen avvisar vi regeringens förändring av skiktgränserna som gör att betydligt fler vanliga löntagare får betala statlig skatt. Därför höjer vi brytpunkten i den statliga inkomstskatten 2019 och därefter med 3,4 miljarder kr per år. Det gör att betydligt färre behöver betala statlig skatt.

Vi återställer även jobbskatteavdraget som regeringen trappar av för de som tjänar över 50 000 kronor i månaden. Vi påbörjar återställningen 2020 och avsätter 1,6 miljarder för detta.

7.2 Jobbskatteavdrag för föräldrar

Mot bakgrund av den – relativt andra hushåll - svagare utvecklingen av barnfamiljernas disponibla inkomst under de senaste 20 åren anser Kristdemokraterna att barnfamiljernas ekonomi behöver förstärkas. Det är en stor fördel om det kan ske på ett sätt som stärker drivkrafterna för arbete eftersom den enskilt viktigaste faktorn för ett hushålls välfärd är huruvida de vuxna i hushållet förvärvsarbetar.

Kristdemokraterna föreslår därför ett jobbskatteavdrag för föräldrar. Satsningen är omfattande och införandet sker stegvis. Fullt utbyggt – 2020 - ger skattereduktioner 500 kronor per förälder och månad. I ett hushåll där två föräldrar arbetar blir därför skattesänkningen 1000 kr per månad.

För att värna små barns tid med sina föräldrar ska skattereduktionen för föräldrar till barn som är 0-3 år inte bara omfatta förvärvsinkomster utan även föräldrapenning, men även andra försäkringsinkomster som, a-kassa och sjukförsäkring.

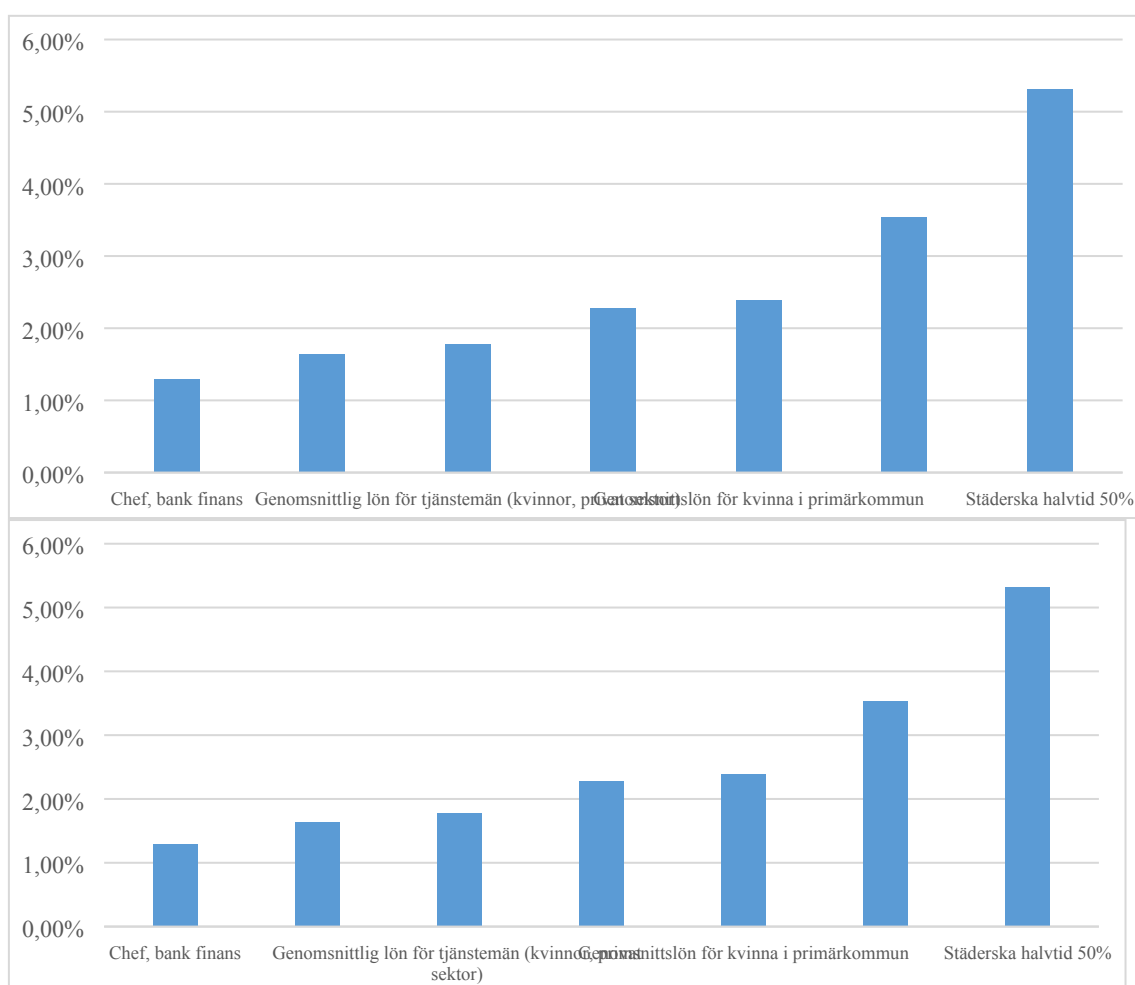
Skattesänkningen kallas jobbskatteavdrag eftersom den riktar sig till föräldrar som förvärvsarbetar på samma vis som det jobbskatteavdrag som alliansregeringen införde i flera steg från 2007.

Jobbskatteavdraget för föräldrar är dock, till skillnad från vanliga jobbskatteavdraget, en fast skattereduktion som uppgår till 500 kr per förälder/vårdnadshavare per månad. Det gör att förslaget har en fördelningspolitisk profil som gynnar föräldrar som är låginkomsttagare, genom att dessa får behålla en större andel av sin lön efter skatt än föräldrar som är höginkomsttagare. Det gör också att ett deltidsarbete med små arbetsinkomster blir väsentligt mer lönsamt.

7.2.1 Jobbskatteavdrag för föräldrar ökar jämställdheten

Kvinnor och mäns inkomster är inte jämställda. Enligt SCB är inkomstskillnaden 13 procent som bara delvis kan förklaras av reella faktorer. Eftersom jobbskatteavdrag för föräldrar är en fast skattereduktion fungerar därför skattesänkningen utjämnande. I diagrammet nedan framgår hur mycket disponibelinkomsten ökar i olika inkomstlägen för arbetande föräldrar. För högre tjänstemän blir inkomstskillnaden drygt en procent. För en halvtidsarbetande städerska uppgår inkomstökningen till över 5 procent.

Tabell 6: Ökning disponibelinkomst procent, med 500 kr Jobbskatteavdrag för förälder

Källa: SCB och egna beräkningar

En problematik som uppstår vid låga löner är att det inte lönar sig för en förälder att ta ett arbete, då försörjningsstöd och bostadsbidrag räknas av eller helt försvinner. Därför anser Kristdemokraterna att skattesänkningar särskilt bör inriktas mot hushåll som går från bidrag och ersättningar till arbete. Tillsammans med det dubbla jobbskatteavdraget för personer som varit långtidsarbetslösa eller finns i utsatta grupper på arbetsmarknaden utgör jobbskatteavdraget för föräldrar en stark drivkraft till arbete.

Jobbskatteavdrag för föräldrar är en viktig reform. Reformen trappas in under kommande tre år, med 100 kr 2018 och når fullt utbyggt 2020 med hela 500 kr i månaden per förälder.

7.2.2 Främja sparande- nej till höjd skatt på ISK

Kristdemokraterna anser också att sparande och investeringar ska främjas.

Kristdemokraterna var med och införde den nya sparformen ISK

(investeringssparkonto), som snabbt har blivit en populär sparform. Sparformen utgår från en schablonskatt på hela kapitalvärdet på ISK-kontot. Reformen var skatteneutral för staten. Regeringen har nu föreslagit att skatten ska höjas, vilket underminerar de långsiktiga spelreglerna i sparformen. Intresset för sparande riskerar minska när lönsamheten för spararna försämras genom politiska beslut. Därför säger vi nej till den höjda skatten som regeringen föreslår.

8 Stärk familjerna

På familjepolitikens område föreslår Kristdemokraterna en rad ytterligare reformer för att stärka familjerna. Dessa beskrivs mer ingående i utgiftsområdesmotion 12 och i korthet nedan. De offentligfinansiella effekterna sammanfattas i slutet av avsnittet.

8.1 Höjt bostadsbidrag

Kristdemokraterna vill fortsätta att prioritera de familjer som lever i ekonomisk utsatthet. Bostadsbidraget är det familjepolitiska stöd som bäst når barnhushåll med låg ekonomisk standard, och många av de barnfamiljer som får bostadsbidrag är familjer med ensamstående föräldrar. Bostadsbidraget är alltså av särskilt stor betydelse för ensamstående föräldrar som oftast är kvinnor. Dessa barnfamiljer lever under knappa ekonomiska omständigheter där pengar kan saknas till saker som julklappar, medicin, glasögon eller barnkalas.

För att stärka ekonomin för de barnfamiljer som har den sämsta ekonomin och därmed öka deras marginaler vill vi höja det särskilda bidraget för hemmavarande barn med 350 kronor per månad för ett barn, 425 kronor per månad för två barn och 600 kronor per månad för tre eller fler barn. Det gynnar de som bäst behöver det. Genom förbättringarna i bostadsbidraget får familjer med lägre inkomster ett stöd ända tills

barnen blir 18 år. Reformen fasas in med 550 miljoner kr 2018, 1 300 miljoner kr 2019 och når full effekt 2020 med 1 400 miljoner kr.

8.2 Barnomsorgspeng införs

Kristdemokraterna vill också att det ska finnas möjlighet för föräldrar att få barnomsorgspeng för omsorg om enbart egna barn i hemmet. För att få del av barnomsorgspeng för egna barn bör kraven på pedagogiskt innehåll inte vara lika högt ställda. Barnomsorgspengen ska uppgå till 6 000 kronor per barn och månad och betraktas som inkomst och vara skattepliktig. Barnomsorgspengen kan inte samtidigt tas ut som föräldraförsäkring eller ersättningar från andra socialförsäkringssystem. Barnomsorgspeng för egna barn gäller barn från 1 till 3 år. Vi avsätter 500 miljoner kronor 2018 och 1 200 miljoner kronor per år 2019-2020 för att införa en barnomsorgspeng för egna barn.

8.3 Stärkt pensionsrätt för barnår

Dagens kvinnor som är ålderspensionärer har i regel lägre pension än motsvarande män. Det beror på att kvinnor har en lägre pensionsgrundande inkomst än män, vilket i sin tur huvudsakligen grundar sig på ojämlikheter i lönestrukturen och på att kvinnor historiskt i genomsnitt har arbetat färre år än män. En bidragande orsak till det är att kvinnor tar ut en större del av föräldraledigheten och att de oftare går ner i deltid när barnen är små.

För att ytterligare kompensera de föräldrar som går ner i arbetstid, eller är hemma med sjuka barn i större utsträckning – vilket fortfarande oftast är kvinnor – vill vi utöka antalet barnrättsår från fyra till fem. Dessutom föreslår Kristdemokraterna att den generella jämförelseinkomsten i barnrättsåren höjs från 75 procent till 85 procent, så att de med lägst inkomst får en högre pensionsrätt.

Detta är förslag som också Pensionsmyndigheten har fört fram. Enligt myndigheten uppskattas dessa förändringar minska gapet mellan mäns och kvinnors intjänande till den allmänna pensionen med cirka 0,8 procentenheter.

Införandet av ytterligare ett barnrättsår samt höjning av jämförelseinkomsten i barnrättsåren beräknas kosta 2,4 miljarder kronor. Vi finansierar förslaget genom att föreslå avskaffande av pensionsrätt för studieår, något som Pensionsmyndigheten också har föreslagit.

8.4 Minskade barngrupper i förskolan

Kristdemokraterna anser att barngrupperna i förskolan behöver bli mindre för att förbättra kvaliteten. Därför föreslår vi att statsbidraget till Skolverket förändras och skärps genom att ett mål om högst tolv barn i småbarnsgrupperna införs och att endast de kommuner som uppnått, eller visar att de arbetar mot, detta mål får del av satsningen. Utformningen bör likna den så kallade kömiljarden som tidigare fanns i sjukvården, med en tydlig koppling till prestation. Liksom tidigare ska Skolverket administrera statsbidraget. Vi tillför ytterligare 500 miljoner kronor per år för att minska barngrupperna. Med en ökad kvalitet är det rimligt att höja taket i maxtaxan för hushåll med högre inkomster. Vi föreslår därför att maxtaxan höjs med 5 procent. Vi avser även att återkomma med skärpta krav på kommunerna att minska barngrupperna.

8.5 Fritidspeng för barn i familjer med svag ekonomi

Cirka sju procent av Sveriges barn bor i hushåll som får ekonomiskt bistånd. Statistiken visar även att barn och unga i ekonomiskt utsatta familjer är underrepresenterade i organiserade fritidsverksamheter. Därför är det viktigt att de får samma förutsättningar att utöva fritidsaktiviteter som andra barn. Vi anser precis som Barnombudsmannen, Rädda Barnen, Föreningen Sveriges socialchefer och andra remissinstanser att regeringens borttagande av fritidspengen var fel. Kristdemokraterna vill fortsätta med denna satsning och utöka den ytterligare för att stärka möjligheten för barn i dessa familjer att få en aktiv fritid under hela året, även under sommarlovet. Vi avsätter därför 200 miljoner för att återinföra och utöka fritidspengen.

8.6 Höjt adoptionsbidrag

Kristdemokraterna har länge föreslagit en höjning av adoptionsbidraget för att i större utsträckning täcka de faktiska kostnaderna kring adoptionen och för att förhindra att ekonomiskt svaga grupper helt utestängs från möjligheten att adoptera. Vi höjer därför adoptionsbidraget från 75 000 kronor till 90 000 kronor och avvisar regeringens besparing på anslaget. Anslaget tillförs därmed 12 miljoner kronor år 2018.

8.7 Föräldrastöd och föräldrautbildning

Föräldrarna är de viktigaste personerna i ett barns liv. Det finns situationer då föräldrar upplever svårigheter i sitt föräldraskap eller har behov av stöd för att hantera nya situationer. Det offentliga ska inte ta över föräldrarnas roll. Däremot ska det offentliga erbjuda stöd och hjälp i föräldrarnas viktiga uppgift. Stöd till föräldrarna är också ett stöd till barnen.

Vi vill därför öka tillgången till föräldrautbildning genom att göra det obligatorisk för kommunerna att erbjuda två föräldrastödsprogram under barnets uppväxt; ett när barnet är mindre och ett när barnet är i tonåren. Vi avsätter 176 miljoner kronor för detta ändamål till kommunerna.

8.8 Familjerådgivning och familjerådgivningscheckar

Enligt Socialstyrelsen visar studier att familjerådgivningen kan bidra till förbättrade parrelationer, ett funktionellt familjeklimat samt förbättrad hälsa. Satsningar på familjerådgivning och föräldrastöd är således ett bra sätt att främja familjestabilitet och att förbättra situationen för barnen. Familjerådgivning och föräldrastöd är förebyggande barnavårdsarbete.

När ett par blir föräldrar för första gången vill vi därför att de får en gratischeck till familjerådgivningen som de kan nyttja om de vill eller har behov. Tillsammans med denna check ska information finnas som beskriver vad familjerådgivningen kan erbjuda. Vi avsätter 80 miljoner kronor för detta ändamål.

8.9 Inför sociala utfallskontrakt

Kommuner och landsting brottas idag med ett växande utanförskap, integrationssvårigheter och ett allt mer utmanande tryck på välfärden. Samtidigt finns det externa aktörer som vill vara med och bidra med kapital till sociala investeringar och effektiva lösningar på samhällsproblem. En variant av detta är s.k. sociala utfallskontrakt. En lösning som prövats framgångsrikt i främst Storbritannien och USA. I sociala utfallskontrakt investerar en extern finansiär pengar i ett offentligt socialt projekt för att uppnå definierade mål som motsvarar såväl mänskliga som ekonomiska vinster för den offentliga parten. Denna modell för att genomföra sociala investeringar är utvecklad utifrån internationellt testade modeller för utfallsbaserad finansiering.

Ett socialt utfallskontrakt börjar med att en offentlig part (kommun och landsting) identifierar ett problem i samhället som de vill lösa genom att investera i det identifierade området. Förhoppningen är att detta ska leda till framtida kostnadsbesparingar för den offentliga parten. Steg två är hitta extern finansiering för projektet, vilket görs genom att locka kapital från privata aktörer. Således står inte skattebetalarna för investeringen. Steg tre är sedan att formulera målen och vilka utfall som förväntas för att projektet ska anses som lyckat. Utifrån forskning och beprövad metodik tas ett åtgärdsprogram fram för att möta det identifierade problemet.

I det sista steget sker en utvärdering för att klargöra om projektet skapat sociala förbättringar, och om så, ekonomiska besparingar för den offentliga parten. Om utvärderingen kan påvisa att kostnader till området minskat, återbetalas delar eller hela beloppet till finansören. Uppstår långsiktiga vinster kommer också finansören att få avkastning i likhet med de besparingar projektet inbringat den offentliga parten.

Tidigare utfallskontrakt har exempelvis syftat till att minska risken för att barn och ungdomar ska hamna hos socialtjänsten eller i fängelse. Även folkhälsoförbättrande projekt för att minska problem med astma har genomförts.

Många kommuner använder sig idag av sociala investeringsfonder för att använda riktade pengar till projekt av socialt förbättrande karaktär. Lågt räknat har var femte kommun, två landsting och två regioner hittills infört sociala investeringsfonder som främst är avsedda för projekt inom skola, socialtjänst och arbetsmarknad – några kommuner fokuserar även på folkhälsa och kultur/fritid. Inom ramen för denna vilja kan en lösning med sociala utfallskontrakt både komplettera och förbättra kommunens finansiering av dessa projekt.

Kristdemokraterna anser därför att det borde inrättas en nationell strategi för att möta behoven och underlätta framväxten av sociala utfallskontrakt, samt införa en nationell fond för att höja attraktionen att investera. I syfte att sänka trösklarna för en investering i sociala utfallskontrakt upprättas en nationell fond som täcker finansörens investeringsrisk med 50 procent, vilket innebär att staten garanterar en återbetalning om halva investeringssumman till den externa finansören vid färdigställt socialt utfallskontrakt. Fonden ska uppgå till 300 miljoner kronor, för att garantera 50 procent återbetalning i sociala utfallskontrakt. Dessutom inrättas en facilitator för sociala utfallskontrakt hos Ekonomistyrningsverket (ESV), som får ökat anslag på 37 miljoner kronor per år.

9 En hälso- och sjukvård i världsklass

Svenskarnas förtroende för sjukvården har sjunkit de senaste åren. Enligt en studie av Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (Vårdanalys) är förtroendet också lägre för vården i Sverige än i de flesta jämförbara länder. Även tillgängligheten upplevs låg. Samtidigt håller svensk hälso- och sjukvård en mycket hög klass i ett globalt perspektiv, ofta rankad i världsklass. Exempelvis med avseende på låg dödlighet i sjukdomar och skador där en effektiv vård kan förebygga sjukdom och rädda liv. Det visar exempelvis en nylig studie utförd av Institute for Health Metrics and Evaluation, University of Washington (The Lancet, 2017) där Sverige rankas som fyra av 195 länder. Den medicintekniska utvecklingen går snabbt framåt och nya landvinningar inom medicinen blir till vanliga behandlingar inom sjukvården och därigenom till gagn för allt fler.

Brister och hög kvalitet samtidigt? Ja, så ser den sammansatta bilden av svensk hälso- och sjukvård ut idag. Därför krävs en politik som både stärker det som fungerar väl och vågar ompröva invanda föreställningar och strukturer. Kristdemokraterna föreslår därför en rejäl reformagenda som svarar upp mot detta. Åtgärder som stärker det som fungerar väl och åtgärder som omprövar i grunden där det behövs.

Kristdemokraternas hälso- och sjukvårdspolitik utgår från att varje människa är unik och att alla personer har samma absoluta och okränkbara värde. Vår politik främjar en vård med hög kvalitet som finansieras av oss alla tillsammans och samtidigt ser till att den som har störst vårdbehov ges företräde. De grupper som har svårt att göra sina röster hörda eller utnyttja sina rättigheter ska garanteras särskilt stöd. Alla ska kunna lita på att hälso- och sjukvården fungerar när den behövs och att den finns där när den behövs. Ingen patient eller vårdtagare ska behöva fundera över vem som är huvudman eller utförare. Det ska fungera sömlöst.

Under kristdemokratisk ledning arbetade Alliansregeringen i åtta år för att prioritera insatser för de mest utsatta patienterna med stora satsningar på psykiatrin, cancervården och vården av kroniskt sjuka. Genom införandet av fritt vårdval, vårdgarantin och kömiljarden bidrog vår politik till kortare väntetider och vi tog viktiga steg mot en bättre, mer tillgänglig och jämlik vård. Den socialdemokratiskt ledda regeringen som tillträdde 2014 valde att stoppa flera av alliansregeringens viktiga förändringar inom vård och omsorg. Kömiljarden avskaffades, prestationsbaserade ersättningar till vården och omsorgen togs bort, valfriheten hotas nu och den viktiga utredningen om framtidens äldreomsorg lades ned. Enstaka nya utredningar och förslag har tillkommit men de större nödvändiga reformerna lyser fortfarande med sin frånvaro. Medel som tilldelas

landstingen helt utan krav på motprestation, uppföljning eller utvärdering har ersatt alliansregeringens prestationsbaserade ersättningssystem, likt kömiljarden, som bevisligen hade en positiv effekt på vårdgarantin och väntetiden inom vården.

Kristdemokraterna säger nej till regeringens kravlösa satsningar som de kallar patient- och professionsmiljarder då dessa representerar en oansvarsfull hantering av våra gemensamma resurser eftersom de inte har tillräckliga effekter på vårdens kvalitet och tillgänglighet.

Sammantaget har vården och omsorgen fått alltför lite uppmärksamhet av den socialdemokratiskt ledda regeringen. Vår bedömning är att vården och omsorgen är en av framtidens viktigaste frågor och kräver såväl reformer som politiskt engagemang. Kristdemokraterna presenterar här en reformagenda som gör att det välfärdssvek som den nuvarande regeringen står för kan vändas till ett välfärdslofte.

Tabell 7: Kristdemokraternas förslag inom hälso- och sjukvård (mkr)

	2018	2019	2020
Förstärkt primärvård	3000	3000	4000
- varav elevhälsogaranti	380	380	380
Vårdplatsgaranti sjukhusvård	2000	2000	3000
Återinförd Kömiljard	1000	1000	1000
Vårdserviceteam	1100	1100	1100
Patientansvarig läkare	300	300	300
Förstärkning av psykiatrin	150	175	225
Regionala cancercentra RCC		500	500
Sammanlagt	7 550	8 075	10 125

9.1 Ökad valfrihet och makt till den enskilde

För Kristdemokraterna är det avgörande att välfärden präglas av hög kvalitet och professionalism. Det är också viktigt att välfärden tillgodoser den enskildes behov, val och önskemål. Givetvis ska det offentliga vara garanter för vården och omsorgen, men vem som utför tjänsterna måste ligga i händerna på medborgarna, så länge utföraren når upp till högt ställda kvalitetskrav. Lagstiftning om det fria vårdvalet i primärvården infördes 2010 av alliansregeringen och innebär valfrihet för patienten. Offentliga monopol avskaffades till förmån för en mångfald av vårdgivare. Att låta privata och idéburna entreprenörer verka inom sjukvården på samma villkor som offentliga utförare är en viktig del av valfrihetsreformerna. När medborgare jämför, diskuterar och sätter sig in i olika utförares inriktningar och erbjudanden skapas ett engagemang.

Mångfalden skapar positiva effekter. Det ger möjligheter för människor att välja bort den utförare som inte fungerar till förmån för en som håller högre kvalitet och har ett bättre bemötande. När människor har flera goda utförare att välja bland stimuleras vården och omsorgen till att öka kvaliteten. Patientenkäter visar att reformen har ett mycket starkt stöd. Siffror från Sveriges kommuner och landsting (SKL) visar att privata vårdgivare ansvarar för 24 miljoner vårdbesök (varav 19 miljoner i primärvården), motsvarande 35 procent av alla patientbesök. Dessutom serverar privata hemtjänstföretag 41 000 äldre vilket motsvarar 23 procent av alla hemtjänsttimmar. Privata äldreboenden är hem åt 18 000 äldre vilket motsvarar 21 procent av alla äldreboenden. Dessutom byggs 36 procent av alla nya platser på äldreboenden av privata aktörer.

Idag finns ett reellt hot mot hela välfärden på grund av att regeringen vill införa vad de kallar ett vinsttak för privata aktörer men som i praktiken skulle innebära ett nästan totalt stopp på möjligheterna att långsiktigt driva och utveckla dessa verksamheter. Ett vinsttak enligt Valfärdsutredningens förslag skulle försämra förutsättningarna för de privata aktörerna så radikalt att de flesta inte skulle kunna fortsätta sina verksamheter. En stor del av befolkningen skulle mista den vårdcentral, hemtjänst eller förskola de själva valt. Den offentliga verksamheten har inte resurser att fånga upp alla de människor som idag har valt en privat aktör. Regeringen bör lägga tid på ändamålsenliga kvalitetskrav och uppföljning. Inte jaga den som bidrar till välfärden genom att vara privat utförare i välfärden.

9.2 Statligt ansvar för sjukvården

På många sätt är vården i vårt land högklassig. Problemet är att alla inte får ta del av den bästa vården. Väntetider och behandlingsmetoder skiljer sig kraftigt åt beroende på bostadsadress. Äldre och patienter med kroniska sjukdomar drabbas hårdast. För att alla - i hela landet - ska få tillgång till högkvalitativ vård krävs ett ökat statligt ansvarstagande för vårdens organisation. Då kan även resurserna nyttjas effektivare. För att uppnå detta behöver staten ta huvudansvar för att säkra en god, effektiv och jämlik sjukvård.

Organisationen med 21 olika landsting är vare sig anpassad till den sjukvård som vi kan och har i uppdrag att leverera idag eller till de behov som står för dörren. Det gör att patienterna blir lidande. Informationsutbytet mellan de olika landstingen är fortsatt begränsat, då journal- och IT-systemen inte är kompatibla med varandra. Den statliga offentliga utredningen ”Träning ger färdighet – koncentrera vården för patientens bästa” (SOU 2015:98) fastställer ytterligare brister med dagens vårdorganisation.

Vårdpersonal som utför mer avancerade behandlingar får inte göra det tillräckligt ofta för att utveckla expertisen. Patientunderlaget i enskilda landsting eller sjukhus är helt enkelt för litet. Men framför allt skiljer sig den medicinska kvaliteten och resultatet åt beroende på var i landet patienten bor. Det är inte rimligt. En mer koncentrerad vård ger tydliga vinster både för både patient och samhälle. En avsevärt förhöjd vårdkvalitet blir kompensationen till de enskilda patienter som kan få längre sjuktransporter jämfört med idag. Kunskapsutbyte och kompetensutveckling främjas när kvalificerad och specialiserad vårdpersonal samlas på färre enheter. Avancerad och dyrbar medicinsk utrustning nyttjas effektivare och vi står bättre rustade att fortsätta den medicinska utvecklingen för morgondagens vårdbehov. Forskning och kvalitetsutveckling stimuleras genom att en kritisk massa av patienter och forskningsintresserad sjukvårdspersonal kan samverka med biostatistiker och andra forskningskompetenser.

Syftet med att koncentrera vården är inte att all avancerad sjukhusvård ska centreras till storstadsregionerna. Istället kan olika specialiteter etableras i olika delar av landet.

Kristdemokraterna har sedan 2014 haft inställningen att ett ökat statligt ansvar för sjukhusvården är nödvändigt om vi alla ska få del av den snabba utvecklingen av banbrytande medicinska framsteg. Oavsett var i landet du bor ska du ha tillgång till högkvalitativ vård inom rimlig tid. Regeringen har nu aviserat att de har lyssnat på rekommendationen i utredningen ”Träning ger färdighet – koncentrera vården för patientens bästa” (SOU 2015:98) som initierades av Alliansregeringen och redovisades

redan 2015. Regeringens besked att låta Socialstyrelsen gå igenom alla aktuella sjukdomsgrupper och föreslå vad som ska utgöra nationellt högspecialiserad vård är välkommet och ett steg i rätt riktning, men det är ett mindre steg i en större reform där Kristdemokraterna anser att staten bör ha huvudansvaret för sjukvårdens organisation. En förutsättning för att en reform av sjukvårdens ansvarsfördelning blir framgångsrik är att den baseras på ändamålsenliga och tillfredsställande konsekvensberedningar. Effekterna för patienterna, staten och nuvarande huvudmän måste belysas. Kristdemokraterna föreslår därför att det tillsätts en parlamentarisk utredning. Utredningen ska klarlägga och överväga förslag på ändamålsenlig ansvarsfördelning mellan stat och nuvarande huvudmän med målet att uppnå en patientfokuserad, effektivare, mer rättvis och jämlik vård.

9.3 Vårdplatsgaranti inom sjukhusvården

Antalet vårdplatser har minskat varje år sedan lång tid tillbaka. Dels beroende på att vårdarbetet förändrats i riktning mot mer dagkirurgi och behandlingar som inte kräver inläggning. Detta är i sig oftast positivt. Men förändringen beror också på att landstingen av personal- och resursskäl minskat antalet vårdplatser. Detta har lett till bristande tillgänglighet, längre köer och att äldre och kroniskt sjuka fått stå tillbaka. Bristen på vårdplatser är reell men den gäller inte hela sjukvården och inte hela året. Oftast finns lokaler men personal saknas. Det handlar också om att vårdkedjan inte fungerar på önskvärt sätt för många äldre och andra med nedsatt autonomi. Övergången till det egna boendet eller till ett anpassat boende måste bli bättre för att säkerställa att vårdplatserna på sjukhusen är tillgängliga för de patienter som har störst behov. Här är hemtagningsteam och fler äldreboendeplatser en nödvändig komponent. Socialstyrelsen senaste kartläggning (Hemsjukvård i förändring, 2008) visar att antalet personer som får hälso- och sjukvårdsinsatser i sitt hem ökar.

Det ställer större krav på en effektiv samverkan mellan flera professioner och delar av vård- och omsorgssystemet över de organisatoriska och kompetensmässiga gränserna. Det är också viktigt att säkerställa att rätt kompetens finns tillgänglig för att säkerställa kvaliteten i hemsjukvården. Enligt hälso- och sjukvårdslagen får landstingen överlåta skyldigheten att erbjuda hälso- och sjukvård åt personer i ordinärt boende (hemsjukvård) till en kommun inom landstingets geografiska område. Dock inte sådan hälso- och sjukvård som ges av läkare. Socialstyrelsens granskning visar att bristen på läkare i den kommunala hemsjukvården leder till för liten tillgång till läkare, för stort

antal delegeringar per sjuksköterska, dålig åtkomst till journalanteckningar samt brister i hur gränsdragningen görs mellan landstingen och kommunerna. Vi föreslår därför att kommuner bör ges möjlighet att anställa läkare i syfte att dels klara vårdkedjan inom hemsjukvården med bibehållen medicinsk kvalitet och dels frigöra fler vårdplatser inom sjukvården.

För att ytterligare förbättra tillgången på vårdplatser krävs det också fler mobila enheter som kan ge vård i hemmet i de fall detta är en bättre lösning än inläggning vid sjukhus. Vårdplatser av utpräglad korttidskaraktär är också en möjlighet som bör prövas på fler håll. På Glesbygdsmedicinskt centrum som bedriver ett forskningsbaserat vårdutvecklingsarbete i Västerbotten finns exempelvis ett antal vårdplatser inom ramen för primärvården. Trots att det aldrig funnits fler anställda sjuksköterskor och läkare så råder ändå en stor personalbrist. I Arbetsförmedlingens lista över bristyrken 2017 är sju av de topp 20 listade bristyrkena yrken inom hälso- och sjukvården. Denna situation bidrar också till bristen på vårdplatser då vårdenheter tvingas stängas pga personalbrist. Bristen gäller främst olika specialistsjuksköterskor, men även läkare, barnmorskor och psykologer.

För att åtgärda kompetensbristen har antalet utbildningsplatser till olika vårdutbildningar byggts ut under flera år. Även i år fortsätter den utbyggnaden. Särskilt viktigt är behovet av fler utbildningsplatser inom förlossningsvården och psykiatrin. Takten i utbyggnaden måste ske snabbare inom framförallt specialistutbildning för vårdpersonal. Även utbildningsplatser till exempelvis undersköterskor ska byggas ut och utbildningen ska i ökad utsträckning kunna ske parallellt med SFI-utbildning, för den som behöver det. Vi avsätter 100 miljoner 2018, 200 miljoner 2019 och 300 miljoner 2020 för att utöka antalet utbildningsplatser inom vårddykena.

Det är dags att göra en rejäl satsning på fler vårdplatser så att det nya välfärdslöfte som Kristdemokraterna vill se kan förverkligas. Hög genomsnittlig beläggningsgrad leder till överbeläggningar eller att patienter vårdas på fel avdelning med de medicinska risker detta innebär. Målet måste vara att alla patienter som behöver läggas in får plats på vårdavdelning med rätt medicinsk kompetens. För att det ska vara möjligt att uppnå detta behövs fungerande vårdkedjor och på många platser även en utbyggnad av antalet vårdplatser så att det finns tillräckligt med luft i systemet för att klara belastningstoppar.

Vi föreslår att landstingen får en prestationsbaserad ersättning när de klarar målet om maximalt 90 procent beläggning i genomsnitt varje månad under året. Genom en prestationsbaserad ersättning kan varje landsting på ett ändamålsenligt sätt göra de

förändringar som är nödvändiga och ersättningen betalas ut när målen nås. Vi avsätter två miljarder vardera för åren 2018 och 2019 och tre miljarder 2020 för att tillgängliggöra ett ändamålsenligt antal vårdplatser.

9.4 Trygg vård nära dig genom investering i primärvården

Primärvården har många gånger för låg tillgänglighet, vilket gör att många vänder sig till sjukhusens akutmottagning även för åkommor som egentligen inte kräver akut sjukhusvård. Vårdanalys visar även att förtroendet för primärvården är lågt. Akuten upplevs som den enda möjligheten att få vård på obekvämtid såsom kvällar och helger. Effekten blir att akuten besöks i större utsträckning än vad som är nödvändigt.

I Sverige utgör primärvården, d.v.s. basen för hela hälso- och sjukvården, en lägre andel av den totala hälso- och sjukvården jämfört med flertalet andra länder (OECD Health Statistics 2016). De långa väntetiderna på akuten kan tolkas som en direkt effekt av att vi inte satsat tillräckligt på primärvården. Kristdemokraterna presenterar här flera reformer som sammantaget syftar till att stärka primärvården och skapa en god vård nära dig. Genom att optimera användningen av vårdens resurser räcker de till bättre för de med störst vårdbehov. Vi avsätter 3 miljarder per år 2018-2019 samt 4 miljarder 2020 för detta syfte.

Tillgängligheten till primärvården ska öka genom mer flexibla öppettider på obekväma tider så som kvällar och helger. Rådande personalbrist tillåter inte att samtliga vårdcentraler ska utöka sina dagliga öppettider. Tillgänglighetsbehovet kan istället täckas genom att vårdcentraler samverkar i regionerna, placering av vårdcentraler i anslutning till akutmottagningar, vårdplatser inom primärvården och genom att digitala vårdinsatser blir en naturligt integrerad del i primärvården. Mobila bedömningsenheter för hembesök för den som inte kan eller bör ta sig till en vårdcentral men där det kan behövas en kvalificerad bedömning och där ett snabbt hembesök kan innebära att ett besök på akuten och sjukhusinläggning undviks.

Vårdgarantin ska vässas. Alla ska ha rätt till ett vårdmöte (per telefon, eller i form av ett digitalt eller fysiskt besök beroende på patientens behov) inom 24 timmar med den vårdkontakt inom primärvården som kan möta behovet. Det kan vara läkare, men även t.ex. sjuksköterska, distriktssköterska, psykolog, arbetsterapeut eller fysioterapeut.

Vårdgarantin bör kompletteras med en yttre tidsgräns som omfattar hela vårdkedjan. Det innebär att från första kontakt, specialistbedömning, diagnos, provtagning, röntgen etc. till genomförd åtgärd ska det gå maximalt 120 dagar. Om den individuella

vårdplanen innefattar återbesök vill vi att det ska finnas en återbesöksgaranti i form av ett skriftligt åtagande i vårdplanen, där tidpunkten och formen för återbesöket anges.

Egenvård och mer fysioterapi är områden som behöver utvecklas inom primärvården. Det handlar om att ge stöd till bättre egenvård, förebygga beroendeproblematik av skilda slag och stödja ett friskare liv genom att peka på friskfaktorer i samband med primärvårdens reguljära möte med patienten. Även arbetet med missbruks och beroendevården ska förstärkas och intensifieras. Exempelvis ska de personer som dricker för mycket, men som inte har andra sociala hjälpbehov, ha möjligheten söka vård direkt utan en första kontakt med socialtjänsten.

Rehabilitering efter sjukdom eller skada måste påbörjas snabbt och intensivt. Tyvärr ser vi idag brister i detta för flera patientgrupper vilket leder till försämrad återhämtning. Förutom hemtagningsteamens viktiga roll för att rehabiliteringsinsatser ska komma igång efter en sjukhusvistelse vill vi att det även säkerställs att det finns medicinskt ansvariga rehabiliterare, (MAR) i alla kommuner.

9.5 Ökad delaktighet i vården – certifierade patienter

Genom att ge mer egenmakt till de patienter – eller deras närstående – som vet, kan och vill mer än vad vården i allmänhet förväntar sig av en patient kan vi avlasta primärvården. Självklart ska den med flera eller omfattande sjukdomar få det stöd och de resurser de behöver inom vården. Men många patienter med kroniska sjukdomar efterfrågar en större frihet och ett större eget ansvarstagande för sin sjukdom. Ett ställningstagande som grundar sig i att de blir experter på sin egen sjukdom och hur de reagerar på olika typer av behandling. Att det pågår en utveckling mot det etiska förhållningsätt i vården som utgår från varje patients hela livssituationen i det som brukar benämnas personcentrerad vård är viktigt men det är inte tillräckligt.

Dagens avancerade mätinstrument för egenkontroll som ger till exempel personer med typ 1 diabetes en god kontroll över blodsockernivåerna och deras hälsotillstånd över tid ger dem möjlighet till ett större egenansvar. Denna möjlighet tas inte alltid tillvara på ett effektivt sätt inom vården idag. Genom att nyttja dessa patienters kompetens och möjlighet till egenkontroll av det egna hälsotillståndet kan vårdens personal avlastas genom att exempelvis antalet fysiska läkarbesök kan minskas. Vårdens professioner ges då bättre förutsättningar och får mer tid till att hjälpa de patienter som är i störst behov av det.

Idag fungerar tillvägagångssättet med ökad delaktighet och ansvar väl för patienter i behov av dialys. Runt om i landet har det vuxit fram enheter för självdialys, dvs en avdelning där patienterna själva bokar in sina tider, förbereder dialysbehandlingen och genomför den på egen hand. Allt ifrån att sätta nålen själv till att ställa in dialysmaskinen. Det är även patienten som styr och anpassar dialysintervallet utifrån sitt vårdbehov och det dagliga livet. Vårdpersonalen finns tillgänglig när det behövs men till stora delar klarar patienterna av att sköta sin egen behandling i vårdens lokaler. Detta har inneburit en stor avlastning av vårdpersonalen och patienterna som har valt självdialys upplever både större frihet och förbättrat hälsotillstånd. Samma tankesätt bör användas för fler patientgrupper med kroniska sjukdomar.

Vi föreslår därför att vi bör utreda möjligheten för läkare att certifiera vissa patienter i syfte att ge dem befogenhet att själva styra delar av sin vård. Certifierad patient kan den bli som är engagerad, motiverad och väl insatt i sin sjukdomsbild och sin behandling. Vidare har patienten en stabil kronisk sjukdomsbild med fungerande behandling. Den som av sin läkare blir certifierad patient ska exempelvis kunna ta eget ansvar för förnyelse av vissa recept, hjälpmedelskort och kunna beställa vissa återkommande laboratorieprover. Vilka delar av behandlingen som den certifierade patienten ska få utökat ansvar för ska utgå ifrån riktlinjer fastställda i samråd med läkaren och efter ifyllande av informerat samtycke.

9.6 Fortsatt satsning på regionala cancercenter (RCC)

Under kristdemokratisk ledning tog den förra alliansregeringen beslut om att etablera sex regionala cancercentrum (RCC). Målen med etableringen var att:

- minska risken för insjuknande i cancer
- förbättra kvaliteten i omhändertagandet av patienter med cancer
- förlänga överlevnadstiden och förbättra livskvaliteten efter en cancerdiagnos
- minska regionala skillnader i överlevnadstid efter en cancerdiagnos
- minska skillnader mellan befolkningsgrupper i insjuknande och överlevnadstid

Socialstyrelsen skriver i sin utvärdering att etableringen av RCC har varit framgångsrik, men att det finns fortsatta utmaningar för RCC och för cancervården. Bland annat noterar Socialstyrelsen att engagemanget i utvecklingen av RCC är lägre

hos vissa landstings-, sjukhus- och klinikledningarna. I utvärderingen lyfts även fram att det finns fortsatta utmaningar gällande nivåstrukturering och förebyggande insatser.

I rapporten framförs även oro för RCC:s framtid eftersom det fram till nu har varit oklart gällande finansieringen åren efter 2018. När regeringen nu beslutat att upphöra med finansieringen efter 2018 finns det en uppenbar risk att i vart fall några regionala cancercentrum väsentligt minskar i omfattning och att vi kommer att se en tillbakagång istället för de goda resultat som hittills har uppnåtts.

Allt fler insjuknar i och lever med cancer. Väntetiderna varierar kraftigt beroende på bostadsort. Exempelvis diagnostiseras ca 4 100 personer med lungcancer varje år. Den maximala väntetiden från remissdatum till start av kirurgi eller strålbehandling rekommenderas vara 44 dagar. Genomsnittet i riket är 70 dagar. Varje år diagnostiseras ca 900 personer med högmaligna hjärntumörer. För dessa patienter varierar den genomsnittliga väntetiden från remissdatum till operation från åtta dagar i Uppsala (där 88 procent genomgår kirurgi inom 20 dagar) till 27 dagar i Gävleborg (där endast 30 procent genomgår kirurgi inom 20 dagar). Inom RCC i samverkan pågår ett arbete med att förkorta väntetiden till behandling genom införande av ett nationellt system med standardiserade vårdförlopp (SVF). Dessa nationella insatser som syftar till att korta kötiderna är livsviktigt då de långa väntetiderna riskerar att leda till mer avancerade tumörer. Att inte fullfölja och fortsätta utveckla arbetet med nivåstrukturering och det samlade strategiska arbetet för att fullfölja cancerstrategin vore ett allvarligt misstag. Kristdemokraterna föreslår därför att arbetet inom RCC fullföljs och avsätter därför 500 miljoner kronor årligen även efter 2018.

9.7 Förstärk apotekens roll inom hälso- och sjukvården

Kristdemokraterna anser att apoteken och dess högutbildade personal är en viktig, men underutnyttjad resurs inom hälso- och sjukvården. Varje dag besöker drygt 325 000 personer ett apotek i Sverige. Apotekspersonal träffar därmed patienterna från hälso- och sjukvården oftare än vårdpersonalen. Genom att utöka och förstärka apotekens roll i vårdkedjan kan primärvården och därmed även akuten avlastas. Vårdens resurser kan då riktas effektivare mot de patienter som har störst vårdbehov.

WHO uppskattar att så många som 50 procent av kronikerna inte tar sitt läkemedel på rätt sätt. Socialstyrelsen visar att varje år blir 35 000 äldre så sjuka av sina läkemedel att det krävs sjukhusvård. I den nationella läkemedelsstrategin anges att mellan 6 till 16 procent av alla som läggs in på sjukhus gör det på grund av läkemedelsrelaterade

problem. Felaktig läkemedelsanvändning uppskattas kosta så mycket som 20 miljarder per år.

I jämförelse med många andra europeiska länder har svenska apotek en mycket begränsad roll i vårdkedjan. Studier visar att akutinläggningar kan undvikas och att stora summor sparas när apoteken får en större möjlighet att avlasta hälso- och sjukvården. Vi föreslår följande reformer för att utöka apoteks roll för att bättre främja egenvård och hälsoförebyggande insatser:

- Ge farmaceuter möjlighet att genomföra strukturerade läkemedelssamtal även med personer som nyinsjuknat i kronisk sjukdom.
- Låt apoteken ta del av provsvar från sjukvården som är relevanta för läkemedelsbehandlingen. Apoteken bör även få möjlighet att utföra enklare laborativ verksamhet så som allergitest, blodsockerkontroll och blodtrycksmätningar.
- Ge farmaceuter möjlighet att erbjuda hälsofrämjande och coachande samtal för att hjälpa personer att sluta röka, hantera stress, minska alkoholkonsumtionen eller gå ner i vikt.
- Inför en ny kategori av läkemedel – ett så kallat farmaceutsortiment. Utvalda läkemedel som idag är receptbelagda blir receptfria under förutsättning att de säljs bakom disk på apotek och tillsammans med rådgivning av farmaceut. Farmaceutsortimentet skulle kunna innehålla exempelvis salvor vid ögoninflammation och eksem, potensläkemedel eller högre styrkor av läkemedel som idag är receptfria endast i lägre styrkor.

9.8 Återinför kömiljarden

Patienter ska inte behöva vänta på vård mer än absolut nödvändigt. Dels för att minska lidandet för den enskilde, dels för att förhindra att tillståndet förvärras och i värsta fall leder till döden. Därför är frågan om att korta vårdköer och att förstärka vårdgarantin oerhört angeläget. Under Alliansregeringen genomförde vi kristdemokrater en rad viktiga satsningar som minskade köer inom hälso- och sjukvården. Genom reformer som kömiljarden och lagen om valfrihetssystem minskade köerna och vårdgarantin stärktes. Dessvärre avvecklade den nuvarande rödgröna regeringen kömiljarden 2015. Sedan dess har köerna ökat och uppfyllelsen av vårdgarantin har försämrats. Det finns stora skillnader i väntetider mellan olika verksamheter – både inom och mellan

landsting och vårdområden. De negativa effekterna av den slopade kömiljarden är påtagliga inom exempelvis specialistsjukvården.

Siffror från öppna jämförelser visar att måluppfyllelsen för att få tid för ett första besök hos en specialist inom 90 dagar (vårdgarantins gräns) har sjunkit från 86 procent (juli 2013) till 76 procent (juli 2017). Samtidigt som måluppfyllelsen för att få en tid för planerad operation eller annan åtgärd inom vårdgarantin har sjunkit från 82 (juli 2013) till 68 procent (juli 2017). Effekten av den försämrade uppfyllelsen av vårdgarantin blir att antalet personer som står i köerna till operation eller åtgärd inom den specialiserade vården har ökat dramatiskt. I juli 2017 hade närmare 72 000 personer väntat i mer än 90 dagar på första besöket hos en specialistläkare. En ökning med 72 procent sedan 2014. Samtidigt väntar drygt 36 000 personer mer än tre månader på att få en operation. En ökning med 96 procent sedan 2014.

För att återigen korta köerna och öka tillgängligheten föreslår vi att kömiljarden återinförs. Ett prestationsbaserat ersättningsystem som ger landstingen förutsättningar och drivkraft att arbeta kontinuerligt, strategiskt och metodiskt för att korta vårdköerna och stärka vårdgarantin. Parametrarna för ersättning bör optimeras för att ge huvudmännen förutsättning och drivkraft att skapa mer sammanhållna vårdkedjor. Utvärdering bör ske regelbundet. Vi avsätter 1 miljard kronor årligen 2018-2020 för detta ändamål.

9.9 Vårdserviceteam - tid att fokusera på patientens vård

För många som arbetar inom vården är arbetssituationen pressad. Vårdpersonalen vill ge en mer kvalitativ vård. Det krävs att vi använder resurserna på rätt sätt. Varje personalkategori ska göra det som de är utbildade för. Vi vill därför att vårdpersonalen ska avlastas från arbetsuppgifter som visserligen är viktiga för att omvårdnad ska fungera, men som inte kräver en lång vårdutbildning – så kallad vårdnära service. Arbetsuppgifterna kan exempelvis handla om att servera mat och plocka undan disk efter måltider, att sköta förråd, transporter av patienter och prover mellan olika avdelningar, städning samt administrativa uppgifter som inte kräver en längre vårdutbildning. Genom att anställa servicepersonal inom vården kan vi frigöra mer tid för omvårdnad av varje enskild patient.

Vi vill införa prestationsbaserade medel för att alla vårdgivare ska kunna anställa vårdservicepersonal på landets sjukhus och i primärvården. Staten ska träffa en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) där villkoret för att ett landsting ska få del av stimulansmedlen är att de undertecknar överenskommelsen och kan uppvisa en trovärdig plan för hur de nya tjänsterna ska skapas. En del betalas ut till vårdgivarna i förskott och resterande del när de kan uppvisa resultat. Vi avsätter 1,1 miljarder per år för detta ändamål. Därtill avsätter vi 0,5 miljarder till vårdserviceteam inom äldreomsorgen.

9.10 En förbättrad förlossningsvård

Den svenska förlossningsvården har goda medicinska resultat. Men så länge som kvinnor upplever en otrygghet inför sin förlossning har vi ändå inte lyckats. Det finns stora skillnader i förlossningsvårdens kvalitet beroende på var man bor. En kvinna som riskerar att föda ett för tidigt fött barn i Uppsala kan behöva åka till Åbo i Finland för att få neonatalvård. Socialstyrelsen har nyligen visat att det finns brister inom vården efter förlossningen. Bland annat är det endast vart tredje sjukhus som har tillfredsställande rutiner för att följa upp kvinnors hälsa efter hemgång. För att höja professionens kompetens avseende vilka metoder som är evidensbaserade dels för att förebygga, men även för att behandla förlossningsskador vill vi skapa ett kompetenscentrum runt förlossningsvården och eftervården.

Kompetenscentrumet bör upprätta nationella riktlinjer för hela vårdkedjan efter förlossningen för att säkerställa rutiner för att hälso- och sjukvården ska upptäcka och följa upp psykiska och fysiska komplikationer efter förlossningen samt kvinnor i behov av amningsstöd. För att ge förlossningsvården tillräckligt med resurser har Kristdemokraterna varit drivande i frågan om höjda anslag till förlossningsvården. Regeringen har nu ökat anslagen och Kristdemokraterna matchar den satsningen.

Arbetsvillkoren och arbetsmiljön måste förbättras för att behålla personalen inom förlossningsvården. Framför allt måste grundbemanningen förstärkas.

Kristdemokraternas övergripande satsningar på hälso- och sjukvårdsområdet med statligt huvudansvar för sjukhusvården, ökade vårdplatser, vårdserviceteam, kompetensförsörjning och förbättrade förutsättningar för vårdpersonalen kommer även komma förlossningsvården till gagn. I vår satsning på ett utökat antal utbildningsplatser inom vårdrutinen ingår en utökning av barnmorskeutbildningen med 500 platser fler en

regeringens satsning fram till 2021. Förutsättningar för mentorskap från yrkeserfarna barnmorskor ska skapas för de som är nyexaminerade under den första tiden.

Barnmorskorna kunskap och yrkesskicklighet kan användas mer optimalt än idag. Därför vill vi ge dem större möjlighet att utifrån sin kompetens utforma verksamheten. Vi vill se möjligheter till barnmorskeledda enheter i direkt anslutning till universitetssjukhusen. Sådana enheter är vanliga i många andra länder, till exempel i Storbritannien och Norge. Det är en vårdform som binder samman hela vårdkedjan med mödravård, förlossningsvård och eftervård. För att garantera patientsäkerheten bör denna typ av enheter ligga intill akutsjukhusen för att snabbt kunna hantera oväntade händelser under förlossningsförloppet.

I de delar av landet där det är långa avstånd mellan hemmet och förlossningskliniken finns det en stor oro över risken att barnet kommer födas i bilen på väg till sjukhuset. Tryggheten inför den stundande förlossningen måste öka för kvinnorna som bor i dessa delar av landet. Vi anser därför att de som istället för att bege sig till sjukhuset med bil när förlossningen har satt igång, bör få möjlighet att bo på ett patienthotell i nära anslutning till sjukhuset tillsammans med sin man eller partner inför stundande förlossning. Vi vill därför anslå 30 miljoner för att kunna upphandla hotellrum i anslutning till sjukhusen som hanterar förlossningar i glesbygden.

9.11 En förstärkt barn- och ungdomshälsovård

Ökad psykisk ohälsa hos barn och unga är ett av vår tids största samhällsproblem. Orsaken bakom denna mörka utveckling är inte klarlagd. Det finns en paradox i att den materiella standarden ökat för de allra flesta samtidigt som unga mår allt sämre. Förebyggande såväl som akuta insatser krävs nu. Skyndsam hjälp och stöd till barn och unga som mår dåligt är nyckeln till ett snabbt tillfrisknande. Reformen för att stärka elevhälsan, föräldrastödet samt barn- och ungdomspsykiatrin är därför nödvändiga. Regeringen utökade satsning på psykiatrin är välkommen, men vi avsätter ytterligare 150, 175 och 225 miljoner kronor mer än regeringen för respektive år 2018-2020 för detta angelägna område.

Elevhälsan måste rustas långsiktigt för att bättre kunna möta och stödja barn och unga med inte minst psykisk ohälsa. Mer än var tredje grundskola och nästan varannan gymnasieskola får påpekande från Skolinspektionen om brister som rör elevhälsan. Enligt IVO förekommer det brister bland landets huvudmän när det gäller kännedom om vårdgivaransvaret för elevhälsan. Vi vill därför ge landstingen/regionerna ett samlat uppdrag för hela barn- och ungdomshälsovården. Det är avgörande att, i ett tidigare skede än idag, fånga upp barn som mår dåligt. Den samlade barn och ungdomshälsan ska ha ett nära samarbete med skolledningar, lärare, specialpedagoger och kommunernas socialtjänst. Vi vill också införa en elevhälsogaranti som innebär att varje elev ska kunna komma i kontakt med elevhälsan varje dag. Vi avsätter som en del av vår satsning på primärvården 380 miljoner per år 2018-2020 för detta ändamål.

Föräldrarna har en ovärderlig roll i sina barns liv. Föräldrar upplever ibland svårigheter i sitt föräldraskap eller har behov av stöd för att hantera nya situationer. Stöd till föräldrarna är också ett stöd till barnen. När relationen mellan förälder och barn stärks vilket minskar framtida problem. Vi avsätter därför 80 miljoner per år för att erbjuda förstagångsföräldrar en gratischeck till familjerådgivningen som de kan nyttja om de vill eller har behov. Vi avsätter därutöver 176 miljoner per år för att det ska bli obligatoriskt för kommunerna att erbjuda minst två föräldrastödsprogram under barnens uppväxt. Ett under de yngre åren och ett under tonårstiden.

Barn och unga som har, eller riskerar att utveckla, psykisk ohälsa är ett högt prioriterat område för Kristdemokraterna. I regeringsställning var vi pådrivande för en förstärkt vårdgaranti inom den specialiserade barn- och ungdomspsykiatri. Vi arbetade även med att korta väntetiderna till barn- och ungdomspsykiatri bland annat genom överenskommelser med SKL och genom prestationsbaserade medel. Köerna till barn- och ungdomspsykiatri ska kortas ytterligare.

Några säkra svar på vad som är orsak till den mörka utvecklingen med ökad psykisk ohälsa bland barn och unga finns inte idag. Vi vill därför att det genomförs en bred utredning för att kartlägga och undersöka orsakerna. Vi vill även ta fram en handlingsplan med bland annat förebyggande åtgärder. Vi vill även, baserat på ett arbetssätt som finns i Storbritannien, att det tillsätts en ”haverikommission” när en ung person har begått självmord. Socialtjänst, skola, polis, sjukvård och civilsamhället ska då tillsammans göra en utredning om vad som hänt och vad som har brustit.

9.12 Patientansvarig läkare

Begreppet patientansvarig läkare (PAL) togs bort 2010 med syftet att möjliggöra ett mer flexibelt arbetssätt. Den person i vårdteamet som är bäst lämpad i varje enskilt fall är tänkt att utses till fast vårdkontakt. Tyvärr upplever många patienter att systemet är otillräckligt. För att främja kontinuitet och patientens anknytning till en viss läkare vill vi att begreppet PAL ska återinföras i lagstiftningen. Det är viktigt framförallt för de patienter som har omfattande, allvarliga eller långvariga vårdbehov. Därför föreslår vi att Patientansvarig läkare återinförs och avsätter för detta i vår budget 300 miljoner kronor per år för åren 2018-2020.

10 Socialtjänstens problem och möjligheter

De sociala nätverken skapas av människor tillsammans. De är en naturlig och avgörande del av våra liv. Dessa sociala nätverk framstår som särskilt betydelsefulla när människor drabbas av svårigheter av olika slag. Välfärdssamhället ska bygga på att enskilda och grupper av människor som familj, grannar, föreningar, i första hand ges möjlighet att ta ett stort ansvar för den nära omgivningen. Med subsidiaritetsprincipen som grund ska det offentliga stödja de naturliga nätverken. Men det offentliga är ytterst ansvarigt för att alla ska kunna leva ett tryggt och värdigt liv. Offentlig, ideell och privat verksamhet ska komplettera varandra.

Målet för socialpolitiken är att stödja gemenskaperna och de enskilda människorna till egen försörjning och god omvårdnad. Socialtjänsten har i uppdrag att ge stöd och hjälp när någon inte klarar sig själv. Det gäller såväl unga som äldre, familjer som enskilda.

De senaste åren har socialtjänsten präglats av ett allt större uppdrag genom att fler människor behöver hjälp under en del av livet. Samtidigt har personalbristen blivit akut inom flera områden och såväl kontinuitet som kvalitet påverkas. Kommunerna har ansvar för socialtjänsten och även om de generella statsbidragen blivit lite större så upplever de flesta kommuner ett allt större tryck genom personalbrist och ökade kostnader som inte möts av tillräckligt ökade statsbidrag. Vi ser de problem som finns och föreslår reformer som leder till att människor kan lita på att välfärden fungerar.

10.1 Stärk professionens ställning

Socialtjänsten och dess medarbetare utför ett viktigare och svårare arbete än de ibland får erkännande för. Att ytterligare stärka professionens ställning, kompetens och auktoritet i det arbetet är därför en viktig politisk uppgift. Genom stöd och handledning och möjligheter till specialist- och vidareutbildning stärks kompetensen hos personalen i den sociala barn- och ungdomsvården. Vi stödjer den satsning som nu görs i syfte att förbättra för socialtjänstens arbete med barnärenden genom att öka bemanningen, kompetensen och kvaliteten. Socialsekreterarens centrala roll i mycket svåra frågor handlar om olika typer av vårdnads- och umgängesutredningar som sedan ligger till grund för avgöranden i domstol.

Frågan om att införa legitimation för socialsekreterare med exempelvis lång erfarenhet och andra kvalifikationer behöver övervägas. Samtidigt bör vi vara varsamma med att utöka antalet yrken med legitimationskrav då det kan leda till en mer stelbent arbetsmarknad. Frågan handlar ytterst om att tydliggöra ansvar, befogenheter och kompetens.

10.2 En nationell kris-socialjour

Situationen sedan 2015 har tydliggjort de svårigheter som kommunerna redan tidigare har upplevt i vissa lägen när de inte klarat sitt uppdrag fullt ut. De humanitära kriserna runt om i världen har ställt, och ställer alltjämt, mycket hård press på de svenska samhällsinstitutioner som ansvarar för asylmottagandet. Kommuner och landsting har gjort ett imponerande arbete i mottagandet för att ge möjligheter till boende, hälsovård, utbildning och arbete. Många kommuner bedömer alltjämt att de inte kan leva upp till kraven för att garantera de asylsökandes rättigheter. Det är ett akut behov av bland annat fler socialsekreterare, gode män och familjehem. För att hantera den pressade situationen har kommunerna ibland tvingats att göra avkall på de grundläggande kvalitetskraven.

För att avlasta kommunernas socialtjänst krävs en förnyad ansvarsfördelning och nya arbetsformer. Vi anser därför att en nationell kris-socialjour bör inrättas. När kommunerna bedömer att de behöver extra hjälp kan sådan avropas från den nationella kris-socialjouren. Med en nationell organisation kan resurserna användas bättre. Dessutom kan riskerna för att barnens trygghet och rättssäkerheten åsidosätts minimeras.

Bristerna i asylmottagandet är och har varit särskilt allvarliga för de ensamkommande barnen och ungdomarna. En anledning är osäkerheten runt deras boende. En annan anledning till att de ensamkommande är utsatta är att de har helt andra behov än vad socialtjänsten traditionellt är van vid. Många har svåra upplevelser bakom sig. Upplevelser av trauma, tortyr och separation, otrygghet samt förföljelse och diskriminering. Sömnproblem, ångest, oro och posttraumatisk stress är vanligare än hos befolkningen i stort. Det är inte ovanligt att den obarmhärtigt långa och ovissa asylprocessen ytterligare förstärker den psykiska ohälsan. Socialtjänsten har saknat metoder för att utföra de utredningar och uppföljningar som möter de asylsökandes behov.

Kommunernas kostnader för de ensamkommande är fortsatt höga. Likaså påfrestningen på socialtjänsten. Risken är då överhängande att tillräcklig hänsyn inte tas för att säkerställa den enskildes bästa. Extra påtagligt blir det när en ensamkommande fyller 18 år. Såvida inte personen i fråga kan ordna ett eget boende när de blir myndiga blir de ofta abruptt omplacerade till en annan kommun. För att skapa goda förutsättningar för en god psykisk hälsa och en lyckad integration behöver vi i störst möjliga mån undvika sådana uppbrott. Det mest humana är att låta dem stanna i den kommun där de har etablerat sig. Vi välkomnar den ökning av resurser som har givits till kommunerna för att klara detta men anser inte att det är tillräckligt.

Den kris-socialjour vi föreslår ska inrättas bör ha befogenhet och resurser att upprätta mottagningsboenden samt granska och rekrytera familjehem, gode män och särskilt förordnade vårdnadshavare. Jouren bör även ansvara för familjehemsplacering och verka som stöd för de kommuner som upprätthåller funktionerna i egen regi eller i samverkan med andra kommuner. Den nationella organisationen bör även agera som ett kompetenscentrum med fokus på hur särskilda behov kan mötas på bästa sätt.

Nationella riktlinjer för vilka krav som bör ställas på familjehem och gode män bör upprättas. Likaså riktlinjer runt hur stödgruppsverksamheten ska utformas. Genom att underordna det nationella kompetenscentrum för ensamkommande som regeringen har givit Socialstyrelsen i uppdrag att inrätta under den nationella kris-socialjouren kan vi säkerställa att kunskapen sprids till de kommunala socialtjänsterna. Då kan ändamålsenliga metoder komma alla barn till del, oavsett var i landet de blir placerade. Vi avsätter 25 miljoner per år 2018-2020 för detta ändamål.

10.3 Högre assistansersättning i LSS

LSS är den största frihets- och delaktighetsreformen för människor med funktionsnedsättningar som någonsin genomförts i vårt land, och kanske i världen. Den rödgröna regeringen håller sakta men säkert på att smygavveckla reformen. I Försäkringskassans senaste budgetprognos från juli 2017 framgår att antalet brukare inom assistansersättningen började gå ner i november 2015 och har sedan dess minskat med i genomsnitt 40 brukare per månad. Nedgången har varit något kraftigare det andra kvartalet 2017. En genomgång av den senaste statistiken från myndigheten visar att de för de senaste tre tillgängliga månaderna är minskningen 2,5 person om dagen.

En förklaring till detta är att under de senaste två åren har antalet personer som nybeviljas assistansersättning drastiskt minskat och det fortsätter att minska. Enbart 16 procent av de som ansökte i januari fick sin ansökan beviljad, jämfört med närmare 43 procent 2014. Främsta orsaken till detta tycks vara en ny rättstillämpning varav förskjutningen i tillämpningen delvis har införts långt efter att dom fallit. Även personer som under lång tid haft assistansersättning beviljad får med den nya rättstillämpningen sitt beslut indraget eller neddraget vid omprövning. Även kommunernas beslut om insatser enligt LSS tycks ha påverkats av den nya rättstillämpningen.

Att personer med mycket omfattande stödbehov inte längre får det stöd enligt LSS som var avsikten när lagen infördes 1994 måste åtgärdas omgående. Det är för oss uppenbart att det krävs ändring i lagstiftningen för att stoppa den kraftiga inskränkning som succesivt pågått under två år varför vi föreslår riksdagen att tillkännage detta till regeringen.

Förutom att allt fler nekas ersättning eller får sin ersättning begränsad så har uppräkningsen av schablonen succesivt under alltför lång tid urholkats. Även om det från början fanns underlag som gav stöd för att under en period ha en lägre uppräkningsen av schablonersättningen så är det svårt att se hur det som från början var en tillfällig justering kan fortgå utan att få allvarliga konsekvenser. När löneutvecklingen enligt de nyligen tecknade avtalen mellan parterna ligger på 2,2 procent och regeringens uppräkningsen enbart är 1,5 procent så innebär det att ersättningen inte täcker de ökade kostnader som finns för assistenter.

Kristdemokraterna föreslår en höjning av schablonen med 2,2 procent och därutöver en förstärkning med ytterligare 300 miljoner under 2018, 400 miljoner under 2019 och 450 miljoner kronor under 2020. Vi avsätter därmed mer än tre miljarder mer än regeringen för att stärka LSS under 2018-2020.

11 Att åldras i trygghet och värdighet

Att bygga ett samhälle där alla kan åldras i trygghet och värdighet är ett angeläget mål för Kristdemokraterna. Ett välfärdssamhälle kan i hög grad bedömas utifrån kriterier som respekt, tillvaratagande och omsorg om den äldre generationen. Äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag, kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende, bemötas med respekt och ha tillgång till god vård och omsorg. Var och en ska ses som en person med eget och unikt värde med skilda intressen och bakgrunder. God vård, ett behovsanpassat boende och självbestämmande över sin vardag är en självklarhet – hela livet.

Fler och fler äldre som själva upplever att de har behov av särskild vård och omsorg blir idag nekade boende på ett så kallat särskilt boende. Biståndsbedömningarna har blivit hårdare och då anses de för friska. I vissa kommuner finns det helt enkelt inte tillräckligt många platser i särskilt boende. Istället erbjuds mer omfattande hemtjänst i det egna hemmet.

Ensamhet och isolering i det egna hemmet, efter att livskamraten har drabbats av demenssjukdom eller har gått bort, leder inte sällan till en depression. För att bryta ensamheten önskar många äldre flytta till ett så kallat trygghetsboende. Där finns det möjlighet till stark social gemenskap och inte sällan finns det personal under dagtid som kan stödja de boende med enklare sysslor. Boende på trygghetsboende vittnar om minskad psykisk ohälsa, en känsla av gemenskap och höjd livskvalitet. Dessvärre är det en brist på trygghetsboende i flera kommuner. Dessutom blir boendekostnaden ofta högre i ett trygghetsboende än i det egna hemmet. Många äldre, och framför allt de med svagast ekonomi, är därför hänvisade till fortsatt ensamhet.

Kristdemokraterna gör nu sin största satsning någonsin på de äldre. Vi presterar kraftfulla reformer för att förbättra pensionärernas ekonomi och de äldres möjligheter på arbetsmarknaden. Därtill föreslår vi en rad reformer som syftar till att öka de äldres valfrihet och makt att påverka sin egen vardag, ökad kvaliteten inom äldreomsorg, förbättrad personalkontinuitet inom hemtjänsten samt att garantera plats på ett anpassat boende.

Tabell 8: Kristdemokraternas seniorpolitiska förslag

	2018	2019	2020
Avskaffad skillnad i beskattning pension och lön	11800	12400	12800
Höjd BTP	2200	2300	2400
Höjt hyrestak BTP	1400	1400	1300
Äldreboendemiljard	1000	1000	1000
Personalgaranti inom hemtjänsten	800	800	800
Äldreboendegaranti, investeringsstöd	550	550	550
Hemtagningsteam	500	500	500
Vårdserviceteam äldreomsorg	500	500	500
Geriatriskt centrum	240	150	150
Återinfört Omvårdnadslyft	200	200	200
Värdighetsgaranti	150	150	150
Nationell demensplan	100	100	100
Utbildning chefer äldreomsorg	50	50	50
Sammanlagt	19 490	20 100	20 500

11.1 Låt fler äldre arbeta

Sveriges befolkning lever i genomsnitt allt längre. Det är mycket glädjande, men innebär också att den så kallade försörjningskvoten¹² växer, men resultatet att försörjningsbördan för de som arbetar ökar. För att Sverige ska klara av att möta den demografiska utmaningen behövs till att börja med en långsiktigt stark och stabil ekonomisk tillväxt och en hög sysselsättningsnivå. Det krävs att fler arbetar mer.

Att fler väljer att arbeta längre än till 65 års ålder har många positiva effekter. Det gör att ekonomin förbättras, både för den enskilde och för samhället i stort. Pensionerna förstärks också både för den enskilde och för pensionärskollektivet i stort då inbetalningarna till pensionssystemet blir större. Men inte minst viktigt är känslan av

¹² Den andel av befolkningen som är i arbetsför ålder blir mindre och mindre i förhållande till övriga åldersgrupper.

samhörighet och tillhörighet som ett arbete ger många människor.

11.2 Sänk skatten på arbetande äldre

En invändning mot att uppmuntra fler äldre att stanna kvar i arbetslivet är att de skulle stå i vägen för ungdomar som vill in på arbetsmarknaden. Det finns dock ingenting som tyder på att arbetsmarknaden fungerar så - tvärtom. Olika jämförelser mellan både OECD-länder och amerikanska delstater visar att med en hög sysselsättningsgrad bland äldre följer också en hög sysselsättningsgrad bland yngre. Antalet arbeten är inte statistiskt utan ökar när fler vill arbeta. När Alliansen tog över regeringsmakten 2006 var en av våra första skatteförändringar att ta bort den särskilda löneskatten för äldre. Det minskade kostnaden för att anställa personer över 65 år med en åttondel. Samtidigt infördes också ett förhöjt jobbskatteavdrag för personer över 65 år. Tillsammans gjorde förslagen att det både blev billigare att behålla och nyanställa äldre personer och mer lönsamt för den äldre själv att arbeta något eller några år ytterligare.

Därför ser Kristdemokraterna med allvar på att regeringen återinfört och vidhåller den särskilda löneskatten om 6,5 procent på ersättningar för arbete och inkomst av aktiv näringsverksamhet för personer som fyllt 65 år. Istället för att uppmuntra arbetsgivare att behålla eller anställa äldre, skapar regeringens politik motsatta incitament.

Kristdemokraterna anser tvärtom att äldres arbete ska uppmuntras. För det första måste socialdemokraternas höjning av arbetsgivaravgifterna - den särskilda löneskatten - på seniorer återställas genom att den återigen tas bort helt. För det andra ska de äldre själva få ut mer av sin arbetsinkomst efter skatt genom dubbelt jobbskatteavdrag redan från 64 års ålder.

11.3 Avskaffa skillnaden i beskattning

Mellan år 2000 och 2015 ökade den genomsnittliga nettoinkomsten för en person som är 40-45 år gammal med 150 000 kronor medan den för en 80-84 åring bara ökade med ungefär hälften, 77 000 kronor.

Kristdemokraterna anser att det nu är dags att prioritera pensionärerna. Därför föreslår vi att hela skillnaden i beskattning av förvärvsinkomst och pensionsinkomst som blev en effekt av jobbskatteavdraget ska slopas från och med 1 januari 2018. Att denna

skillnad kvarstå år efter år utmanar känslan av rättvisa. Till skillnad från regeringen anser vi inte att skattesänkningen kan vänta i flera år.

För den som har en pension på 19 000 kronor sänks skatten med 513 kr med vår politik redan nästa år. Det är ett viktigt tillskott för den enskildes ekonomi.

11.4 Trygga äldres boende - höj bostadstillägget

Samtidigt som hushållens inkomster ökat, ränteläget varit lågt och bostadsbristen varit stor under 2000-talet och 2010-talet har bostadspriserna gått upp kraftigt. Även hyrorna har gått upp om än i lägre takt.

Trots det har taket för vad en pensionär kan erhålla i bostadstillägg stått still sedan 2007. Det uppgår till 5090 kronor för ensamstående och 2545 kronor för sammanboende. Tyvärr täcker inte dessa pengar längre på långa vägar de verkliga boendekostnaderna som pensionärer möter på bostadsmarknaden.

Regeringen föreslår nu också att hyrestaket i BTP höjs till 5 600 kronor, fast då med en delvis förändrad modell som ger en högre ersättningsgrad för hyror upp till 5 000 kronor men en lägre sådan för hyror som ligger på 5 000-5 600 kronor.

Kristdemokraterna menar att detta är ett steg i rätt riktning men att det är nödvändigt att gå längre. Kristdemokraterna föreslår istället att hyrestaket i bostadstillägget höjs till 7 500 kronor för ensamstående och till 3 750 kronor per person för sammanboende, med utgångspunkt i den nu gällande modellen så att också hyror över det nuvarande taket omfattas av samma ersättningsgrad.

Därutöver föreslår Kristdemokraterna att tilläggsbeloppet inom ramen för BTP höjs med 500 kronor per månad för ensamstående respektive 300 kronor per person och månad för sammanboende. Detta belopp tillfaller alla med BTP. Sammantaget innebär dessa förändringar att det maximala belopp som bostadstillägget för pensionärer kan uppgå till höjs från 5 090 kronor till 7 965 kronor för ensamstående respektive från 2 545 kronor till 4 032 kronor för sammanboende.

Höjt BTP är en mycket träffsäker reform för att förbättra för de pensionärer som har de lägsta inkomsterna. Sammantaget lägger Kristdemokraterna drygt 2,2 miljarder kronor mer än regeringen på ett förbättrat bostadstillägg för pensionärer.

11.5 Regeringen tar bort viktiga satsningar

Äldreomsorgen och vården av äldre har länge varit en av Kristdemokraternas mest prioriterade frågor. I regeringsställning drev Kristdemokraterna igenom en rad förbättringar inom äldreomsorgen och vården av äldre. Vi har bland annat infört en nationell värdegrund i socialtjänsten, gett stöd till kommunerna för införande av värdighetsgaranti, infört en parboendegaranti så att par som vill ska kunna fortsätta att bo ihop, infört Lagen om valfrihetssystem (LOV), infört en lagstadgad skyldighet för kommunerna att erbjuda anhörigvårdare stöd och infört ett investeringsstöd för byggande av särskilda boenden och trygghetsboenden. Mycket har gjorts för att förbättra svensk äldreomsorg och vården av äldre och den anses i dag vara ett föredöme för andra länder. Samtidigt finns det fortfarande brister och vi har nu en regering som monterar ner mycket av det kvalitetsarbete som Kristdemokraterna var med och införde. Regeringen missar också att göra nödvändiga satsningar på att exempelvis förbättra demensvården, förstärka hemtjänsten och garantera rätten till ett anpassat boende.

11.6 Satsning på personalens kompetens

Socialstyrelsen har pekat på stora kompetens- och rekryteringsbrister inom geriatriken. Geriatrik är inte uteslutande en fråga för specialistutbildade läkare. Kristdemokraterna vill förlänga omvårdnadslyftet för att fortsätta stärka både den grundläggande och den specialiserade kompetensen bland personal inom äldreomsorgen. Genom Omvårdnadslyftet ges äldreomsorgens medarbetare möjlighet att vidareutbilda sig och skaffa specialistutbildning.

Samma möjligheter behöver ges till andra personalkategorier som har med äldre personers vård och omsorg att göra. Ett gott ledarskap är viktigt för att öka motivationen och locka fler till äldreomsorgen. Vi vill därför satsa på ledarskapsutbildningen för äldreomsorgens chefer. Vi satsar totalt 200 miljoner kronor per år 2018–2020 på Omvårdnadslyftet och 50 miljoner kronor per år på utbildning för äldreomsorgens chefer.

11.7 Vårdserviceteam i äldreomsorgen

För många som arbetar inom äldrevården är arbetssituationen idag pressad. Personalen vill ge en mer kvalitativ omvårdnad men allt för ofta måste de kompromissa med de egna värderingarna, ambitionerna och visionerna om hur jobbet ska utföras. Skälet är

ofta brist på tid. Det behövs tid för att kunna se den äldres vårdbehov och tid för att fatta de rätta besluten. Men också tid för att hålla i handen, trösta och stödja.

Kristdemokraterna vill därför att äldreomsorgspersonalen avlastas genom att ha särskild personal i likhet med de vårdserviceteam som vi föreslår inom sjukvården. Genom att anställa fler som kan arbeta med kringuppgifter som är en nödvändig och viktig del av äldreomsorgen kan vi frigöra mer tid för omvårdnad av varje enskild person.

Kristdemokraterna avsätter därför 500 miljoner kronor per år 2018-2020 för detta ändamål.

11.8 Äldreboendegaranti och äldreboendemiljard

Fler och fler av de äldre som själva upplever att de har behov av särskild vård och omsorg blir nekade boende på ett så kallat särskilt boende. Biståndsbedömningarna har blivit hårdare och då anses de för friska. Istället erbjuds mer omfattande hemtjänst i det egna hemmet. Det finns också brister i kommunernas uppfyllelse med att verkställa ett beviljat beslut om plats på särskilt boende inom tre månader. Siffror från Inspektionen för Vård och Omsorg (IVO, september 2017) visar att närmare 5000 äldre tvingas vänta minst tre månader och att hälften av dessa tvingas vänta mellan fyra och sex månader.

Kristdemokraterna kräver att den som fyllt 85 år ska ha en lagstadgad rätt att få flytta till ett anpassat boende som t ex särskilt boende eller trygghetsboende när personen själv bedömer att behovet finns. Möjligheten att bygga mer flexibelt med såväl särskilt boende som trygghetsboende inom samma fastighet bör utvecklas.

För att stärka de äldres rätt att få tillgång till en anvisad plats på särskilt boende inom tre månader avsätter vi en miljard till en prestationsbaserad ersättning, en äldreboendemiljard, till de kommuner som klarar att anvisa platser inom tre månader. Vi föreslår även en höjning av den lägre gränsen för vitesbelopp när kommunerna inte klarar att leverera särskilt boende i tid. Vitesbeloppet är idag mellan 10 000 kronor och 1 miljon kronor. Den lägre gränsen behöver höjas till 25 000 kronor. Vi vill även pröva möjligheten att ekonomiskt kompensera den som inte får en plats på boende på utsatt tid.

En äldreboendegaranti utan äldreboenden är inte värd något. För att klara löftet om en äldreboendegaranti behövs fler och olika typer av äldreboenden. Stimuleringsmedel för att det i kommunerna ska byggas äldreboenden måste därför kvarstå och utökas samtidigt som ambitionen i kommunerna måste höjas. Vi anslår därför 550 miljoner

kronor mer än regeringen under varje år 2018-2020 för att fler bostäder ska byggas och höjer bostadstillägget för äldre med låga pensioner så att de har bättre råd med de nybyggda äldreboendena.

Ingen ska tvingas ut från sitt hem men ingen ska heller tvingas att bo kvar i hemmet. Det måste vara den äldres behov och önskan som ska stå i centrum. Först då lever vi upp till en reell äldreboendegaranti.

11.9 Förbättrad personalkontinuitet inom hemtjänsten

För många av de äldre som lever ensamma utgör hemtjänstpersonalen en stor del av deras sociala liv. Kontinuitet och tillräckligt med tid för att bygga goda relationer med hemtjänstpersonal ger möjlighet att bygga upp förtroende, och tillit vilket bidrar till trygghet hos de äldre. En trygghet som kan främja en god livskvalitet och livsglädje som förebygger psykisk ohälsa.

Idag brister dessvärre personalkontinuiteten inom hemtjänsten i flera kommuner. Enligt 2016-års siffror från Kolada får varje hemtjänsttagare över 65 år besök av 15 olika personer från hemtjänsten under en 14-dagarsperiod (rikssnittet). Då är personal som levererar mat, ansvarar för trygghetslarm samt hemsjukvårdare inte medräknade. Men variationen är stor, som lägst uppges att det är fyra och som mest 26 olika hemtjänstpersonal som besöker varje person under en två-veckorsperiod. När personalkontinuiteten är låg vittnar äldre om att de får besök av så många olika personer att de har tappat räkningen. En känsla av otrygghet och en oro för att personalen inte vet hur den enskildes behov ska mötas är utbredd. Personer i stort behov av hemtjänst har inte sällan dessutom ett stort behov av sjukvård varför det utöver personal från hemtjänsten kan vara ett antal personer från hemsjukvården som kommer till hemmet. För dessa äldre är det så klart ännu viktigare att verksamheterna planeras så att det i så stor utsträckning som möjligt är kontinuitet i de personalgrupper som ska ge vården och omsorgen.

För att främja en hög personalkontinuitet avsätter vi 800 miljoner kronor per år 2018-2020 till en prestationsbaserad ersättning som fördelas mellan de kommuner som lyckas minska eller behålla antalet hemtjänstpersonal per hemtjänsttagare över 65 år till maximalt tio under en 14-dagarsperiod.

11.10 Hemtagningsteam - trygg hemgång efter sjukhusvistelse

Ett ökat omsorgsbehov uppstår ofta, tillfälligt eller permanent, efter en sjukhusvistelse. Behovet är störst hos multisjuka äldre, personer med svåra kroniska eller återkommande sjukdomar samt personer som drabbats av en allvarlig olycka. Tyvärr brister ofta samordningen mellan kommuner och landsting i dessa situationer vilket leder till ökad oro hos patienten och dess anhöriga. I förlängningen leder det även till återinläggning och mer omfattande omvårdnadsinsatser.

Kristdemokraterna vill införa hemtagningsteam för att underlätta hemgången från sjukhuset till det egna boendet och stärker hela kedjan från planering av hemgången till start av rehabilitering och etablerad kontakt med eventuell hemtjänst och primärvård. Regeringen avsätter 12 miljoner kronor per år 2018-2020 för praktiskt stöd i kommunerna med att införa metoder och arbetssätt för bättre samverkan och ökad trygghet i hemmet. Kristdemokraterna anslår istället 500 miljoner kronor årligen 2018-2020 till de kommuner och landsting som genom införande av hemtagningsteam tar ett gemensamt ansvar för att förbättra tryggheten vid hemgång från sjukhuset.

11.11 Valfrihet och en värdighetsgaranti i varje kommun

Det finns ingen åldersgräns som upphäver rätten att bestämma över sin vardag. Därför behöver vi värna äldres rätt till självbestämmande. Vi vill därför införa ett krav i lag på kommunerna att tillhandahålla frihet att välja inom äldreomsorgen. Varje person har egna kunskaper och erfarenheter som det är värt att ta vara på och ta hänsyn till. Det egna valet, inflytande över de insatser som ges, ett värdigt bemötande, ett socialt välmående, ett tryggt boende och närhet till läkarkontakter ska tillgodoses inom äldreomsorgen. Vi avsätter 150 miljoner kronor per år 2018-2020 för att varje kommun ska kunna implementera en värdighetsgaranti inom äldreomsorgen.

Kristdemokraterna har även föreslagit förenklad biståndsbedömning för personer som fyllt 80 år och som önskar enklare serviceinsatser som exempelvis hjälp med städning, handling och social samvaro. Vi välkomnar därför och kommer följa upp regeringskansliets promemoria ”Om förenklat beslutsfattande och särskilda boendeformer för äldre” (Ds 2017:12) med förslag om att kommunerna ges befogenheter att under vissa omständigheter bevilja äldre personer vissa insatser inom äldreomsorgen utan föregående individuell biståndsprövning. Vi vill dessutom att biståndsbedömningen avskaffas för ansökan om trygghetslarm för personer som fyllt 65 år.

11.12 Nationellt måltidslyft

Äldres mat och måltider bör ges ökat fokus eftersom mat, livskvalitet och välbefinnande hänger ihop. Vi vill utöka valfriheten inom äldreomsorgen till att omfatta hemsänd mat. Vi vill även se bättre möjligheter till hemlagad mat, både i särskilt boende och när man bor kvar hemma med hemtjänst. Därför vill vi genomföra ett nationellt måltidslyft som riktar sig till äldreomsorgen. Satsningen möjliggör för kommuner och fristående aktörer som driver äldreomsorg att söka stimulansbidrag för att utveckla och förbättra kvaliteten på måltiderna och för ökad delaktighet. Vi avsätter 100 miljoner kronor för ett nationellt måltidslyft inom äldreomsorgen.

11.13 Stärkt demensvård - nationell demensplan och geriatriska centrum

Kristdemokraterna anser att vården och omsorgen av demenssjuka är en ödesfråga. Antalet demenssjuka kommer att fortsätta att öka under de närmaste åren. En välfungerande demensvård är en av grundförutsättningarna för en fungerande äldreomsorg. Alla med en misstänkt demenssjukdom ska ha rätt till kvalificerad utredning, diagnos och behandling. Detta kräver i sin tur kompetent, välutbildad och välmotiverad personal. Kristdemokraterna avsätter därför 100 miljoner kronor per år 2018-2020 för att fram en nationell demensplan som ska öka kunskapen hos personalen inom äldreomsorgen, men även bidra till en effektivare användning av befintliga resurser t.ex. genom forskningssamarbeten, framtagande och spridning av bättre verktyg för arbetet vid exempelvis utredning och diagnostik, i vård och omsorg eller för stöd till anhöriga.

Kristdemokraterna avsätter även 240 miljoner kronor för 2018 och 150 miljoner kronor per år 2019-2020 till upprättandet av geriatriska centrum i tre regioner i Sverige. Uppgiften för dessa centra bör vara att skapa förutsättningar för klinisk forskning, utbildning, vård och rehabilitering genom samarbete mellan kommun, primärvård och slutenvård.

12 En fungerande rättsstat – oumbärlig för ett gott samhälle

En fungerande rättsordning är oumbärlig för ett gott samhälle. Att samhället reagerar när en människa utsatts för våldsbrott, rån, sexuella trakasserier eller inbrott i sitt hem är en förutsättning för upprättelse för brottsoffren och för att värna medborgarnas tillit. I dag ser vi hur den tilliten hotas när människor utsätts för brott som inte klaras upp. Som enskild ska man alltid kunna lita på att polisen har de resurser som krävs för att klara av sin uppgift, att förebygga, förhindra och beivra brott. Där är vi inte idag.

Polisen behöver kraftiga resurstillskott för att med uthållighet kunna stävja utvecklingen särskilt vad gäller gängrelaterad brottslighet. Svårutredda gängskjutningar är inte enskilda händelser, utan en del av en brottskedja som involverar exempelvis narkotikahandel, övergrepp i rättsak och andra brott. Om en person grips, tar andra dennes plats i det kriminella nätverket. Om inte polisen kan arbeta uthålligt blir effekten när ett kriminellt nätverk slås ut att ett annat etablerar sig. Resurs- och organisationsbrister idag leder till att konsekvensen blir att andra brottslingar går fria. Våldtäktsanmälningar, sexualbrott mot barn, bostadsinbrott med mera läggs på hög när Polisens resurser koncentreras mot gängen. Den utvecklingen måste brytas. På kort sikt främst med hjälp av fler poliser och ett förstärkt rättsväsende och på längre sikt också av bredare förebyggande insatser. Människor som blir utsatta för brott måste kunna lita på att rättsväsendet agerar. Ett rättsväsende som står upp för de mest utsatta är en förutsättning för ett gott samhälle som håller samman.

I ett gott samhälle överförs de demokratiska värdena och värderingarna från generation till generation. Utan dessa kommer relationerna mellan människor inte att fungera i vardagslivet. Tilliten och förtroendet måste utgå ifrån att respekten för varje människas unika värde är införlivad hos varje medmänniska. Rättsstatens uppgift är att ge en ram för dessa värden. Den skall syfta till att skapa en samlevnad med trygghet och respekt mellan människor och bidrar därmed också till att upprätthålla samhällets grundvärden.

Kristdemokrati bygger på insikten om människans ofullkomlighet. Brottslighet har alltid förekommit och kommer alltid att förekomma. Det offentliga ska sträva efter att begränsa brottsligheten så långt det är möjligt. Det är avgörande för att upprätthålla människors förtroende för polisen och det övriga rättsväsendet. Den som har avtjänat sitt straff har sonat sitt brott och ska få stöd för att kunna återinträda på ett bra sätt i samhällslivet.

Kristdemokraterna anvisar till Rättsväsendet 7 524 miljoner kronor för år 2018-2020.

12.1 Kraftfull satsning på svensk polis

Svensk polis har en mycket ansträngd situation. Den nya organisationen har inte gett de resultat med effektiviseringar och större lokala resurser som det fanns förhoppningar om och vilket var syftet med omorganisationen. Tvärtom är Polismyndigheten i kris med anställda som säger upp sig på grund av dålig lön och missnöje med ledning och arbetsförhållanden. Det är naturligt att omorganisationer är krävande och många gånger ansträngda för de inblandade men nu måste skutan vändas och Polisen få arbetsro att ta tag i de stora och viktiga trygghetsfrågorna. Regeringen litade på rikspolischefens initiala bedömning att inga extra resurser skulle behövas för att genomföra omorganiseringen. Den bedömningen har visat sig förödande felaktig. Nu krävs stora satsningar under lång tid för att tillföra polisen rätt resurser. Regeringen satsar 7,1 miljarder på polisen de kommande tre åren. Den satsningen matchar vi fullt ut.

Vi föreslår att 10 000 fler poliser anställs till 2025. Det behövs fler poliser, men det räcker inte som lösning på problemen inom svensk polis. Den stora utmaningen är att få de som i dag arbetar som poliser att stanna kvar i yrket. Många poliser känner stor frustration och otillräcklighet i en allt tuffare arbetsmiljö. Det krävs åtgärder som förbättrar arbetssituationen för svensk polis och höjer attraktiviteten för yrket så att inte fler poliser väljer att sluta. Därför avsätter Kristdemokraterna två miljarder över tre år som en särskild satsning på förbättrade arbetsvillkor som exempelvis kan användas för högre löner. Utan kraftigt förbättrade villkor kommer vi inte nå målet om 10 000 fler poliser till 2025.

Arbetsvillkoren är tuffa och det behövs satsningar på bättre arbetsmiljö, bättre skyddsutrustning och fler alternativa vapen. I Överenskommelsen om åtgärder mot terrorism drev Kristdemokraterna hårt att poliser i yttre tjänst ska ha tillgång till skyddsutrustning och förstärkningsvapen, samt att Polisen ska få egna taktiska övningsplatser. Det gick igenom i överenskommelsen. Men det behövs mer.

Kristdemokraterna menar att det finns poliser, exempelvis i yttre tjänst, som har halkat efter i löneutvecklingen och därför tillsätter vi medel som skulle räcka till en rejäl lönesatsning för dem med lägst löner. Det är angeläget att en lönesatsning riktar sig till de poliser som arbetar i kärnverksamheten, det vill säga till poliser i yttre tjänst och utredare. Om de medel vi avsätter skulle användas till en lönehöjning för de poliser som halkat efter skulle det räcka till mellan 4 000 och 5 000 kronor extra per månad per polis i yttre tjänst. Dock är lönebildning en fråga för arbetsmarknadens parter, varför vi överlåter en utformning av en lönesatsning till dem. Med vårt tillskott får

Polismyndigheten i förhandling med Polisförbundet komma överens om innehållet i en satsning för att förbättra polisens löner och arbetsvillkor.

Vi föreslår vidare en fördubbling av den nationella insatsstyrkan och att insatskonceptets regionala förmåga vid piketenheterna i Stockholm, Göteborg och Malmö stärks. Sammantaget innebär detta en ökning med cirka 100 poliser.

De strukturella problemen inom Polismyndigheten behöver åtgärdas. Därför krävs ett förstärkt ledarskap inom myndigheten. Lokalpolisområdescheferna har i dag inte mandat att fatta beslut som rör den egna verksamheten. Lokala polischefer ska ges ett starkare mandat över verksamheten. De ska förfoga över sin egen budget och fatta anställningsbeslut och därmed bättre kunna möta de behov som finns lokalt.

Vi avsätter 50 miljoner för kompetensutveckling. Vi föreslår också att ett nytt organ inom polisen inrättas, Polisens forskningsinstitut. Vi avsätter 20 miljoner kronor till den verksamheten. Polisenära forskning är avgörande för att mäta effekten av olika polisiära taktiker och tillvägagångssätt och att utveckla arbetsmetoder. Det finns i dag bara en handfull polisforskare i Sverige. För att utveckla svensk polis krävs mer forskning på hur polisens arbete kan förbättras.

Satsningarna på Polismyndigheten är viktiga, men hela rättskedjan behöver stärkas. Regeringen har aviserat ett antal satsningar på rättsliga biträden, Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten, för att nämna några. Vi matcher samtliga dessa och stoppar dessutom regeringens neddragning på Sveriges domstolar. För att vår satsning på Polisen ska få fullt utslag genom hela rättskedjan satsar Kristdemokraterna 70 miljoner extra på Åklagarmyndigheten och Sveriges domstolar för 2018.

12.2 Motverka våldsbejakande extremism

Våldsbejakande extremism, och inte minst den våldsbejakande islamismens ökade aktivitet i Europa, innebär att Sverige måste förstärka sin beredskap att förebygga, bemöta och bekämpa terrorism. Sverige har tidigare varit relativt förskonat ifrån terrorism, men nu befinner vi oss i ett läge där vi vet att det finns människor med förmågan och viljan att genomföra terrorangrepp.

Kristdemokraterna har tidigare föreslagit förstärkningar av Säkerhetspolisen och välkomnar att regeringen presenterat en satsning om 45 miljoner kronor för 2019. Därför anslår vi samma förstärkning som regeringen.

Staten måste ta ett större ansvar för att motverka radikaliserings och hantera återvändare genom nationella insatsteam som operativt kan stödja kommunerna. Staten ska utforma fungerande avhopp- och anhörigstödsverksamhet, som specifikt riktar sig mot våldsbejakande islamister och som också involverar de muslimska trossamfundet i det förebyggande arbetet. Kristdemokraterna avsätter 30 miljoner kronor för nationella insatsteam mot våldsbejakande extremism 2018.

12.3 Brottsoffer utsatts behov i fokus

Alla människor har rätt att känna sig trygga i vardagen. Minskad brottslighet är det bästa sättet att öka tryggheten. De som ändå drabbas av brott ska få stöd och hjälp till upprättelse. Att rättsväsendet lyckas med sina huvuduppgifter, det vill säga att utreda brott, gripa misstänkta och döma de skyldiga, är en del av denna upprättelse. Personer som utsatts för brott måste få information om hur rättsprocessen går till, om vilka möjligheter till stöd i processen som finns och de måste bli underrättade om vad som sker i det enskilda ärendet.

Ett långsiktigt statligt ekonomiskt stöd ska utgå till de lokala ideella brottsofferstödande verksamheterna.

Brottsofferjourerna arbetar med ideella resurser och knappa medel. Kristdemokraterna vill stärka detta arbete och avsätter därför 20 miljoner kronor utöver regeringens anslag till 1:10 Brottssoffermyndigheten för år 2018.

13 En skola där ingen lämnas efter

Skolans huvuduppgift är att förmedla kunskap, att stimulera elevernas intellektuella utveckling och att förbereda barn och unga för vuxenlivet. Skolan har också ett bildningsuppdrag. Skolan ska bygga på, och förmedla vidare, de värden och dygder som är centrala för ett gott liv och ett gott samhälle. Den ska inte bara utbilda personer som ska kunna få ett jobb, utan också medborgare som kan vara med och ta ansvar för samhällets gemensamma angelägenheter och förvalta centrala värden. En gemensam etisk grund är nödvändig för att skapa en lugn, trygg, stimulerande och positiv miljö i skolan. Skolans värdegrund är grunden på vilken hela undervisningen vilar och ska vara integrerad i hela skolans verksamhet.

Varje barn ska få möjlighet att utvecklas så långt som möjligt utifrån sin egen potential. Vi ska ha en skola där inga hålls tillbaka och ingen lämnas efter. Även om många nödvändiga reformer genomförts, visar flera nationella och internationella undersökningar att den svenska skolan alltjämt står inför stora utmaningar. Elevernas resultat ligger fortfarande på en alltför låg nivå på de områden som mäts. Det är angeläget att de förändringar som föreslås för skolan är långsiktiga och skapar stabilitet, kontinuitet och arbetsro för skolan.

Kristdemokraterna föreslår bland annat satsningar på stärkt stöd till elever med särskilda behov, förstelärare och stärkt elevhälsa.

För att möta de utmaningar som finns särskilt i socioekonomiskt utsatta områden vill vi göra en särskild satsning som ska komma dessa områden till del. Det är viktigt att locka de bästa lärarna till områden med stora utmaningar.

Läraryrkets attraktivitet måste stärkas bland annat genom en förbättrad arbetssituation och en hög lön till bra lärare. Kristdemokraterna anser att fristående skolor är en självklar och viktig del av det svenska skolväsendet. De fristående skolorna medverkar till att stärka den pedagogiska förnyelsen och utvecklingen inom svenskt skolväsen. Fristående skolor ökar möjligheten för varje elev att hitta en skola som passar just honom eller henne.

Kristdemokraterna tar tydligt ställning för kvalitet och excellens i högskola och forskning. Universiteten ska ha ett brett utbildningsutbud och bedriva statsfinansierad forskning, särskilt där man är nationellt eller till och med internationellt ledande. Högskolorna ska ha ett bra utbud av grundutbildning och ha en bra forskningsanknytning i samarbete med universiteten. Den högre utbildningens viktigaste uppgift är att förmedla kunskap samt leda till arbete och försörjning. För att möjliggöra detta krävs kompetenta högskolelärare och forskare, en stimulerande arbetsmiljö samt studiesocial trygghet.

13.1 Speciallärarlyft för stärkt kunskapsutveckling

Alla elever som har behov av specialpedagogik ska få tillgång till det i skolan. Elever som har de största behoven ska få hjälp och stöd av de lärare som har den bästa kompetensen. Under lång tid har det varit brist på specialpedagoger och speciallärare. Förestående pensionsavgångar och den stora andelen obehöriga bland dem som arbetar

med specialpedagogiskt stöd gör att Statistiska centralbyråns (SCB) prognos för yrket specialpedagog/speciallärare visar en ökad brist de kommande åren. Kristdemokraterna föreslår därför ett speciallärarlyft där lärare erbjuds att komplettera sin grundutbildning med en speciallärarutbildning med i huvudsak bibehållen lön, 80 procent av lönen.

Speciallärarlyftet syftar till att öka tillgången på speciallärarkompetens. Reformen innebär också att den ordinarie undervisningen kan fungera bättre för samtliga elever, när elever som behöver speciellt stöd får det. Speciallärarlyftet är också ett sätt att öka karriärvägar för lärare och därmed öka statusen i yrket, samt ett sätt att förbättra arbetsmiljön i klassrummet. Kristdemokraterna anslår 230 miljoner kronor mer än regeringen till Speciallärarlyftet. Det kommer också stärka möjligheten att tidigt sätta in åtgärder för bättre läsinlärning och läsförståelse.

13.2 Satsningar på elevhälsa

En god kunskapsutveckling kräver också en bra skolmiljö och elevhälsa. Eleverna som mår bra lär sig bättre. En väl utvecklad elevhälsovård främjar också det förebyggande arbetet med psykisk ohälsa hos barn och unga. Enligt IVO förekommer det brister bland landets huvudmän när det gäller kännedom om vårdgivaransvaret för elevhälsan. Detta har varit ett problem under flera år, trots att försök har gjorts för att åtgärda bristerna genom vägledningar. Vi vill därför ge landstingen/regionerna ett samlat uppdrag för hela barn- och ungdomshälsovården. Det innebär att elevhälsan inte längre ska ha skolan som huvudman.

Skolsköterska, skolläkare, skolkurator och skolpsykologer bör finnas ute i verksamheterna men bör ha samma huvudman som övrig vårdpersonal för barn. En samlad barn- och ungdomshälsa ska syfta till att öka tillgängligheten till vårdcentralerna, elevhälsan och barn- och ungdomspsykiatri (BUP). Den samlade barn och ungdomshälsan ska ha ett nära samarbete med skolledningar, lärare, specialpedagoger och kommunernas socialtjänst. Vi vill även införa en elevhälsogaranti som innebär att varje elev ska kunna komma i kontakt med elevhälsan varje dag. Inom Kristdemokraternas satsning på primärvården tillför vi elevhälsovården totalt 1 520 miljoner kronor 2018–2020, det vill säga 380 miljoner kronor per år.

Forskning visar att elever som rör på sig utvecklar en starkare fysik, presterar bättre i skolan och leder till att fler elever når målen. Trots det har idrottstimmarna i skolan minskat under de senaste 20 åren. Kristdemokraterna har föreslagit att undervisningstiden i ämnet idrott och hälsa i grundskolan ska utökas med från 500 till

700 timmar. Det är därför glädjande att regeringen nu går oss halvvägs till mötes och föreslår ytterligare 100 timmars idrott. Vi fortsätter dock att kräva 700 timmars idrott. I motsvarande grad minskas det som kallas elevens val. För att förbättra möjligheterna till simundervisning på idrottstimmarna avsätter vi 50 miljoner kronor. Det är viktigt att sådan simundervisning inte slår ut befintlig ideellt anordnad simskola, utan är ett komplement.

13.3 Inför evidensbaserade antimobbningsprogram

Den ångest och psykiska ohälsa som drabbar barn måste motas med vård- och omsorgssatsningar. Men det kommer inte att vara tillräckligt. Det krävs en politik som ger föräldrar stöd och familjer tid och ro. Det krävs en politik för ett starkt civilsamhälle så att samhällsväven kan tvinnas starkt runt våra barn. Och det krävs en politik för en skola dit barnen kan gå utan en klump i magen. Skolhuvudmännen har huvudansvaret för skolmiljön – att förebygga och förhindra risker för olycksfall eller sjukdom samt att skapa en god miljö för lärande. I detta arbete ligger också arbetet mot mobbning.

Arbetsmiljölagen tar huvudsakligen sikte på den fysiska arbetsmiljön och åtgärder för att minska risken för olyckor, i exempelvis slöjd-, idrotts- och kemiundervisning eller i samband med praktik. I skollagen tydliggörs elevens rätt till trygghet, studiero och att inte bli utsatt för kränkande behandling.

Det finns ingen värdeneutral uppfostran och ingen värdeneutral kultur. Utan en gemensam grundläggande etik skapas ett samhälle där den starke styr och den svaga lid – ett samhälle där uppfattningen om vad som är rätt och orätt skiljer sig från person till person. Det som de flesta av oss ser som goda normer, t.ex. människolivets okränkbarhet, alla människors lika värde samt solidaritet med svaga och utsatta, har en djup förankring i den judisk-kristna etiken. Skolans ansvar är att förankra denna värdegrund hos eleverna genom att omsätta de etiska principerna i praktisk handling. I detta ligger också arbetet mot mobbning och kränkande beteende. Det borde vara en självklarhet att alla elever ska kunna känna sig trygga och uppskattade, men så är det inte i dag. Ett ständigt pågående aktivt arbete mot mobbning i skolan ska vara en självklarhet.

Nyligen presenterade PISA en ny del av rapporten, som koncentrerar sig på elevers välbefinnande. Den visar att var sjätte svensk 15-åring säger sig ha blivit mobbad minst ett par gånger i månaden. Sverige ligger något under genomsnittet och flickor något högre än pojkar, 18,1 respektive 17,8 procent. Däremot märks en skillnad när det gäller

socioekonomiskt gynnade respektive missgynnade personer. Bland de socioekonomiskt gynnade svarar 16 procent ja om de mobbats ett par gånger i månaden eller en gång i veckan eller mer, medan motsvarande siffra för de missgynnade eleverna är 20 procent. Att barn mår bra och känner sig trygga i skolan är avgörande för hur de kan lyckas i sitt lärande och sin utveckling. Därför krävs att skolor använder sig av metoder för att hantera mobbning som är baserade på vetenskap och beprövad erfarenhet. Kristdemokraterna menar att det ska vara obligatoriskt för skolhuvudmännen att enbart ha evidensbaserade antimobbingsprogram. Frågan om mobbning är för viktig för att man bara ska kunna gå på känsla. Skolverket bör få i uppdrag att göra en uppföljning av den utvärdering av metoder mot mobbning som gjordes 2011. Dessutom bör alla metoder som inte vilar på vetenskap och beprövad erfarenhet sluta användas. Berörda myndigheter bör få i uppdrag att verkställa detta.

13.4 Förebygg övergrepp mot barn

I genomsnitt blir tre barn i varje skolklass sexuellt utnyttjade. Möjligheten att tidigt upptäcka övergrepp mot barn beror i stor utsträckning på om barnet eller andra i barnets närhet vågar berätta. Ett led i att stärka barnens egen rätt till sin kropp är att förskolor arbetar medvetet med frågorna, att man på ett tydligt sätt anpassat för barnen informerar dem om gränser och hur viktigt det är att säga till när något är fel. Därför vill vi anslå 70 miljoner kronor som förskolor kan ansöka om för att genomgå utbildning och införa arbetssätt som stärker barns integritet och motverkar sexuella övergrepp.

13.5 Utbildningsträffar för föräldrar

Samhället ska stödja föräldrars möjlighet till delaktighet i sina barns skolgång och liv. Det har visat sig att det är en framgångsfaktor att uthålligt involvera föräldrarna i barnens skolgång och ge praktiskt stöd om hur man kan stötta sitt barn och skapa god studiemiljö hemma. Det gäller kanske särskilt föräldrar som själva saknar erfarenhet av den svenska skolan. Därför föreslår vi en satsning på att alla skolor mer aktivt ska involvera föräldrarna i barnens lärande. Denna satsning handlar bland annat om särskilda utbildningsträffar för föräldrar där skolhuvudmännen ska erbjuda konkreta verktyg för föräldrarna att stötta sina barn. Experter och tolkar ska kunna involveras vid behov. Träffarna ska ske utanför skoltid så att så många föräldrar som möjligt kan delta. Vårt förslag innebär att dessa träffar förläggs första året på varje stadium, det vill säga en träff i ettan, en i fyran och en när barnet börjar sjuan.

I samband med sådana träffar finns också möjlighet att tala om vad som är skolans uppgift respektive vad som är familjens uppgift. Ett föräldrakontrakt upprättas där föräldrarnas och skolans olika roller och ansvar tydliggörs. När rollerna är tydliggjorda kommer lärare och rektorer få bättre möjligheter att sköta sina arbetsuppgifter.

Målet med Kristdemokraternas förslag att involvera alla föräldrar i sina barns skolgång – inte bara resursstarka. Extra medel ska gå till skolor med stor andel hushåll med låg utbildning och utländsk bakgrund. För denna reform lägger Kristdemokraterna 40 miljoner kronor.

13.6 Satsning på skolor i utsatta områden

Kunskapsresultaten för elever som har invandrat till Sverige efter skolstart har sjunkit dramatiskt under senare år vilket har sin förklaring i att många nyligen har anlänt till Sverige, att de är äldre när de kommer hit samt att de har en mycket bristfällig utbildning bakom sig. Andelen elever som inte får tillräckligt bra betyg för att bli behöriga till gymnasieskolan ökade från drygt tio procent 2006 till drygt 14 procent 2015. Uppemot 85 procent av den försämrade gymnasiebehörigheten kan förklaras av en ökande andel elever som invandrat efter ordinarie skolstart och att denna elevgrupp haft en sämre resultatutveckling än andra elever, enligt Skolverket. Denna utveckling måste vändas.

För att stödja språkutvecklingen och möjligheterna att nå kunskapsmålen hos nyanlända och andra elever med svenska som andra språk ytterligare föreslår Kristdemokraterna en kompetenssatsning för lärare för att få fler med kompetens inom svenska som andra språk. Reformen kostar 200 miljoner kronor årligen 2018–2020.

Skolor med många elever med svenska som andra språk gynnas också av den utveckling av satsningen på karriärlärartjänster som Kristdemokraterna tillsammans med övriga allianspartier föreslår ska riktas mer till utsatta områden. Även Kristdemokraternas förslag att genomföra ett speciallärarlyft skulle stödja elever med invandrarbakgrund och skolor med stora utmaningar med många elever som inte når kunskapsmålen.

Kristdemokraterna anser också att det ska löna sig att vara en skicklig lärare.

Alliansregeringen införde karriärtjänster som innebär att skickliga lärare kan göra karriär och bli förstelärare eller lektorer. Dessa får statligt finansierade löneyft på cirka 5 000 kronor för lärare respektive 10 000 kronor i månaden för lektorer utan att lämna undervisningen och eleverna. Inte minst viktigt är en satsning på karriärmöjligheter för

lärare på skolor med störst utmaningar. Vi föreslår att de förstelärare som väljer att arbeta i utanförskapsområden ska få ett lönelöft om 10 000 kronor. Kristdemokraterna föreslår en satsning på 312 miljoner kronor 2018, 552 miljoner kronor 2019, 940 miljoner kronor 2020.

14 Reformers för fler bostäder

Sverige har gått från en allvarlig bostadsbrist till en akut bostadskris. Boverket konstaterar att det behöver byggas 88 000 bostäder per år fram till 2020. Trots rekordhøgt bostadsbyggande, som är pådrivet av högkonjunkturen, är vi inte alls i närheten av den produktionen. Under den tid Kristdemokraterna ansvarade för bostadsfrågorna drevs en omfattande reformagenda för att undanrøja hinder för ökat byggande. Dessa reformer har bidragit till det ökade byggandet de senaste åren, men fler reformer behövs för att skapa långsiktiga spelregler på bostadsmarknaden som styr mot ökat och förbilligt byggande.

Regeringen tycks sakna en reformagenda för bostadssituationen då deras huvudsakliga svar på bostadskrisen är det investeringsstöd för byggandet av billiga hyresrätter som nu införts och mött hård kritik. Dessa byggsbventioner har dömts ut av till exempel Konjunkturinstitutet som menar att investeringsstöd tidigare inte visat sig fungera som önskat. Även byggbranschen och flera bostadsforskare anser att subventionerna är fel sätt att angripa problemen med bostadsbristen på.

Kristdemokraterna har efterfrågat en bred uppgørelse, men under de bostadsförhandlingar som pågick under våren 2016 var regeringens egna förslag mycket begränsade, oftast i form av mindre kraftfulla varianter av redan kända förslag från Alliansen. På flera områden valde dessutom regeringen att luta sig mot Vänsterpartiet vilket försvårade en uppgørelse. Allianspartierna framförde under samtalen fler än trettio förslag som istället för subventioneringar fokuserar på grundproblemet – att det tar för lång tid och är för komplicerat att bygga. Vi vill förenkla och snabba på byggandet, öka tillgången till byggklar mark och öka rörligheten i och utnyttjandet av det befintliga bostadsbeståndet, till exempel genom förändrade flyttskatter och förenklad andrahandsuthyrning.

Kristdemokraterna och Alliansen fortsätter att efterfråga regelförenklingar genom att föreslå generösare bullerregler, undantag för tillgänglighetshinder, privat initiativrätt, strandskyddsreformer, enklare planprocess, utformningsbestämmelser i detaljplan,

minskningar av hur många gånger samma ärende kan överklagas samt fler bygglovsbefriade åtgärder. Dessa har dock urholkats, stoppats, försenats eller ignorerats av regeringen. Andra reformer, som förbud mot kommunala särkrav och möjligheten att uppföra bygglovsbefriade Attefallshus, har inte följts upp och kommuner har därmed fått möjlighet att urholka reformerna.

14.1 Avtrappning av ränteavdragen

Idag har vi en stor - och för ekonomin riskfylld - skulduppbyggnad hos hushållen.

Samtidigt kan många hushåll med stabila inkomster inte komma in på den ägda bostadsmarknaden, utan hänvisas till dyra hyresrätter. Hushållens skulder har vuxit i betydligt snabbare takt än inkomsterna de senaste decennierna, trots en mycket stark disponibelinkomstförstärkning. I kombination med en stor, och ökande, andel rörliga lån har detta gjort hushållen känsliga för ränteförändringar, vilket kan få påtagliga följd effekter i samhällsekonomin.

Det krävs reformer för att dämpa drivkrafter att låna och därmed minska hushållens – och ekonomins - sårbarhet framöver. Vi har krävt ändrade regler så att det inte ska vara lönsamt för banker att erbjuda mängdrabatt vid bolån. Vi har också föreslagit amorteringskrav riktade mot bankernas samlade bolånestock för att gynna amortering, samt ändrade regler så att bundna bolån blir mer attraktiva. Att långsamt trappa ner ränteavdragen är ytterligare en åtgärd som vi, under vissa förutsättningar, nu är beredda att ställa oss bakom.

Sveriges avdragssystem för räntor är sprunget ur en tid av höga räntor och höga marginalskatter. Under 1970- och 1980-talet var avdraget i snitt 50 procent. Vid skattereformen på 90-talet sänktes ränteavdraget snabbt, till följd av stigande kostnader för staten, men ränteavdraget har fortsatt att bidra till högre bostadspriser och därmed hushållsskulder.

De senaste fem åren har statens inkomster per år i snitt försvagats med 22 miljarder kronor av ränteavdraget. Men med en bolånestock som vuxit explosionsartat riskerar denna summa att öka kraftigt med normaliserade räntor. Det riskerar att tränga ut angelägna satsningar eller tvinga fram skattehöjningar. Samtidigt finns skäl som talar för att behålla ränteavdraget: en avtrappning förändrar de förutsättningar som gällde vid köpet av bostaden. Därtill har det spelat stor roll för hushåll utan stora tillgångar att kunna äga sitt boende.

Tidpunkten att påbörja en nedtrappning är dock relativt god i dagens räntemiljö. På 90-talet var ränteutgifterna ca 100 000 kr per miljon i lån. Idag kostar samma lån 15 000 kr per år. Dessutom har den förväntade långsiktiga räntenivån i ekonomin sänkts. Detta talar sammantaget för att en nedtrappning av ränteavdraget för bostadslån bör ske och att taket för fullt ränteavdrag bör sänkas från dagens 100 000 kr till 75 000 kr. En långsam nedtrappning av ränteavdraget ökar värdet av sparande och amortering, och minskar skulduppbyggnad. Vilket över tid minskar riskerna i ekonomin och för hushållen.

Vi eftersträvar en blocköverskridande överenskommelse om en långsam nedtrappning, under förutsättning att statens ökade inkomster oavkortat går tillbaka till hushållen samt under förutsättning att reformer samtidigt genomförs så att fler hushåll med stabila inkomster kan etablera sig på den ägda bostadsmarknaden.

Kristdemokraterna påbörjar avtrappningen av ränteavdraget i budgeten, tillsammans med en sänkning av taket till 75 000 kr, vilket förstärker intäkterna med 1 miljarder 2018, 2,3 miljarder år 2019 och 4 miljarder 2020.

I samband med att en avveckling av ränteavdragen inleds, bör ett stöd till kapitalinsats utredas och införas till hushåll som står utanför bostadsägandet. Ett startlån enligt norsk förebild kan stå modell där staten kan bistå med en del av kapitalinsatsen, förutsatt att hushållet klarar bankens krav på bottenlån. Således krävs en strikt kreditprövning och att lånet ska återbetalas med ränta så att stödet inte bidrar till riskupbyggnad eller stimulerar osunt låntagande.

14.2 Inför förmånligt bospar

Ökade krav vid bostadsköp och kraftigt stigande bostadspriser har ökat behoven av en stor kontantinsats. Det gör att trösklarna in på bostadsmarknaden har ökat lika mycket. Tillsammans med ett bristande utbud av hyresrätter, riskerar allt fler att stå utan ett eget boende. När färre kan hitta någonstans att bo - i framför allt våra storstäder - kan också svensk tillväxt dämpas.

Problembilden är tydlig. Därför behöver Sveriges unga vuxna få incitament att spara mer till sitt första boende. Och till skillnad från andra länder, som exempelvis Norge, saknar Sverige ett system för ökade incitament till bosparande. Det finns flera modeller för hur ett bosparande skulle kunna se ut, men det norska systemet står ofta som

förebild. I det är insättningar avdragsgilla mot inkomsten upp till en viss summa och pengarna återfinns på ett räntekonto under spartiden.

En nackdel med de traditionella bosparsystemen är att pengarna sätts in på ett vanligt räntekonto. Med dagens - och förväntat låga framtida räntor - blir avkastningen på pengarna låga och i takt med att ekonomin växer går spararen miste om tillväxt på pengarna. Därför vill Kristdemokraterna utreda en alternativ modell för bosparande, som kan fungera inom systemet för ISK (investeringssparkonto). Det ska möjliggöra att insättningarna kan ske i, företrädesvis, fonder. På så sätt kan avkastningen på pengarna, på lång sikt, vida överstiga det på sparkontot.

Bosparandet ska kunna ske mellan 18 till 34 års ålder och är avdragsgillt upp till en fjärdedels prisbasbelopp, vilket innebär ca 11 200 kr per år i sparande. En person kan därmed göra avdragsgilla insättningar på drygt 180 000 kr i bosparsystemet. Används sparandet till andra inköp än bostad sker en retroaktiv beskattning.

Fullt utbyggt kostar förslaget 2,2 miljarder kronor. I budgeten avsätter Kristdemokraterna 100 miljoner kr för 2018, 200 miljoner 2019 och 400 miljoner kr 2020.

14.3 Flyttskatter

En bromskloss på bostadsmarknaden är den bristande rörligheten. Genom ökad rörlighet kan ett stort antal bostäder tillgängliggöras på kort sikt. Allt för många uppger att de bor kvar i för stora hus på grund av flyttskatternas utformning. Kristdemokraterna vill att taket för uppskov på reavinstskatten tas bort om man köper ny bostad. Även betalningen av räntan på uppskovet ska kunna skjutas på framtiden vid köp av ny bostad. På så sätt tvingas inte vinsten vid försäljning fram till beskattning om man köper en ny bostad, utan både reavinstskatt och uppskovsränta betalas när personen inte längre gör något uppskov. Det sker exempelvis när personen flyttar till hyresrätt, till särskilt boende eller om personen avlider. Förslaget skulle innebära att en stor del av den bristande rörligheten som orsakas av skatter vid flytt kan elimineras på ett statsfinansiellt ansvarsfullt sätt genom att staten fortfarande får in skatteintäkterna, dock något senare. Den ökade kostnad med förslaget som ändå uppstår för statskassan kompenseras vi för i vårt budgetalternativ.

15 Försvaret behöver stärkas

Kristdemokraterna eftersträvar en trygg och värdig tillvaro för alla människor.

Förmågan att möta såväl inre som yttre hot utgör två grundläggande uppgifter för det offentliga. Vi är en del av världssamfundet och beroende av fungerande förbindelser med resten av världen. Miljö och klimatförändringar, demografi, energiberoenden, kärnvapenspridning, terrorism, bristande respekt för mänskliga rättigheter och internationell organiserad brottslighet är globala företeelser som påverkar vår säkerhet. Vi måste vara beredda att, efter vår förmåga, bidra till en säkrare och tryggare värld. Försvarets huvuduppgift är att värna människors liv, värdighet och frihet.

Den svenska försvarsförmågan måste anpassas till den alltmer oroliga omvärld vi lever i. Kristdemokraterna ingick till en början i Försvarsöverenskommelsen som ingicks mellan Kristdemokraterna, Centerpartiet, Moderaterna och regeringen. Den var ett gott första steg, men på sikt behöver ytterligare åtgärder och mer resurser skjutas till. När Försvarsöverenskommelsens partier samlades på nytt saknades de ambitionerna hos regeringen. I stället för att leverera den höjning av anslagen som försvaret behöver, var beskedet från regeringen att man inte kunde tänka sig annat än att leverera i underkant. Därför valde Kristdemokraterna att lämna försvarsöverenskommelsen. Vi gjorde detta därför att vi ser ett antal problem som inte kan åtgärdas inom den ram som de andra partierna nu kommit överens om. Vi vill lägga 3,9 miljarder mer än regeringen 2018-2020. 2018 satsar vi 500 miljoner mer, för att sedan trappa upp det till 1 miljard 2019 och 2,4 miljarder 2020.

Personalförsörjningen är en nyckelkomponent i att stärka förmågan. Den framtida försvarsmaktsstrukturen måste säkerställa att det finns goda möjligheter att utveckla personalens kompetens. De viktigaste faktorerna i detta avseende är att möjligheterna att öva med förband säkerställs och att officersutbildningen tydligt tar sikte på att utveckla en officers kärnkompetens – att leda väpnad strid eller därmed förknippad verksamhet. Dessa faktorer är viktiga för att få den rekryterade personalen att stanna inom organisationen.

Utöver att förvalta och utveckla befintlig verksamhet måste vi samtidigt lyfta blicken och påbörja arbetet med att se över på vilka nya fronter vi måste kunna försvara oss. Nya hot som ett traditionellt försvar inte rår på har uppstått, så kallade hybridhot. Inom denna kategori ingår ett antal metoder för att destabilisera opinioner i andra länder, att utan vapenmakt skada system och infrastruktur. För att lyckas mota dessa hot behöver den svenska förmågan mot cyberhot stärkas mot idag. Därför föreslår vi en ny

myndighet som får i uppgift att bidra till och sprida forskning kring informationskrigföring och propaganda. Satsningen uppgår till 40 miljoner kronor 2018. Men förmågan att möta cyberhot måste också stärkas.

Försvarmaktens förmåga att lösa nationella uppgifter – att försvara Sverige – har förbättrats. Försvaret måste ha förmåga att försvara hela Sverige och ha särskild kapacitet som säkerställer ett fullgott försvar av strategiskt viktiga platser som exempelvis Gotland och Stockholm. Marinen bör förstärkas så att den kan säkerställa skydd av importsjöfart och mottagande av utländsk hjälp i anslutning till västkusten samtidigt som den kan genomföra sjöstrid på ostkusten. Därför genomför vi nu ytterligare förstärkningar av försvarmakten i vår budget. Flygstridskrafterna förstärks och ges förmåga att kraftsamla. Hemvärnets och frivilligorganisationernas roll stärks i sitt viktiga arbete för ett brett och välfungerande försvar.

Frivilligorganisationerna är viktiga för den lokala förankringen och rekryteringen till Försvarmakten. Frivilliga försvarsorganisationer utgör en viktig resurs såväl för totalförsvaret som för krisberedskapen. Dessa organisationer tillhandahåller nödvändig förmåga och kompetens. Frivilligorganisationernas möjlighet att bidra till totalförsvaret och därmed samhällets krisberedskap ska utvecklas och ekonomiskt långsiktigt säkerställas.

Det är väsentligt att den påbörjade planeringen för det civila försvaret nu fortskrider skyndsamt. Det civila försvaret bör inom ramen för befintliga resurser prioritera uppgiften att planera stöd till Försvarmakten vid höjd beredskap. Det civila försvaret utgörs av verksamhet som ansvariga aktörer genomför i syfte att göra det möjligt för samhället att hantera situationer då beredskapen höjs. Verksamheten bedrivs av statliga myndigheter, kommuner, landsting, privata företag och frivilligorganisationer. Det avser skydd av befolkningen, säkerställande av samhällsviktiga funktioner och övriga samhällets stöd till Försvarmakten. Det samlade totalförsvaret ställer därför krav på ett brett engagemang och förankring i samhället.

För Kristdemokraterna är vår försvarssatsning på 3,9 miljarder utöver regeringens ett viktigt första steg för ett starkare försvar som ändamålsenligt kan försvara Sveriges gränser. Den satsningen kommer behöva öka också över tid. Ett långsiktigt mål är att försvarsutgifterna uppgår till 2 procent av BNP. Inte minst Rysslands ökande aggressivitet kräver förstärkningar av vårt försvar. Vi ser ett stort behov av ett antal förbättringar som måste till inom en snar framtid för att Försvarmakten ska ha resurser och möjligheter att göra det de gör bäst – försvara vår fred och frihet.

Kristdemokraternas uttalade ambition är att Sverige ska söka medlemskap i Nato för att stärka vårt internationella samarbete, säkerheten i Östersjöregionen och i världen. Detta görs bäst i allians med andra, för i försvarspolitiska sammanhang är ensam inte stark. Ökade försvarsutgifter underlättar ett medlemskap, då ett Natomedlemskap stipulerar försvarsutgifter på två procent av BNP, även om många medlemsländer inte uppnår detta.

16 En förbättrad migrations- och integrationspolitik

Det pågår en humanitär kris i världen. Krig, förtryck, islamistiska terrorgrupper och förföljelse av etniska och religiösa grupper gör att miljontals människor är på flykt. Samtidigt söker sig många andra, av fullt förståeliga skäl, bort från fattigdom och misär mot vad man hoppas ska bli en nystart.

Antalet personer som sökte asyl i EU under 2016 låg fortsatt på höga nivåer, i fjol registrerades 1,2 miljoner asylsökningar. Under samma år registrerades 387 000 ankomster till EU, varav nästan alla (363 000) kom sjövägen via Medelhavet. Detta är dock en kraftig minskning från 2015 då över en miljon människor korsade Medelhavet för att söka asyl. Sedan det omdiskuterade avtalet mellan EU och Turkiet trädde i kraft våren 2016 har antalet migranter som tagit sig från Turkiet till de grekiska öarna minskat väsentligt. Antalet migranter som tagit sig till Italien från Nordafrika ligger däremot fortfarande på höga nivåer och väntas även göra så framöver.

För Sveriges del har antalet asylsökande under 2016 och första halvan av 2017 varit lägre än åren dessförinnan, vilket delvis kan förklaras med att färre tagit sig till EU och delvis av den politik som Sverige bedrivit. Den tillfälliga migrationslagstiftningen – som Kristdemokraterna motsatte sig på några punkter (se nedan) – samt gränskontrollerna och de tidigare ID-kontrollerna har alla bidragit till detta.

Migrationsverkets senaste uppskattning över antalet asylsökande är att mellan 19 000 och 42 000 kommer söka asyl i Sverige under 2018 och 20 000 – 44 000 under 2019.

I den migrationspolitiska överenskommelse som Kristdemokraterna, de övriga allianspartierna och regeringen slöt i oktober 2015 fanns 21 insatser som syftade till att skapa mer ordning och reda i mottagandet, få till en bättre etablering och dämpa kostnadsökningarna. Samtidigt kvarstår mycket arbete. Det finns påfrestningar på exempelvis hälso- och sjukvården, skolan och den sociala välfärden, som helt enkelt inte varit dimensionerade för att så många nya människor kommer till Sverige på så kort

tid. Framåt finns också stora utmaningar kopplade till bland annat arbets- och bostadsmarknaderna. Sverige har hittills haft mycket svaga resultat vad gäller att integrera personer med lägre kvalifikationer och utbildning på arbetsmarknaden och ännu så länge har regeringen inte genomfört eller föreslagit några reformer som på allvar kan förväntas ändra på detta. De utmaningar vi har kräver åtgärder så människor får ett humant mottagande och känner sig välkomnade till sitt nya hemland.

Kristdemokraternas migrationspolitiska utgångspunkt är att värna asylrätten och att Sverige har ett moraliskt ansvar att hjälpa medmänniskor i nöd. Partiet ska vara en garant för en ordnad, human och långsiktigt ansvarsfull migrations- och integrationspolitik som erbjuder en fristad för människor på flykt. Utgångspunkten är att försvara öppenheten och den fria rörligheten inom EU. Vi vill se fler lagliga vägar in i unionen. Samtidigt ska vi kunna känna oss trygga i att asylprövningen är rättssäker, eftersom den som saknar skyddsskäl och får nej på sin asylansökan också ska lämna landet.

16.1 Asylprogram: SFI och samhällsorientering direkt

Asylsökande försätts idag i en lång väntan på handläggning av sin asylansökan med en lika lång tid av ovisshet och passivitet som följd. Människors inneboende drivkraft och hopp om att bygga en bättre framtid riskerar att avta ju längre tiden går.

Kristdemokraterna vill möta denna situation genom att tidigarelägga den utbildning (SFI och samhällsorientering) som nyanlända erbjuds redan till asyltiden. Därför vill vi införa krav på att asylsökande erhåller och ska delta i 15 timmar språkutbildning och nio timmar samhällsorientering per vecka. En kraftigt kortad etableringstid är något som är bra för både den enskilde och samhället i stort. Kristdemokraterna anslår totalt 200 miljoner kronor för detta ändamål under 2018, 500 miljoner under 2019 och 600 miljoner år 2020. På sikt överväger vinsterna i snabbare integration de extra kostnader som detta medför. En kraftigt kortad etableringstid är något som är bra för både den enskilda människan och samhället i stort. Till förmån för asylprogrammet säger Kristdemokraterna nej till regeringens satsning på Svenska från dag ett.

Utöver utbildningstiden ska asylsökande ha ett arbetskrav på sig om 16 timmar per vecka vid det egna asylboendet. Det innebär att den asylsökande förväntas bidra med till exempel lokalvård, matservering, trädgårdsarbete och vaktmästartjänster, alltså uppgifter som idag åligger asylboendenas personal att sköta. Den som inte deltar i

utbildningen eller uppfyller arbetskravet kan få sin dagersättning nedsatt.

16.2 Permanent lag om tillfälliga uppehållstillstånd de tre första åren

Den som beviljas asyl i Sverige bör, enligt Kristdemokraternas förslag, som huvudregel tilldelas ett tidsbegränsat uppehållstillstånd som gäller i tre år. Samtidigt ska rätten till familjeåterförening gälla för de som får ett tillfälligt uppehållstillstånd. Om skyddsbehovet kvarstår denna tid permanentas uppehållstillståndet. Också den som under de första tre åren har kommit i egen försörjning via arbete eller eget företagande bör ges ett permanent uppehållstillstånd, även om skyddsbehovet då inte skulle kvarstå. Kristdemokraterna menar att dessa bestämmelser ska permanentas inom ramen för Utlänningslagen och inte vara en del av den tidsbegränsade lagstiftningen som regeringen har infört på området.

Kristdemokraternas förslag stärker incitamenten till etablering eftersom eget arbete säkrar rätten att stanna i Sverige. Förslaget kan också påverka hur många som söker asyl just i vårt land. Att Sverige fram till nyligen, till skillnad från andra EU-länder, som huvudregel har sannolikt bidragit till att fler sökt asyl här i stället för i andra EU-länder. En jämnare fördelning minskar Sveriges kostnader och underlättar etableringen för dem som kommer hit. Samtidigt ska rätten till familjeåterförening gälla för de som får ett tillfälligt uppehållstillstånd.

16.3 Familjeåterförening och anhöriginvandring

Familjens betydelse och barns rätt till sina föräldrar är grundläggande. Därtill anser Kristdemokraterna att familjens betydelse för upplevelsen av gemenskap, trygghet och stabilitet i en ständigt föränderlig omvärld är mycket viktig. Av detta skäl motsatte vi oss att möjligheten till familjeåterförening inskränktes av regeringen och vill att lagen ändras snarast så att föräldrar och minderåriga barn samt makar inte hålls åtskilda och anslår därför 1,1 miljarder kronor för 2018 för att stärka rätten till familjeåterförening under den tid som den tillfälliga migrationslagstiftningen gäller.

16.4 Synnerligen och särskilt ömmande omständigheter

Under den tid som den nuvarande, tillfälliga migrationslagstiftningen gäller är möjligheterna att få uppehållstillstånd i Sverige snävare jämfört med den ordinarie lagstiftningen. Bland annat finns inte möjligheten att få uppehållstillstånd med anledning av synnerligen och särskilt ömmande skäl kvar, utan istället en bestämmelse om att uppehållstillstånd får beviljas om det skulle strida mot ett svenskt konventionsåtagande att avvisa eller utvisa utlänningen. Att den tillfälliga lagen saknar bestämmelserna om synnerligen och särskilt ömmande skäl är något som Kristdemokraterna motsatt sig.

Det är vår bedömning att fler av de ensamkommande barn och unga som kommit till Sverige de senaste åren skulle ha kunnat beviljas uppehållstillstånd om regeringen inte tagit bort dessa bestämmelser. Det är också vår uppfattning att regeringens alternativa definition skapar osäkerhet kring vad som faktiskt gäller. Att återinföra bestämmelserna om synnerligen eller särskilt ömmande omständigheter skulle inte rucka på principerna om att värna asylrätten, så att den som har asylskäl ska få skydd i vårt land medan den som inte bedöms ha asylskäl måste återvända hem. Att återinföra bestämmelserna om synnerligen och särskilt ömmande omständigheter vore med andra ord ett sätt att ge en möjlighet för fler ensamkommande och andra behövande att få stanna i Sverige, samtidigt som den reglerade invandringen upprätthålls.

Kristdemokraterna anslår för 2018 400 miljoner kronor för att finansiera återinförandet av bestämmelserna om synnerligen och särskilt ömmande omständigheter.

16.5 Asylansökningsområden

Kristdemokraterna föreslår att alla personer som avser att söka asyl i Sverige hänvisas till asylansökningsområden nära våra stora gränsövergångar. Där registreras asylansökan och det görs en första ”sortering” av ärendena. Syftet är att få till stånd en snabbare registrering och en beslutsprocess som är både rättssäker och effektiv. Genom ett samlat mottagande och beslutsprocess ökar möjligheten att förhindra att människor avviker och hamnar i en utsatt situation. I asylansökningsområdena ordnas boende för de asylsökande under den första fasen i asylutredningen. Personer som uppenbart inte medverkar till att styrka sin identitet, som kommer från så kallade säkra länder eller som i enlighet med reglerna i Dublinförordningen bör få sin asylansökan prövad i annat land ska få ett snabbt avvisningsbeslut. Detsamma gäller personer som bedöms vara en

säkerhetsrisk. Asylansökningsområdena ska bemannas med sjukvårdskompetens för att möta vårdbehov och behov av psykosocialt stöd.

Många av dem som kommer till Sverige som asylsökande lider exempelvis av posttraumatiskt stressyndrom. Genom att dessa kompetenser finns tillgängliga direkt vid mottagandet kan ett hälsofrämjande arbete påbörjas tidigare. Många av de som kommer till Sverige som asylsökande lider exempelvis av posttraumatiskt stressyndrom. Därför är det viktigt att dessa kompetenser finns tillgängliga direkt vid mottagandet så att det hälsofrämjande arbetet påbörjas tidigare. Inom vår satsning på psykiatri avsatte vi medel för att säkerställa att denna vård finns tillgänglig för alla som kan vara i behov av den, och så fort som möjligt.

16.6 Effektivare avvisningar

Det är viktigt att återvändandet fungerar och att det är en tydlig skillnad mellan ett ”ja” och ett ”nej” i asylprocessen är centralt för att legitimiteten i – och förtroendet för – asylrätten och för vår reglerade migrationspolitik ska upprätthållas. Det är också centralt för att Sverige som land över tid ska kunna vara generöst i att ge skydd till människor som är i behov av det. Under 2016 avvek nästan 6 000 personer som fått nej på sina asylansökningar. Enligt statistik från gränspolisens hade 12 000 personer avvikit och var efterlysta av polisen i augusti 2017.

Att avvika eller att ”gå under jorden” innebär dels stora risker för den enskilda, dels att parallellsamhällen riskerar att etableras. Det är en utveckling som vi måste motverka. Regeringen lägger 114 miljoner 2018, 199 miljoner 2019 och 76 miljoner 2020 för att stärka upp vad gäller behovet av förvarsplatser. Utöver detta anslår Kristdemokraterna 180 miljoner kronor under samma period för att fler utvisningar ska kunna verkställas. För att möjliggöra fler avvisningar är det också viktigt att Sverige ingår fler bilaterala överenskommelser (så kallade återtagandeavtal) med de viktigaste mottagarländerna för att dessa ska ta emot sina medborgare. Det behövs även mer resurser till polisen för att de ska kunna verkställa avvisningar och utvisningar och även i större utsträckning genomföra inre utlänningskontroller.

16.7 God man inom 24 timmar

När ensamkommande barn och unga anländer till Sverige saknar de per definition familj, men också i de allra flesta fall vänner och annat kontaktnät som kan ge den värme och det stöd som är så viktigt att man får när man kommer ensam till ett nytt land. Därför arbetar Kristdemokraterna för att dessa barn ska få in trygga rutiner i sina liv, främst genom ett säkert boende och gode män.

I dag tar det alltför lång tid från det att den minderåriga anländer till att en god man förordnas och det förekommer även att gode män har ansvar för fler minderåriga än de klarar av. Orsaken till detta är huvudsakligen bristen på gode män. Kristdemokraterna vill att alla ensamkommande barn ska få en god man inom 24 timmar efter ankomst.

Men en snabbare hantering behövs för att tillgodose barns och ungas rättigheter, exempelvis att minska risken för att de försvinner. Därför föreslår Kristdemokraterna att rekryteringen av gode män underlättas genom att en nationell kampanj genomförs och att ett nationellt register upprättas. 15 miljoner kronor per år anslås 2018-2020 för dessa ändamål samt för att underlätta rekryteringen av familjehem.

16.8 Förbättra bostadssituationen för asylsökande och nyanlända

Kristdemokraterna anser att EBO-lagstiftningen är problematisk på många sätt. Trots namnet har EBO blivit inneboende, inte eget boende. Konsekvensen är trångboddhet, frekventa flyttar och socialt utanförskap. Det finns fall där tio till tolv personer trängs i en tvårumslägenhet. Oseriösa aktörer utnyttjar situationen och handel med adresser förekommer. EBO leder även till att nyanlända koncentreras till vissa områden.

Lokalpolitiker i kommuner som Malmö och Södertälje har därför länge försökt uppmärksamma oss rikspolitiker på de svåra och allvarliga konsekvenser som EBO medför. Vi behöver en jämnare fördelning mellan landets kommuner av såväl nyanlända som asylsökande, både för de asylsökandes skull och för att underlätta arbetet med att ta emot och slussa in dem i samhället. För att fler ska välja anläggningsboende och för att bryta den destruktiva trångboddheten behöver EBO-lagen ses över och ekonomiska styrmedel användas på lämpligt sätt.

För att förhindra att nyanlända väljer trångbott eget boende vill Kristdemokraterna skärpa kraven på de som väljer EBO. De som vill välja eget boende har bevisbördan vad det gäller att kunna uppvisa ett trovärdigt och värdigt boende för Migrationsverket i den kommun den asylsökande vill bosätta sig i. Detta bör vara villkor för att kunna

erhålla etableringsersättning. Kommuner och dess kommunala bostadsföretag bör sedan identifiera boenden där trångboddhetsnormer överskrids.

Boverkets trångboddhetsnorm 2 bör appliceras i sammanhanget. Enligt denna norm räknas ett hushåll som trångbott om det finns fler än två boende per sovrum, kök och vardagsrum oräknade. Ett hushåll med fyra personer ska därmed ha minst tre rum och kök för att inte räknas som trångbott. Hushåll med ensamstående utan barn anses inte vara trångbotta oavsett antal rum. Asylsökande i bostäder där trångboddhetsnorm 2 överskrids bör hänvisas till anläggningsboende under Migrationsverkets försorg.

17 Det civila samhället

Ibland kan det hos vissa låta som om civilsamhället bara är en fritidsaktivitet, ett litet sidospår till det som sker inom den offentliga sfären eller i den individuella. Vi menar att civilsamhället är något mycket viktigare. Det är här grunden läggs för demokrati, medmänsklighet och ett fungerande Sverige. Kristdemokraternas politik strävar därför efter att stärka det civila samhället och därmed de mellanmännsliga relationerna.

Starka relationer är ett så grundläggande mänskligt behov att det till och med går att mäta i livslängd. Forskningen pekar på att social isolering har värre hälsoeffekter än fetma och är ungefär lika allvarligt som alkohol och rökning. Människan växer i relationer. En politik vars konsekvens blir att de mellanmännsliga banden försvagas kan aldrig kompenseras med att man stärker banden till offentliga institutioner eller skjuter till ytterligare bidrag. Det offentliga kan från mänsklig synvinkel bara vara ett komplement – inte utgöra samhällets grund.

Graden av det civila samhällets oberoende är nära knuten till organisationernas finansiering. En hög grad av offentlig finansiering kommer också att – beroende på hur den utformas – leda till mer eller mindre direkt och indirekt styrning från det offentliga. För många politiker är styrningen själva poängen. Då kan man kontrollera att medborgarnas frivilliga sammanslutningar inte tycker ”fel”, utan anpassar sig efter åsiktskrav från de för tillfället mest röststarka i den offentliga debatten. Vi hävdar även här civilsamhällets oberoende och mångfald.

En fungerande demokrati förutsätter ett starkt medborgarsamhälle. Utan ett levande civilt samhälle reduceras medborgarna till väljare, arbetskraft och konsumenter. Om vi inskränker det civila samhället till att bli utförare av statliga direktiv, riskerar vi att kväva de många organisationernas unika bidrag till vårt samhälle.

17.1 Återinför gåvoskatteavdraget

Samhällsnyttan av det civila samhällets verksamheter kan inte nog understrykas. Essentiella initiativ som exempelvis flyktingmottagande, aktiviteter för barn i ekonomiskt utsatta familjer, och hjälp till hemlösa, bärs av människors ideella engagemang och ekonomiska stöd i dessa organisationer. Initiativen de står för är värda all uppmuntran de kan få, och att underlätta deras finansiering via ett skatteavdrag har visat sig vara ett utmärkt sätt för det.

Alliansregeringen införde den 1 januari 2012 en avdragsrätt för privatpersoners gåvor till ideell verksamhet med social inriktning eller som främjar forskning. Skattereduktion medgavs med 25 procent av gåvobeloppet och uppgick till högst 1 500 kronor per person och år. Ett år efter att avdraget infördes hade det totala givandet till landets 90-kontoorganisationer ökat från 5,2 till 5,8 miljarder, enligt FRII (Frivilligorganisationernas insamlingsråd). Under samma period ökade den genomsnittliga månadsgåvan från 131 kronor per månad till 170 kronor per månad. Siffrorna visade att en tydlig trend var på gång, där fler människor valde att ge pengar till välgörande ändamål.

Kristdemokraterna vill se en mer självständig ideell sektor. Mindre av detaljstyrning vid bidragsgivning och mer av grundstöd. Genom gåvoskatteavdraget ökar också organisationernas självständighet. Statens påverkan inskränks till att godkänna organisationerna så att verksamheten som mottar gåvan har det ändamål som skatteavdraget förutsätter. Det är en rimlig avvägning mellan självständighet och offentlig insyn.

Kristdemokraterna ser mycket allvarligt på att regeringen tagit bort möjligheten att göra skatteavdrag för den som skänker pengar till välgörande ändamål. Trots omfattande protester från hjälporganisationer valde regeringen att slopa detta avdrag från 1 januari 2016, efter vilket det inte längre var möjligt att få skattereduktion. Kristdemokraterna anser att gåvoskatteavdraget bör återinföras 2018 i sin tidigare utformning och att ansöknings- och årsavgifterna för organisationer som tar emot gåvor ska avskaffas. På sikt ser Kristdemokraterna även att takbeloppet för avdragsrätten bör höjas samt att en utveckling av skatteavdraget till att även omfatta fler ändamål och juridiska personer bör utredas.

17.2 Ökat skydd i idrottsföreningar mot sexuella övergrepp

I vårt förslag till statsbudget avsätts 70 miljoner kronor för en utbildningssatsning för att barn och vuxna i miljöer där barn befinner sig ska kunna lära sig mer om integritetsfrågor och vad man kan göra för att förhindra övergrepp. Pengarna ska kunna användas för kortare kurser inom idrottsföreningar, förskola och lågstadiet. Vuxna ska bli bättre på att upptäcka förövare som ofta söker sig till miljöer där många barn är. För de små barnen ska det inte handla om sex men om att lära sig rätten till sin egen kropp och att sätta gränser. Det hjälper till mot en del förövare. Information bör också ingå i förskolelärarnas utbildningar.

17.3 Öka stödet till trossamfunden

Sedan lång tid tillbaka ges ett offentligt stöd till trossamfunden. De är en viktig del av det civila samhället. Trossamfunden utgör ett unikt bidrag i integrationsprocessen och gör ofta stora samhällsinsatser till exempel genom stöd till utsatta grupper och barn- och ungdomsverksamhet. De fyller också en viktig funktion genom sitt arbete med andlig vård inom sjukvården, där många trossamfund finns närvarande för människor i svåra stunder.

Religionen spelar en viktig roll för många, inte minst många nya svenskar. Här har trossamfunden en viktig roll att spela genom att i sin verksamhet bidra till större förståelse, kunskap och respekt för olika trosuppfattningar i vårt land. Därför är det viktigt att staten stödjer deras arbete. Kristdemokraterna tillför därför 12 miljoner till trossamfunden varje år 2018-2019 och 15 miljoner 2020. Det utökade stödet ska också användas till att förstärka skyddet av religiösa byggnader som till exempel synagogor, moskéer och kyrkor.

17.4 Sänkt skatt på ersättningar till funktionärer i ideella organisationer

Idrottsrörelsen har förmånliga skatteregler för sina föreningar som innebär att föreningen inte behöver betala arbetsgivaravgifter för idrottsutövare, tränare eller tävlingsfunktionärer om ersättningen understiger ett halvt prisbasbelopp. Med detta undantag har idrottsrörelsen en förmån som betyder mycket gott för verksamheten. Övriga ideella organisationer borde inkluderas i samma regelverk för att stödja deras viktiga arbete som gagnar inte minst ungdomar.

18 En landsbygd med självförtroende

I de flesta diskussioner om landsbygdens utmaningar, är det de materiella och ekonomiska värdena som debatteras flitigast. Men det finns andra värden som är minst lika viktiga. Vi kristdemokrater menar att vi har ett moraliskt ansvar för den jord vi ärvt. Det är ett ansvar vi fått ärva av tidigare generationer och som vi lämnar vidare till våra barn och barnbarn.

Unika resurser och kulturmiljöer i naturen får inte gå om intet. Samtidigt kan inte landsbygden betraktas som ett museum från en svunnen tid. Det går och är nödvändigt att kombinera bevarande och värnande med modernitet och utveckling. Ingen kan berätta för oss om hur framtiden ser ut, om vilka behov som kommer att vara centrala för människorna här om hundra år. Vissa behov är dock alltid giltiga – människan behöver mat för att överleva, människor behöver naturen för sitt välbefinnande. Detta har vi ett ansvar för att förvalta.

Landets jordbruksföretagare bidrar konkret till det långsiktiga förvaltarskapet. Jordbrukets uppdrag går långt utöver livsmedelsproduktion. Det ger ett mervärde i form av aktivt miljö- och kulturbevarande. De miljö- och landskapsvårdande insatser som sker genom jordbruket är en kollektiv nytting som ger förutsättningar för en levande landsbygd även utanför jordbrukssektorn.

Jordbruket är centralt för sysselsättningen på landsbygden och inom livsmedelssektorn. För att värna livsmedelsproduktionen för framtiden måste det slås fast att brukbar jord är en livsviktig resurs. Ur ett globalt perspektiv är det också långsiktigt viktigt att åkermark i Sverige och Europa i stor utsträckning finns tillgänglig att brukas för livsmedelsproduktion.

Jordbruk, skogsbruk och fiskerinäringen är förutsättningar för att hela Sverige ska leva, men landsbygdspolitiken är betydligt mer än bara näringspolitik. I politiken för landsbygden behövs en helhetssyn. En tredjedel av Sveriges befolkning bor på landsbygden och det är anmärkningsvärt att regeringen har lagt ned Landsbygdsdepartementet.

Samhällets basala funktioner behöver finnas tillgängliga också i landsbygds- och glesbygdskommuner. Den offentliga servicen ska vara möjlig att ta del av i hela landet och vi vill därför underlätta för myndigheter och kommuner att samarbeta kring offentlig service. Servicecenter är ett bra sätt att samla olika myndigheters service så att basala myndighetstjänster finns att tillgå runt om i landet.

18.1 Hållbar skattesänkning för jordbruket

Som ett led i arbetet för bättre konkurrensvillkor för svenskabönder föreslår vi att skatten på diesel som används inom jordbruket sänks till jämförbar nivå med våra grannländer i Europa.

Totalt uppgår koldioxidskatten och energiskatten för diesel inom jordbruket till 4,03 kr/l för år 2018 och 4,30 kr/l från och med 2019. Den faktiska skatten på diesel som används inom jordbruket varierar stort mellan de olika EU-länderna. Den genomsnittliga totala skatten ligger omkring 1,46 kronor per liter. Vi kan alltså konstatera att de svenska bönderna betalar en betydligt högre dieselskatt än sina europeiska kollegor.

Kristdemokraterna föreslår att skattenedsättningen utökas så att den totala skatten på diesel som används inom jordbruket sänks med 1,34 kronor per liter. Därmed uppgår skatten till 2,69 kr/l för år 2018 och 2,96 kr/l från och med år 2019. Ett villkor för att få ta del av sänkningen ska vara att jordbrukaren i fråga till minst 30 procent använder icke-fossilt bränsle. Målet är att kravet om andel förnybart successivt ska öka och inom en femårsperiod uppgå till 50 procent. Därigenom stärks jordbrukets konkurrenskraft samtidigt som omställningen till en klimatneutral produktion påskyndas. Denna reform beräknas kosta cirka 312 miljoner kronor per år.

18.2 Ersättningar för viltskador

Rovdjursangrepp på tamboskap och husdjur kan orsaka stor ekonomisk skada för lantbrukare och leder till stor otrygghet bland många som lever i rovdjurstäta områden. Dagens ersättningsnivåer till dem som får sina tamdjur rivna och dödade av rovdjur behöver ses över. Rennäringen ska värnas eftersom den är en betydelsefull del av samisk kultur samt viktig för sysselsättning och boende i Sveriges norra inland och fjällvärld.

Ett stort problem är att vildsvinen plöjer upp vallodlingar med stora skador som följd. I kampen mot vildsvinen är den enskilde bonden rättslös. Bonden får inget stöd för förlorad skörd, inga pengar för stängsel eller ersättning för tid som måste läggas på avskjutning. Det behövs därför generösare regler för ersättning för de skador som vildsvinen åsamkar. Kristdemokraterna föreslår att markägare ska kunna få ersättning för skador orsakade av klövvilt. Kristdemokraterna föreslår 10 miljoner kronor ytterligare till ersättningar för viltskador.

Kristdemokraterna föreslår att staten ska stå för kostnaden för trikinster av kött från vildsvin, vilket beräknas kosta 10 miljoner kronor årligen. Syftet är att uppmuntra fler jägare att erbjuda vildsvinskött till försäljning.

19 Politiskt ansvar för miljön och klimatet

Begreppet ”hållbar utveckling” definieras ofta som ”en utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov”. Genom att betona generationsperspektivet återspeglar denna definition mycket väl en av de principer som är grundläggande för Kristdemokraternas förhållningssätt till miljön, det vi kallar förvaltarskapsprincipen. Med detta menas att människan är förvaltare av – och inte herre över – skapelsen. Det ger oss människor ett speciellt ansvar. Vi ska agera med en långsiktig helhetssyn med respekt för vår samtida omgivning och kommande generationer.

På miljöområdet krävs aktivt engagemang av oss alla. Det är politikens uppgift att få till stånd lösningar och fungerande infrastruktur för exempelvis en effektiv materialåtervinning, men i slutänden avgörs framgången i ett sådant system av människors vilja och motivation att medverka. Därför krävs att de beslut som fattas är väl underbyggda och att sambanden riktigare kan förklaras för dem som berörs.

Vi anser att det allt överskuggande målet för miljöpolitiken måste vara att bromsa klimatförändringarna genom minskade utsläpp av koldioxid. Svenska hushåll har mycket låga utsläpp tack vare hög andel energi från koldioxidfria källor i form av främst vattenkraft och kärnkraft. I transportsektorn finns den stora utmaningen, här måste utsläppsnivåerna minskas kraftigt.

Åtgärder för att på en mer lokal nivå bevara skyddsvärd natur och vårda miljökulturvet kan givetvis vara angelägna, men i en tid då isen i Norra ishavet smälter så snabbt att den kan vara helt försvunnen om tjugo år anser vi att åtgärder för minskade utsläpp måste få ha högre prioritet. Klimatkrisen är i högsta grad global och Sverige bör fortsatt vara pådrivande internationellt för att motverka denna.

19.1 Fortsatt skatteväxling

Kristdemokraterna har länge drivit på för en grön skatteväxling och lagt flera skarpa förslag. Detta vill vi fortsätta med. Generellt vill vi sänka skatten på arbete och pensioner och höja skatten på miljöförstörande verksamhet.

Kristdemokraterna föreslår att en råvaruskatt på icke återvunna textilier införs på 10 000 kronor per ton. Detta skulle innebära ökade skatteintäkter på omkring 1,3 miljard kronor 2018 och ca 1,1 miljarder per år 2019-2020.

Plastpartiklar i vår miljö är ett växande hot mot världshaven, Östersjön och våra insjöar. Krafttag behövs för att minska användningen av konventionella plaster i engångsartiklar och ersätta dem med biologiskt nedbrytbara alternativ. Kristdemokraterna föreslår därför införandet av en ny skatt på plastpåsar i detaljhandeln på 1 krona per påse. Goda europeiska exempel finns, där liknande skatter har lett till drastiskt minskad försäljning av plastpåsar – med kraftigt minskad nedskräpning som följd. Reformen innebär ökade skatteintäkter med 0,8 miljard 2018.

Det fossila bränslet torv är idag skattebefriat, eftersom det inte omfattas av EU:s energiskattedirektiv. Men torv släpper ut stora mängder koldioxid vid förbränning, motsvarande de för andra fossila bränslen. Kristdemokraterna vill därför slopa skattebefrielsen på torv och införa en koldioxidskatt på råvaran, vilket ger ökade intäkter på 450 miljoner kronor.

Kristdemokraterna inför också en skatt på avfallsförbränning på 100 kr per ton förbränt avfall, i syfte att styra mot ökad materialåtervinning. Förslaget ger intäkter på drygt 650 miljoner kr per år.

19.2 Rädda Östersjön

Östersjön lider av övergödning. Utsläpp av kväve och fosfor, främst från jordbruket, leder till onaturligt kraftig algbloomning och döda bottenar. När algerna dör sjunker de till botten och bryts ner av bakterier och andra mikroorganismer. Under processen förbrukas det syre som finns bundet i vattnet, vilket leder till syrebrist och bottendöd. Fisken kan inte föröka sig. Särskilt utsatt är torsken, vars yngel växer till på stora djup. Därmed finns ett direkt samband mellan övergödningen och torskbristen i Östersjön.

Det behövs radikala insatser för att rädda Östersjöns hälsa. Alla nationer runt Östersjön har anledning att skyndsamt finna och komma överens om lösningar, som hanterar den allvarliga situationen. Sverige måste ta initiativet! Lösningen är att tillföra syre i

betydande mängder till bottenarna på valda områden samt att balansera själva utsläppet. Ett försök med syresättning genomfördes 2010-2011 i Byfjorden i Bohuslän. Halten av fosfor i bottenvattnet minskade kraftigt, samtidigt som livet återvände till de döda bottenarna i fjorden. Nästa steg bör vara att genomföra en storskalig insats i Östersjön. Som en inledning bör Sverige kunna avsätta 100 miljoner kronor år 2018, 150 miljoner år 2019 och 200 miljoner år 2020.

20 Viktiga infrastruktursatsningar för hela Sverige

Bra kommunikationer är en förutsättning för att Sverige ska ha en tillväxt som utvecklar välståndet och sysselsättningen. Det ställs ökade krav på rörlighet i de växande arbetsmarknadsregionerna runt våra större städer, men även mellan stad och landsbygd. Effektiva kommunikationer och transporter är viktiga för att företag ska kunna etablera sig på mindre orter runtom i landet. Infrastrukturinvesteringar är avgörande för Sveriges framtida utveckling. De behövs inte minst för att underlätta för människors vardag men också för att minska arbetslösheten och möjliggöra en rörligare arbetsmarknad med arbetspendling. Större arbetsmarknadsregioner bidrar till bättre matchning.

Järnvägen behöver underhållas, moderniseras och byggas ut för att matcha dagens trafik. Nuvarande järnväg byggdes för en trafik som var mindre, lättare och långsammare men under de senaste 20 åren har trafik på järnvägen ökat avsevärt. Detta är mycket positivt. Järnvägen är snabb, effektiv och miljövänlig. Men det är bara sant så länge den fungerar. I dag står vi med ett överbelastat järnvägssystem som allt för ofta drabbas av stopp och förseningar, något som har stor påverkan på både människors och företags vardag.

Kristdemokraterna och allianspartierna har satsat stora resurser på att underhålla nuvarande järnvägsnät men vi vill binda ihop Sverige på ett ännu bättre sätt än i dag. Kristdemokraterna verkar för att en större andel av person- och godstransporter ska gå på järnväg. Det är viktigt för att minska vår klimatbelastning och uppnå målet om en fossil-oberoende fordonsflotta 2030 och ett klimatneutralt Sverige 2045. Med ett mer tillförlitligt järnvägssystem ökar järnvägens attraktivitet som transportslag.

För att den svenska järnvägens robusthet ska öka krävs ökade investeringar för både drift- och underhåll av järnvägen samt nyinvesteringar. Kristdemokraterna står bakom regeringens satsning på en ny långsiktig ekonomisk ram på 622,5 miljarder kronor för perioden 2018–2029. Kristdemokraterna matchar regeringens satsningar på

järnvägsunderhållet. Detta kommer att öka järnvägssystemets tillförlitlighet och underlätta människors vardag.

För en stark regional tillväxt och goda levnadsvillkor på landsbygden är satsningar på kollektivtrafiken av stor vikt. Vi ser också i dag ett stort antal människor som söker asyl i Sverige, en del kommer att bosätta sig i storstäderna medan andra kommer att bo runtom i landet. En bättre trafikplanering möjliggör för nyanlända att etablera sig i hela landet. Det innebär att de kommuner med god arbetsmarknad som i dag har ett mycket högt mottagande kan avlastas genom att fler asylsökande och nyanlända kan bo i kringliggande kommuner. Kristdemokraterna anser att det är viktigt för såväl den regionala tillväxten som för integrationen och arbetslösheten med satsningar på kollektivtrafiken. Vattenvägarna är underutnyttjade transportleder. Kristdemokraterna föreslår att Trafikverket får i uppdrag att samverka med kommuner och regioner för att stödja utbyggnaden av kollektivtrafiken på vatten.

Kristdemokraterna vill prioritera trafiksäkerheten. Alkohol hör inte hemma i trafiken. Vi vill höja straffen för rattfylleri och grovt rattfylleri, införa alkobommar vid hamnar och ha obligatoriska alkoholtester för piloter och besättningspersonal på flygplan.

Ungefär en tredjedel av Sveriges totala koldioxidutsläpp orsakas av vägtrafiken. För att nå målet om en fossil-oberoende fordonsflotta 2030 och ett klimatneutralt Sverige 2045 intensifierar vi klimatarbetet och ökar förutsättningarna för mer klimatsmarta alternativ. För att öka tillgänglighet på laddstolpar runt om i landet vill vi också förändra den så kallade pumplagen så att bensinstationer ska kunna erbjuda el som alternativt drivmedel. Idag har vi en situation där många mackägare investerat i etanolpumpar, samtidigt som allt fler biltillverkare sluta tillverka sådana bilar och i stället övergår till elbilssatsningar. Kristdemokraterna avsätter också 125 miljoner kronor årligen i stöd till laddinfrastruktur.

Cykeln fyller en viktig samhällsfunktion. Det är positivt att cykeln som transportmedel ökar eftersom det medför goda effekter för såväl folkhälsan, miljön och trängseln i städerna. Men det är också uppenbart att trafikmiljön inte i tillräckligt hög grad är anpassad för cykling. Kristdemokraterna vill arbeta för att förbättra infrastrukturen för cyklister. Det är långt viktigare än den elcykelpremie som regeringen inför, och förbättringar i infrastrukturen kommer alla cyklister till del.

Investeringar i cykelinfrastruktur är avgörande för att kunna öka antalet och andelen cyklister, det gäller inte minst så att säkra skolvägar kan skapas. En ökad cykling bland barn är mycket angelägen. Förbättrad infrastruktur ökar säkerheten för cyklister i

trafiken och minska antalet cykelolyckor för en mycket utsatt trafikantgrupp. Målet med allt trafiksäkerhetsarbete är att ingen ska dödas eller skadas allvarligt i trafiken.

Kristdemokraterna avsätter därför 350 miljoner kronor årligen för denna särskilda cykelsatsning, som främst ska bidra till att förstärka kommunernas investeringar för ökad cykling. En större andel av ordinarie infrastrukturbudget bör också användas för cykelinfrastruktur.

Tillgång till bra mobiltelefoni är helt avgörande. Sverige behöver ett snabbt och säkert mobilnät med bättre geografisk täckning och god kapacitet. Det är nu viktigt att regeringen fullföljer arbetet för att nå statens bredbandsmål till 2020. Samtidigt som 700-megahertzbandet auktioneras ut måste blåljusmyndigheternas behov bli tillgodosedda. Polisen, Försvarmakten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Säpo påpekar alla vikten av att man fortsätter ha kontroll över delar av 700-megahertzbandet.

Kristdemokraterna tillbakavisar regeringens förslag om införande av flygskatt. I enlighet med detta tillbakavisar vi också regeringens försök att kompensera regionala flygplatser för införandet av denna skatt.

Terrorismen har slagit till åtskilliga gånger i Europa de senaste åren. Trafikverket bör omgående i samarbete med kommuner och landsting arbeta fram en åtgärdsplan för att öka tryggheten och säkerheten inom infrastrukturen och göra den mindre sårbar för sabotage och terror. Kristdemokraterna avsätter 10 miljoner mer än regeringen för detta ändamål.

21 Sammanhållning över gränserna

Vår solidaritet och medmänsklighet gör inte halt vid någon nationsgräns. Svensk utrikespolitik ska utgå från värderingar. Människovärdet är universellt och kan aldrig någonsin relativiseras av geografiska gränser. De globala klyftorna är med denna utgångspunkt oacceptabla. Sverige ska stå upp för och försvara universella värden så som mänskliga fri- och rättigheter, demokrati och rättsstatens principer för att stärka fred, frihet och utveckling, förståelse och försoning. Sveriges utrikespolitik ska vara ett uttryck för den i kristdemokratin grundläggande principen att vi alla har ett ansvar för varandra

Kristdemokraterna vill ha en ambitiös utvecklingspolitik med det slutliga målet att det internationella biståndet en dag inte längre ska behövas. Under alliansregeringen (2006–

2014) var Kristdemokraterna pådrivande för att 1 procent av Sveriges bruttonationalinkomst avsattes till internationellt bistånd varje år. Vårt förslag till biståndsram för 2018 når upp till 1 procent av BNI i enlighet med ny beräkningsmodell. Utöver både bi- och multilateralt bistånd bör staten på olika sätt främja människors frivilliga engagemang och gåvogivande till biståndsändamål.

De globala utvecklingssträvandena gör skillnad. FN:s millenniemål om halverad världsfattigdom, förbättrad tillgång till rent vatten och bättre levnadsvillkor i slumområden lyckades. Allt fler pojkar och flickor har möjlighet att gå i skolan. Men vi varken kan eller får vara nöjda när nästan en miljard människor går hungriga, eller att de universella, okränkbara och odelbara mänskliga fri- och rättigheterna på många håll alltjämt endast är en lyx vigd åt ett utvalt fåtal.

Stora humanitära kriser råder i världen. Svältkatastrofer, krig och konflikter har gjort att fler människor än på många decennier nu är på flykt. Sverige har tagit ett mycket stort ansvar för att hjälpa människor som flytt till tryggheten i vårt land. Att antalet människor som kommer till Sverige nu har minskat betyder dock inte att flyktingsituationen i världen har förbättrats. Sverige måste därför omfördela än mer biståndsmedel för att möta de stora humanitära behov som finns i vår omvärld. Samtidigt måste vi klara att det långsiktiga utvecklingsbiståndet, som motverkar att kris och konflikt uppstår, inte dräneras. Det multilaterala stöd som Sverige ger till en rad olika FN-organ bör fokuseras och i större utsträckning samlas hos de organ som har störst verksamhet bland flyktingar och som arbetar med barns säkerhet och rättigheter, såsom UNHCR, WFP och Unicef.

Förtrycket av religiösa och etniska minoriteter ökar och människors religionsfrihet kränks. För närvarande är kristna bland de allra mest utsatta grupperna i världen, med omfattande förföljelse i Mellanöstern och delar av Afrika och Asien. Sverige bör i internationella sammanhang arbeta för att värna utsatta minoriteter.

I inbördeskrigets Syrien och genom den Islamiska statens framfart dödas och kränks människors rätt till liv och värdighet. Kristdemokraterna vill se fredade zoner för utsatta minoriteter och en svensk regering som verkar för att den etniska och religiösa utrensningen på kristna, yazidier och andra etniska och religiösa minoriteter i Irak och Syrien ska erkännas som ett folkmord.

För att de människor som fallit offer för terrorismen ska kunna återfå en tro om framtiden, ett hopp om att morgondagen är ljusare än gårdagen, krävs att de terrorister som ödelagt oskyldiga människors liv ställs inför rätta. Detta kan endast ske om

världssamfundet gemensam agerar och utkräver ansvar från både de länder och de individer som varit ansvariga för massakern. Detta bör ske genom inrättandet av en särskild tribunal för att döma de skyldiga. Detta har gjorts i andra fall, t.ex. i Irak där, Iraqi Special Tribunal, IST, upprättades för att utreda och döma de ansvariga för Saddam Husseins, regims brott mot mänskligheten. En motsvarande lösning måste till för terrorismen i mellanösterns offer.

Det är en allt mer orolig värld och i vårt absoluta närområde ser vi hur Ryssland utövar aggressionen mot sina grannländer. I det instabila läge som nu råder krävs betydligt mer av internationell samverkan. Ett höjt stöd till freds- och säkerhetsfrämjande insatser är därför en nödvändighet i en tid av oro och där 60 miljoner människor befinner sig på flykt undan krig, terror och förföljelse. Sverige bör prioritera insatser som bekämpar det fruktansvärda som människor flyr ifrån. Det är därför av stor vikt att Sverige kan ställa svensk personal till förfogande för fredsfrämjande-, säkerhetsfrämjande- och konfliktförebyggande insatser inom ramen för Nato, FN, EU och OSSE. Med svensk närvaro kan vi bidra med resurser och kompetens. Kristdemokraterna höjer därför anslaget för freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet.

22 Finansiering

Budgetförstärkning

Kristdemokraterna har som beskrivits ovan en rad förslag på satsningar inom jobb, familj, välfärd och pensionärer. Det handlar både om skattesänkningar och utgiftsökningar. Men vi måste också ta ansvar för statens finanser nu och på lång sikt. Därför anser kristdemokraterna att överskottet i offentlig sektor måste vara 10 miljarder bättre än regeringen samtliga år 2018-2019.

Kristdemokraterna avvisar många av regeringens utgiftsreformer dels för att de inte är effektiva och dels för att det är oansvarigt att utöka utgifterna i den utsträckning regeringen föreslår. Nedan följer en genomgång av större budgetförstärkningar del för del. Sist följer en sammanställd tabell av viktiga inkomstförstärkningar.

Utgiftsminskningar

Totalt föreslår kristdemokraterna att statens utgifter minskar med 40 miljarder nästa år och 50 miljarder 2020. I detta belopp ingår dock en minskning av statsbidragen till kommunerna på över 20 miljarder som är en reglering för motsvarade ökade skatteintäkter som uppstår för kommunerna när pensionärsskatten avskaffas.

Förändrad pris och löneomräkning och reducerade rikthyror

Varje år görs en schablonmässig pris- och löneomräkning avseende myndigheternas anslag. Kristdemokraterna anser att kraven på myndigheterna att hålla nere sina kostnader kan öka och föreslår därför att pris- och löneomräkningen sänks schablonmässigt med 30 procent för alla anslag utom inom utgiftsområde 4 Rättsväsende, 6 försvar och 7 bistånd. Denna besparing bokförs på över 200 olika anslag men berörs ej mer här.

Besparingen är till en början 850 miljoner kronor 2018 men ökar successivt till 2,5 miljarder 2020. Därutöver finns det utrymme för myndigheter i Stockholm att effektivisera sitt lokalnyttjande och sänka sina kostnader. Rikthyrorna sänks därför till 80 procent vilket leder till en besparing på 125 miljoner kronor 2018.

Återinförd bortre tidsgräns sjukförsäkring

Kristdemokraterna anser inte att regeringens åtgärd att avskaffa den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen var rimlig. Det är viktigt att en sjukskriven persons arbetsförmåga prövas efter en tid vilket också sker genom den bortre gränsen. Då kan också stöd sättas in för återgång till arbete. Återinförd bortre tidsgräns medför också en besparing på 400 miljoner kronor i de offentliga finanserna.

Neddragningar utgiftsområde 13

Kristdemokraterna föreslår att anslaget till utgiftsområde 13 minskar med cirka 1 miljard kronor. Det handlar främst om sänkt etableringsersättning.

Neddragningar arbetsmarknadsprogram/sänkt tak i a-kassa

Kristdemokraterna föreslår sänkt tak i a-kassan till 760 kr per dag de 300 första dagarna och därefter 680 kronor per dag. Regeringen har aviserat att man avser att avveckla och slå ihop flera arbetsmarknadspolitiska program och införa introduktionsjobb.

Kristdemokraterna anser dock att detta bör avvisas och istället införa inträdesjobb och arbeta för fler nystartsjobb. Därutöver halveras den förberedande utbildningen samt hela arbetsmarknadsutbildningen inom Arbetsförmedlingen läggs ned. Utöver de program som regeringen avser slå ihop till introduktionsjobb anser Kristdemokraterna att beredskapsjobb och extratjänster ska avskaffas.

Anslaget till Arbetsförmedlingen minskas med 10 procent då myndighetens verksamhet minskas enligt ovan. Totalt medför förslagen bruttobesparingar på 8 miljarder 2017 och 12 miljarder 2020. I andra delar av statens budget krävs vissa utgiftsökningar för att hantera neddragningarna.

Slopad pensionsrätt studier

För att ytterligare kompensera de föräldrar som går ner i arbetstid, eller är hemma med sjuka barn i större utsträckning – vilket fortfarande oftast är kvinnor – vill vi utöka antalet barnrättsår från fyra till fem.

Vi finansierar förslaget genom att föreslå avskaffande av pensionsrätt för studieår, något som Pensionsmyndigheten också har föreslagit.

Avskaffad åldersavskrivning, höjd påminnelseavgift CSN

Studiemedlen består idag av en bidrags- och en lånedel. Med tanke på de förmånliga villkoren för lånedelen är det rimligt att förutsätta att de studielån som en person tar ska

betalas tillbaka. Vi föreslår därför att åldersavskrivningen som idag finns gällande studielån tas bort. Denna åtgärd innebär en besparing för staten på cirka 400 miljoner. Därutöver föreslås att påminnelseavgiften höjs från 450 kr till 600 kr vilket ökar intäkterna med 140 miljoner kronor för staten.

Höjd maxtaxa

Maxtaxan i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet föreslås höjas med 5 procent för att finansiera en satsning på minskade barngrupper med motsvarande belopp 250 miljoner kronor per år.

Upprustning av skollokaler och utemiljöer

Att hålla skollokaler i gott skick är enligt Kristdemokraterna en kommunal kärnuppgift som bör kunna finansieras inom det kommunala skatteuttaget och statsbidragen.

Neddragningar utgiftsområde 17

Inom utgiftsområde 17 säger kristdemokraterna nej till filmavtal och vissa andra satsningar från regeringen inom folkbildning m.m. Hela utgiftsområdet kan minskas med 790 miljoner 2018 vilket beskrivs närmare i kristdemokraternas utgiftsområdesmotion 17.

Nej till byggsubventioner med mera utgiftsområde 18

Kristdemokraterna anser inte att svensk bygg- och bostadsmarknad mår bra av byggsubventioner. Flera av byggbranschens aktörer tycker inte heller att subventioner är rätt väg att gå. Den förordning som skulle styra investeringsstödet beslutades först i september 2016 trots att den i praktiken existerat sedan mars 2015 fast ingen byggherre kunnat söka pengarna. Det understryker problematiken med subventioner.

Totalt kan anslagen till utgiftsområde 18 minska med 4,1 miljarder nästa år.

Neddragningar utgiftsområde 20 och höjda miljöskatter

Kristdemokraterna avvisar flera ineffektiva miljö- och klimatsatsningar samtidigt som vi föreslår nya och höjda miljöskatter för att kunna genomföra en skatteväxling i större skala. Besparingarna beskrivs närmare i utgiftsområdesmotion 20 och uppgår till 3,5 miljarder år 2018.

Införda eller höjda miljöskatter på torv, textilier, plastpåsar ska användas till sänkta skatter på jobb och företagande.

Neddragningar utgiftsområde 24

Under utgiftsområdet görs flera neddragningar samt säger nej till en del av regeringens nya utgifter. Viktigast är minskningen av anslaget till Vinnova samt att kristdemokraterna säger nej till en ny registreringsmodell vilket leder till besparingar för patent och registreringsverket. Utgiftsområdet kan dras med närmare en miljard kronor.

Lägre ökningstakt på statsbidragen till kommunerna

Kristdemokraterna föreslår nedan en rad satsningar på välfärdsområdet inom framförallt vård- och omsorgssektorn. Dessa satsningar tillfaller till stor del kommun- och landstingssektorerna men på ett sätt som förbättrar välfärden strukturellt. Till exempel ledde den så kallade kömiljarden som den förra regeringen anslog till landstingen till att köerna i flera landsting förkortades. Kristdemokraterna anser att den ska återinföras.

Kristdemokraterna anslår stora belopp för vårdserviceteam i sjukhusvård och äldreomsorg. Det är resurser som innebär att utbildad personal frigörs för att utföra vård av patienter. En rad av kristdemokraternas välfärdssatsningar leder inte bara till ökad kvalitet utan skapar förutsättningar för lägre kostnader. Det ska jämföras med regeringens förslag både i budgetpropositionen för 2018 och i förra årets budgetproposition innebär stora höjningar av statsbidragen utan strukturell tanke.

Tabell 9: Viktiga utgiftsminskningar på områdesnivå

	2018	2019	2020
Arbetsmarknad och arbetsliv	-8142	-10564	-11977
Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	-4137	-4272	-5839
Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	-3946	-3807	-3833
Studiestöd	-3812	-4122	-4155
Allmän miljö- och naturvård	-3570	-4750	-5850
Allmänna bidrag till kommuner	-3000	-5000	-7000
Näringsliv	-1318	-1436	-1590
Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering	-932	-954	-1168
Areella näringar, landsbygd och livsmedel	-798	-1199	-1306

Kultur, medier, trossamfund och fritid	-790	-815	-573
Energi	-683	-684	-676
Kommunikationer	-606	-816	-1112
Regional tillväxt	-496	-1496	-2496
Rikets styrelse	-241	89	167
Samhällsekonomi och finansförvaltning	-240	-356	-491
Summa utgiftsminskningar	-32710	-40182	-47899

Tabell 10: Viktiga inkomstförstärkningar på förslagsnivå

	2018	2019	2020
Höjd moms brutto	14650	15204	15261
Höjd skatt på kommersiella lokaler +0,2%	1888	1888	1888
Nej till växa-stöd	1620	1440	1440
Höjt förmånsvärde på bilar som inte är miljöbilar	1600	1600	1600
Nej till skattereduktion för fackavgift	1340	2120	2280
Textilier	1320	1320	1320
Långsamt avtrappat ränteavdrag och sänkt tak till 75 tkr	1000	2300	4000
Plastpåsar	800	600	400
Höjd skatt på avfall	651	621	609
Höjd skatt på tobak	530	450	450
Nej till skattereduktion för sjuk- och aktivitetsersättning	480	480	480
Höjd skatt p alkohol	460	410	410
Avskaffad koldioxidsskattebefrielse för torv	445	443	442
Slopad möjlighet till gruppregistrerad moms	400	320	340
Höjd fastighetsskatt hyresrättstomter	400	400	400
Avskaffad nedsättning för gruvor	210	210	210

Höjt tak i reseavdrag och höjd ersättning	200	200	200
Summa inkomstförstärkningar	27994	30006	31730

23 Den offentliga sektorns finanser

Statsbudgetens inkomster (KD)

Miljoner kronor, avvikelse från regeringen

	2018	2019	2020
Direkta skatter på arbete	-25 926	-30 205	-34 288
Indirekta skatter på arbete	-349	-970	-1 348
Skatt på kapital	+1 521	+1 755	+2 178
Skatt på konsumtion och insatsvaror	+18 641	+18 649	+18 538
Offentliga sektorns skatteintäkter (periodiserat)	-6 112	-10 771	-14 919
avgår skatter från andra sektorer	-21 712	-21 753	-22 594
Statens skatteintäkter (periodiserat)	-27 825	-32 524	-37 513
Periodiseringar	±0	±0	±0
Statens skatteinkomster (kassamässigt)	-27 825	-32 524	-37 513
Övriga inkomster (kassamässigt)	-100	-100	-100
Statsbudgetens inkomster (kassamässigt)	-27 925	-32 624	-37 613

Tabell 11: Statsbudgetens inkomster

Tabell 12: Statsbudgetens saldo och statsskulden

Statsbudgetens saldo och statsskulden (KD)

Miljoner kronor, avvikelse från regeringen

	2018	2019	2020
Statsbudgetens inkomster	-27 925	-32 624	-37 613
därav inkomster av försåld egendom	±0	±0	±0
Statsbudgetens utgifter	-37 707	-44 817	-49 086
därav statsskuldsräntor	±0	±0	±0
Riksgäldskontorets nettoutlåning	+1 000	+1 000	+1 000
kassamässig korrigerering	±0	±0	±0
Statsbudgetens saldo	+9 782	+12 194	+11 473
Statsskuld vid årets slut	-9 782	-21 976	-33 449

Tabell 13: Den offentliga sektorns finanser

Den offentliga sektorns finanser (KD)

Miljoner kronor, avvikelse från regeringen

	2018	2019	2020
Offentlig sektors inkomster	-5 914	-10 564	-14 626
Offentlig sektors utgifter	-16 405	-21 065	-25 089
Finansiellt sparande i offentlig sektor	+10 491	+10 501	+10 462
Staten	+10 782	+13 194	+12 473
Ålderspensionssystemet	-888	-2 855	-2 171
Kommunsektorn	+597	+162	+161

Finansiellt sparande i procent av BNP (nivå) 0,0 % 1,1 % 1,3 %

Tabell 14: Kommunsektorns finanser**Kommunsektorns finanser (KD)***Miljoner kronor, avvikelse från regeringen*

	2018	2019	2020
Kommunal inkomstskatt	+22 011	+22 060	+22 987
Kapitalinkomster och övriga inkomster	±0	±0	±0
Statsbidrag under uo 25	-25 467	-28 326	-31 326
därav ekonomiska regleringar	+200	+200	+200
Statsbidrag från övriga utgiftsområden	±0	±0	±0
Inkomster totalt	-3 456	-6 266	-8 339
Utgifter	-4 053	-6 428	-8 500
Finansiellt sparande i kommunsektorn	+597	+162	+161

24 Förslag till utgiftsramar

Tabell 15: Förslag till utgiftsramar 2018

Förslag till utgiftsramar 2018

Tusental kronor

Utgiftsområde	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (KD)
1 Rikets styrelse	14 531 335	-251 150
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	16 285 547	-240 000
3 Skatt, tull och exekution	11 399 384	-51 000
4 Rättsväsendet	45 776 783	+150 000
5 Internationell samverkan	2 009 032	-46 000
6 Försvar och samhällets krisberedskap	53 835 520	+540 000
7 Internationellt bistånd	42 985 209	+8 500
8 Migration	15 748 230	+1 513 000
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	77 696 041	+8 732 000
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	102 615 229	-3 946 000
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	34 635 669	+1 538 000
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	94 586 418	+3 357 000
13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering	25 600 209	-932 300
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	74 083 840	-8 141 933
15 Studiestöd	24 352 692	-3 812 000
16 Utbildning och universitetsforskning	77 965 638	+772 000
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	15 879 752	-823 000
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	6 951 648	-4 137 000
19 Regional tillväxt	3 921 525	-496 000
20 Allmän miljö- och naturvård	10 772 788	-3 570 000

21 Energi	3 588 354	-683 000
22 Kommunikationer	56 418 505	-605 800
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	19 253 779	-797 500
24 Näringsliv	7 370 651	-1 317 517
25 Allmänna bidrag till kommuner	111 385 385	-25 467 000
26 Statsskuldräntor m.m.	11 355 200	±0
27 Avgiften till Europeiska unionen	39 510 631	±0
Summa utgiftsområden	1 000 514 994	-38 706 700
Minskning av anslagsbehållningar	-8 469 386	±0
Summa utgifter	992 045 608	-38 706 700
Myndigheters m.fl. in- och utlåning i Riksgäldskontoret, netto	6 548 487	+1 000 000
Kassamässig korrigering	0	±0
Summa	998 594 095	-37 706 700

Tabell 16: Förslag till utgiftsramar 2019-2020

Förslag till utgiftsramar 2019–2020

Miljoner kronor

Utgiftsområde	Avvikelse från regeringen (KD)	
	2019	2020
1 Rikets styrelse	+79	+157
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	-356	-491
3 Skatt, tull och exekution	-104	-163
4 Rättsväsendet	+137	+137
5 Internationell samverkan	-47	-48
6 Försvar och samhällets krisberedskap	+1 040	+2 440
7 Internationellt bistånd	+9	+9
8 Migration	+469	-58
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	+9 460	+12 081
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	-3 807	-3 833
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	+1 635	+1 733
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	+4 714	+4 813
13 Jämställdhet och nyanlända invandras etablering	-954	-1 168
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	-10 564	-11 977
15 Studiestöd	-4 122	-4 155
16 Utbildning och universitetsforskning	+416	+1 272
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	-843	-640
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	-4 272	-5 839
19 Regional tillväxt	-1 496	-2 496
20 Allmän miljö- och naturvård	-4 750	-5 850
21 Energi	-684	-676
22 Kommunikationer	-816	-1 112
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	-1 199	-1 306
24 Näringsliv	-1 436	-1 590
25 Allmänna bidrag till kommuner	-28 326	-31 326
26 Statsskuldräntor m.m.	±0	±0
27 Avgiften till Europeiska unionen	±0	±0
Summa utgiftsområden	-45 817	-50 086
Minskning av anslagsbehållningar	±0	±0

Summa utgifter	-45 817	-50 086
Myndigheters m.fl. in- och utlåning i Riksgäldskontoret, netto	+1 000	+1 000
Kassamässig korrigerigering	±0	±0
Summa	-44 817	-49 086

Tabell 17: Anslagsförslag 2018-2020 för utgiftsområde 1, avvikelser gentemot regeringen, miljoner kronor

Utgiftsområde 1 Rikets styrelse		2018	2019	2020
1:1	Kungliga hov- och slottsstaten	-1	-1	-2
2:1	Riksdagens ledamöter och partier m.m.	-3	-7	-11
2:2	Riksdagens förvaltningsanslag	-4	-7	-11
2:4	Riksdagens ombudsmän (JO)		-1	-1
3:1	Sametinget			-1
4:1	Regeringskansliet m.m.	-288	-223	-253
5:1	Länsstyrelserna m.m.	+88	+371	+455
6:1	Allmänna val och demokrati	-25	-35	
6:3	Datainspektionen	-3	-4	-4
9:1	Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	-5	-5	-5
	Summa	-241	+89	+167
<i>Specificering av anslagsförändringar</i>				
	Medel till personella förändringar	-205	-104	-94
	Nej till flytt av medel från uo 18	-12	-12	-12
	PLO	-62	-98	-138
	Besparing			
	Nej till flytt uo 7	-9	-9	-9
	Regeringskansliet	-288	-223	-253
	Nej till förstärkt tillsyn miljöbalkens efterlevnad	-40	-40	-40
	Nej till skydda dricksvatten	-50	-50	-50
	Nej till halva avfallsstatist, gränsöverskridande tp	-3	-5	-8
	Nej till Djurfrågor	-5	-5	-5
	PLO	-15	-29	-43
	SFI från början 15h	+100	+300	+300
	Samhällsorientering 9h	+100	+200	+300
	Länsstyrelserna	+88	+371	+455
	PLO		-1	-1
	Mindre satsning för uppg för EU:s dataskyddsförordning	-5	-5	-5
	Motverka näthat	+2	+2	+2
	Datainsp	-3	-4	-4

Tabell 18: Anslagsförslag 2018-2020 för utgiftsområde 2, avvikelser gentemot regeringen, miljoner kronor

Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning				
1:1	Statskontoret	-1	-1	-2
1:2	Kammarkollegiet		-1	-1
1:7	Konjunkturinstitutet		-1	-1
1:8	Ekonomistyrningsverket	-1	-2	-2
1:9	Statistiska centralbyrån	-3	-6	-9
1:10	Bidragsfastigheter	-25	-50	-50

1:11	Finansinspektionen	-3	-6	-8
1:12	Riksgäldskontoret	-4	-5	-7
1:15	Riksrevisionen	-2	-3	-5
1:17	Upphandlingsmyndigheten	-2	-4	-1
1:18	Digitaliseringsmyndigheten		-1	-1
<i>Nya anslag</i>				
	Minskade kostnader statligt anställda	-100	-100	-200
	Avfallsskatt	-23	-34	-40
	Lönekostnader staten slopad nedsättning gruvindustri	+10	+10	+10
	Lönekostnader i staten pga avfallsskatt	+23	+34	+40
	Lönekostnader i staten pga slopad bef torv	+16	+24	+28
	Nedsatt rikthyra i Stockholms innerstad	-125	-210	-242
	Summa	-240	-356	-491

Tabell 19: Anslagsförslag 2018-2020 för utgiftsområde 3, avvikelser gentemot regeringen, miljoner kronor

Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution				
1:1	Skatteverket	-40	-75	-115
1:2	Tullverket	-11	-20	-29
1:3	Kronofogdemyndigheten		-9	-19
	Summa	-51	-104	-163
<i>Specificering av anslagsförändringar</i>				
	PLO	-10	-19	-29
	Budgetrådgivare	+10	+10	+10
1:3	Kronofogden		-9	-19

Tabell 20: Anslagsförslag 2018-2020 för utgiftsområde 4, avvikelser gentemot regeringen, miljoner kronor

Utgiftsområde 4 Rättsväsendet				
1:3	Åklagarmyndigheten	+15	+15	+15
1:5	Sveriges Domstolar	+35	+22	+22
1:10	Brottsoffermyndigheten	+20	+20	+20
<i>Nya anslag</i>				
	Kommunala insatser mot våldsbejakande terror	+30	+30	+30
	Beredskapspolis	+40	+40	+40
	Forced marriage unit	+10	+10	+10
	Summa	+150	+137	+137

Tabell 21: Anslagsförslag 2018-2020 för utgiftsområde 5, avvikelser gentemot regeringen, miljoner kronor

Utgiftsområde 5 Internationell samverkan				
1:2	Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet	+20	+19	+19
1:3	Nordiskt samarbete	-5	-5	-5
1:6	Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning	-9	-9	-9
1:7	Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI)	-3	-3	-3

1:8	Bidrag till Utrikespolitiska institutet (UI)	-3	-3	-3
1:9	Svenska institutet	-41	-41	-42
1:10	Information om Sverige i utlandet	-6	-6	-6
	Summa	-46	-47	-48

Tabell 22: Anslagsförslag 2018-2020 för utgiftsområde 6, avvikelser gentemot regeringen, miljoner kronor

Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap

1:1	Förbandsverksamhet och beredskap	+500	+1 000	+2 400
	<i>Nya anslag</i>			
	Ny myndighet: psykologiskt försvar	+40	+40	+40
	Summa	+540	+1 040	+2 440

Tabell 23: Anslagsförslag 2018-2020 för utgiftsområde 7, avvikelser gentemot regeringen, miljoner kronor

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

1:1	Bistandsverksamhet	+9	+9	+9
	Summa	+9	+9	+9

Tabell 24: Anslagsförslag 2018-2020 för utgiftsområde 8, avvikelser gentemot regeringen, miljoner kronor

Utgiftsområde 8 Migration

1:1	Migrationsverket	-36	-65	-96
1:2	Ersättningar och bostadskostnader	+56	+56	+56
1:4	Domstolsprövning i utlänningsmål	-7	-12	-18
	<i>Nya anslag</i>			
1:11	Anhöriginvandring	+1 100	+370	
	Synnerliga skäl	+350	+100	
	Ömmare skäl	+50	+20	
	Summa	+1 513	+469	-58
	<i>Specifisering av anslagsförändringar</i>			
1:2	Nej till kostnadsfria läkemedel	-4	-4	-4
1:2	50 nya försvarsplatser	+60	+60	+60
		+56	+56	+56

Tabell 25: Anslagsförslag 2018-2020 för utgiftsområde 9, avvikelser gentemot regeringen, miljoner kronor

Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

1:1	Myndigheten för vård- och omsorgsanalys			-1
1:2	Statens beredning för medicinsk och social utvärdering		-1	-1
1:3	Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket	-1	-1	-2
1:4	Tandvårdsförmåner	+76	+113	+113
1:5	Bidrag för läkemedelsförmånerna	-400	-400	-400
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	-3 137	-2 637	-2 637
1:8	Bidrag till psykiatri	+150	+175	+225

1:9	Läkemedelsverket	-1	-1	-2
1:10	E-hälsomyndigheten	-1	-1	-2
2:1	Folkhälsomyndigheten	-2	-4	-6
3:1	Myndigheten för delaktighet		-1	-1
4:4	Kostnader för statlig assistansersättning	+590	+1 010	+1 400
4:5	Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	+2 865	+2 775	+2 775
4:6	Statens institutionsstyrelse	+15	+11	+1
4:7	Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	-294	-294	-94
7:1	Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning			-1
8:1	Socialstyrelsen	+27	+24	+26
8:2	Inspektionen för vård och omsorg	-5	-8	-12

Nya anslag

8:3	Fond för idéburen vård	+150		
8:4	Patientansvarig läkare	+300	+300	+300
8:5	Förstärkt primärvård	+3 000	+3 000	+4 000
8:6	Personalgaranti i hemtjänsten	+800	+800	+800
8:7	Fler vårdplatser sjukhusvård	+2 000	+2 000	+3 000
8:8	Återinförd kömiljard	+1 000	+1 000	+1 000
8:9	Vårdserviceteam, vårdserviceteam äldre	+1 600	+1 600	+1 600
	Summa	+8 732	+9 460	+12 081

Specifisering av anslagsförändringar

	Omvårdnadslyft	+200	+200	+200
	Nationell demensplan	+100	+100	+100
	Nej: förebyggande fallolyckor, samordna landsting	-25	-25	-25
	Geriatriskt centrum, utbildning geriatrik	+240	+150	+150
	Äldreboendemiljard	+1 000	+1 000	+1 000
	Äldreboendegaranti investeringsstöd	+550	+550	+550
	Hemtagningsteam äldreomsorg	+500	+500	+500
	Måltidslyft	+100	+100	+100
	Utbildning chefer äldreomsorg	+50	+50	+50
	Värdighetsgaranti	+150	+150	+150
4:5	Stimulansbidrag äldreomsorg	+2 865	+2 775	+2 775
	Nej till årets och förra årets utökning	-450	-450	-250
	Nej: Avgiftsfri simskola	-300	-300	-300
	Fritidspeng	+200	+200	+200
	Familjerådgivning	+80	+80	+80
	Obl föräldrastödsprogram	+176	+176	+176
4:7	Bidrag till utv soc arb	-294	-294	-94
	Regionalt cancercenter		+500	+500
	Nej: Barnhälsovård	-137	-137	-137
	Nej: Personalsatsning	-2 000	-2 000	-2 000
	Nej: Patientmiljard	-1 000	-1 000	-1 000
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	-3 137	-2 637	-2 637
8:1	Familjehemssatsning	+40	+40	+40

	Flytt pengar till 4:6	-10	-10	-5
	PLO	-3	-6	-9
	Socialstyrelsen	+27	+24	+26
4:6	PLO	-5	-9	-14
	Krissocialjour (kompetens socialsstyrelsen, ensamkom)	+20	+20	+15
	Summa	+15	+11	+1

Tabell 26: Anslagsförslag 2018-2020 för utgiftsområde 10, avvikelser gentemot regeringen, miljoner kronor

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning				
1:1	Sjukpenning och rehabilitering m.m.	-3 001	-3 392	-3 389
1:2	Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	-855	-855	-955
2:1	Försäkringskassan	-140	-176	-221
2:2	Inspektionen för socialförsäkringen		-1	-1
<i>Nya anslag</i>				
	KPI effekt höjd moms		+567	+683
	Åtgärder för lägre sjuktal	+50	+50	+50
	Summa	-3 946	-3 807	-3 833
<i>Specifisering av anslagsförändringar</i>				
	Nej till höjd garantinivå			
	Textilieskatt		+64	+64
	Höjd tobaksskatt		+30	+30
	Höjd alkoholskatt		+20	+20
	Nej till höjt tak i sjukpenning	-511	-1 022	-1 022
	Sänkt tak i a-kassa	-300	-300	-300
	Bortre tidsgräns återinförs i sjukförs	-2 200	-2 200	-2 200
	Sjukpenning rehab	-3 001	-3 392	-3 389
2:1	Försäkringskassan			
	Minskade kostnader vid borttagande bortre tidsgränser	-60	-60	-60
	Minskade kostn vid nej till höjt tak, höjt u-stöd, höjd btp	-30	-25	-25
	PLO	-50	-91	-136
	Summa	-140	-176	-221
1:1	Avfallsskatt	+6	+9	+11
	Torv	+4	+7	+8
1:2	Sjuk o aktivitetsersättning	-855	-855	-955
	Avskaffad kvalificeringsregel för flyktingar	-500	-500	-600
	Nej till höjd bt	-355	-355	-355

Tabell 27: Anslagsförslag 2018-2020 för utgiftsområde 11, avvikelser gentemot regeringen, miljoner kronor

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom				
1:1	Garantipension till ålderspension	-400	-400	-400
1:3	Bostadstillägg till pensionärer	+2 241	+2 341	+2 441
1:4	Äldreförsörjningsstöd	-300	-300	-300
2:1	Pensionsmyndigheten	-3	-6	-8
	Summa	+1 538	+1 635	+1 733
<i>Specifisering av anslagsförändringar</i>				
	Bostadstillägg	+2 241	+2 341	+2 441
	Tak 7500	+1 400	+1 400	+1 300
	Belopp 300, 500	+1 500	+1 600	+1 800
	Avgår regeringens förbättring	-659	-659	-659
	Äldreförsörjningsstöd	-300	-300	-300
	Tak 7500	-100	-100	-100
	Belopp 300, 500	-100	-100	-100
	Avskaffad pensionärsskatt	-100	-100	-100
1:1	Garantipension	-400	-400	-400
	Avskaffad kvalificeringsregel för flyktingar	-400	-400	-400

Tabell 28: Anslagsförslag 2018-2020 för utgiftsområde 12, avvikelser gentemot regeringen, miljoner kronor

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn				
1:2	Föräldraförsäkring	+80	+92	+93
1:3	Underhållsstöd	-385	-503	-506
1:4	Adoptionsbidrag	+12	+12	+12
1:7	Pensionsrätt för barnår	+2 400	+2 400	+2 400
1:8	Bostadsbidrag	+650	+1 400	+1 500
<i>Nya anslag</i>				
	Barnomsorgspong	+600	+1 200	+1 200
	KPI effekt höjd moms		+113	+114
	Summa	+3 357	+4 714	+4 813
<i>Specificering av anslagsförändringar</i>				
	Bostadsbidrag	+650	+1 400	+1 500
	Bortre gräns sjukförs	+100	+100	+100
	Höjd barndel	+550	+1 300	+1 400
	Underhållsstöd	-385	-503	-506
	Tidigare höjning för äldre barn	-250	-230	-230
	Nej till höjt för äldre barn	-135	-273	-276
1:2	Föräldraförsäkringen	+80	+92	+93
	Avfallsskatt	+5	+7	+8
	Textilskatt		+8	+8
	Torv	+3	+5	+6
	Nej till begränsning av fp nyanlända	+72	+72	+71

Tabell 29: Anslagsförslag 2018-2020 för utgiftsområde 13, avvikelser gentemot regeringen, miljoner kronor

Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering				
1:1	Etableringsåtgärder	-39	-39	-38
1:2	Kommunersättningar vid flyktmottagande			
1:3	Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	-751	-768	-985
2:1	Diskrimineringsombudsmannen	-11	-11	-12
2:2	Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	-15	-15	-15
3:1	Särskilda jämställdhetsåtgärder	-2	-2	-2
3:2	Jämställdhetsmyndigheten	-80	-82	-78
3:3	Bidrag för kvinnors organisering	-28	-28	-28
4:2	Delegationen mot segregation	-19	-22	-23
<i>Nya anslag</i>				
	Jämställdhetsdelegation	+13	+13	+13
	Summa	-932	-954	-1 168
<i>Specificering av anslagsförändringar</i>				
1:2				
1:2				
1:4	Nej till "snabbspåret"			
1:3	Kommunersättningar vid flyktmottagande	-751	-768	-985
	Sänkt ersättning till 35 kr	-500	-300	-300

	Nej till begränsning fp nyanlända	-33	-32	-32
	Inträdesjobb	-218	-436	-653
3:1	Forced marriage	-10	-10	-10
	Arbete mot prostitution	+7	+7	+7
	Människohandel	+1	+1	+1
		-2	-2	-2

Tabell 30: Anslagsförslag 2018-2020 för utgiftsområde 14, avvikelser gentemot regeringen, miljoner kronor

Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv				
1:1	Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	-892	-897	-935
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	+493	+426	+207
1:3	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	-9 418	-12 031	-13 432
1:4	Lönebidrag och Samhall m.m.	-580	-910	-1 140
1:5	Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	-1	-1	-1
1:7	Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering			-1
1:8	Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen		-1	-1
1:9	Bidrag till administration av grundbeloppet		-1	-1
1:12	Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar	+1 506	+1 551	+1 426
2:1	Arbetsmiljöverket	-3	-7	-11
2:2	Arbetsdomstolen	-1	-1	-1
<i>Nya anslag</i>				
	Arbetsintegrerade sociala företag	+200	+200	+250
	Nytt anslag: inträdesjobb	+554	+1 108	+1 663
	Summa	-8 142	-10 564	-11 977
<i>Specificering av anslagsförändringar</i>				
	Arbetsförmedlingen	-840	-804	-797
	PLO	-52	-93	-138
	Inträdesjobb	-37	-75	-112
	Avfallsskatt+fler i a-kassa pga arbetsmarknadsåtgärder	+179	+183	+4
	Nej till bortre karenssdag	-30	-60	-60
	Bortre gräns sjukförsäkring	+1 600	+1 600	+1 600
	Sänkt tak	-1 100	-1 100	-1 100
	Nej till deltid	-121	-125	-128
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning o aktivitetsstöd	+493	+426	+207
1:4	Samhall	-770	-1 110	-1 330
	Nej till fler platser	-770	-1 110	-1 330
1:12	Inträdesjobb: minskat nystart	-311	-621	-1 049
	Inträdesjobb ökat nystart	+222	+333	+582
	Fler nystartsjobb kd 1	+242	+322	+322
	Fler nystartsjobb kd 2	+1 008	+1 008	+1 008
	Nej till försämrat tak	+346	+509	+563
		+1 506	+1 551	+1 426
1:3	Arbetsmarknadspolitiska program	-9 418	-12 031	-13 432
	Nej till utbildning under etabl. - asylprogram	-301	-467	-378
	Nej till förstärkt arbetsträning	-54	-39	-36
	Avskaffad Insteg, FSAS, SAS, beredskap,extratjänster	-5 950	-8 270	-9 770
	Lönebidrag för trygghet för fsas o sas	+173	+173	+173
	OSA för funktionshindrade i sas och fsas	+190	+190	+190
	Arbetsmarknadsutbildning	-2 060	-1 910	-1 730
	Halverad föreberedande utbildning	-1 000	-1 000	-1 000

	Nej till höjt tak i introduktionsjobb	-416	-708	-881
1:4	Lönebidrag Samhall	-580	-910	-1 140
	Nej till regeringen	-770	-1 100	-1 330
	1000 nya platser	+190	+190	+190
1:2	Torv	+2	+3	+3

Tabell 31: Anslagsförslag 2018-2020 för utgiftsområde 15, avvikelser gentemot regeringen, miljoner kronor

Utgiftsområde 15 Studiestöd				
1:2	Studiemedel	-2 598	-3 110	-3 110
1:3	Avsättning för kreditförluster	-300	-300	-300
1:7	Studiestartsstöd	-909	-930	-960
1:8	Centrala studiestödsnämnden	-5	-9	-13
<i>Nya anslag</i>				
	KPI effekt höjd moms		+227	+228
	Summa	-3 812	-4 122	-4 155
<i>Specificering av anslagsförändringar</i>				
	Slopad pensionsrätt studier	-2 400	-2 400	-2 400
	Nej till höjd bidragsdel	-546	-1 092	-1 092
	Höjd tobaksskatt		+10	+10
	Höjd alkoholskatt		+10	+10
	Textilieskatt		+14	+14
	Höjd åldersgräns för studiemedel 3 år	+400	+400	+400
	Tidsgränser	-52	-52	-52
1:2	Studiemedel	-2 598	-3 110	-3 110
	Avskaffad åldersavskrivning	-400	-400	-400
	Höjd lånedel	+100	+100	+100
1:3	Avsättning kreditförluster	-300	-300	-300

Tabell 32: Anslagsförslag 2018-2020 för utgiftsområde 16, avvikelser gentemot regeringen, miljoner kronor

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning				
1:1	Statens skolverk	+496	+491	+486
1:2	Statens skolinspektion	-2	-4	-6
1:3	Specialpedagogiska skolmyndigheten	-4	-7	-11
1:4	Sameskolstyrelsen			-1
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-1 325	-745	-720
1:6	Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	-2	-4	-6
1:7	Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	-250	-250	-250
1:9	Bidrag till svensk undervisning i utlandet	-1	-1	-2
1:10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	-70	-95	-100
1:12	Myndigheten för yrkeshögskolan	-1	-1	-2
1:13	Statligt stöd till vuxenutbildning	+250	+230	+230
1:15	Upprustning av skollokaler och utemiljöer	-680		
1:19	Bidrag till lärarlöner	+612	+1 112	+2 140
1:21	Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling	-808	-2 966	-4 632
2:1	Universitetskanslersämbetet	-1	-1	-2
2:2	Universitets- och högskolerådet	-1	-1	-2

2:3	Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-9	-18	-27
2:4	Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-11	-22	-33
2:5	Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-11	-21	-32
2:6	Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-12	-23	-34
2:7	Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-11	-22	-33
2:8	Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-7	-15	-23
2:9	Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-9	-18	-27
2:10	Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-9	-17	-25
2:11	Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-7	-14	-21
2:12	Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-6	-11	-17
2:13	Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-8	-16	-24
2:14	Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-5	-9	-14
2:15	Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-4	-7	-11
2:16	Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-8	-16	-24
2:17	Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-6	-11	-17
2:18	Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	-8	-16	-24
2:19	Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-4	-7	-10
2:20	Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-2	-4	-6
2:21	Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-4	-7	-10
2:22	Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-2	-4
2:23	Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-6	-11	-17
2:24	Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-2	-3	-5
2:25	Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-4	-8	-12
2:26	Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-3	-4
2:27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-6	-8
2:28	Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-2	-4
2:29	Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-5	-9	-14
2:30	Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-1	-2
2:31	Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-3	-4
2:32	Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-1	-1
2:33	Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-6	-9
2:34	Mälardalens högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-1	-2

2:35	Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-2	-3
2:36	Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå		-1	-1
2:37	Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-2
2:38	Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå			-1
2:39	Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-5	-8
2:40	Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå		-1	-1
2:41	Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-4	-7
2:42	Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå		-1	-1
2:43	Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-5	-7
2:44	Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-1	-1
2:45	Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-4	-6
2:46	Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå		-1	-1
2:47	Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-4	-6
2:48	Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå		-1	-1
2:49	Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-3	-5
2:50	Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå		-1	-1
2:51	Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-4	-6
2:52	Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå		-1	-1
2:53	Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-2	-3
2:55	Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå		-1	-1
2:57	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-2
2:59	Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-4	-6
2:60	Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå		-1	-1
2:63	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	-18	-34	-51
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	+191	+312	+689
2:65	Särskilda medel till universitet och högskolor	-246	-248	-7
2:66	Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	-14	-27	-41
3:3	Vetenskapsrådet: Förvaltning	-1	-2	-2
3:5	Rymdstyrelsen: Förvaltning			-1
3:6	Institutet för rymdfysik		-1	-1
3:7	Kungl. biblioteket	-2	-4	-6
3:8	Polarforskningssekretariatet		-1	-1
3:11	Regionala etikprövningsnämnder			-1
<i>Nya anslag</i>				
	Antimobbningsprogram	+95	+95	+95
	Utbildningsdag för föräldrar	+40	+40	+40
	Kd skolpolitik	+1 300	+2 100	+2 800
	Sociala utfallskontrakt	+337	+37	+37
	Motverka övergrepp i föreningar	+70	+70	+70

	Summa	-228	-284	+172
<i>Specifisering av anslagsförändringar</i>				
	Större yrkesvux än regeringen	+300	+300	+300
	Nej Stöd för lärcentra	-50	-70	-70
1:13		+250	+230	+230
	Nej till utbyggnad platser	+100	+200	+300
	Nej till sommarkurser	-38	-75	-75
	Grundskola och förskoleklass, delvis nej till regeringen	-870	-3 091	-4 857
1:21	Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutv	-808	-2 966	-4 632
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	-106	-282	-402
	PLO	-3	-6	-9
	Skolsatsning	+300	+600	+1 100
	Summa	+191	+312	+689
2:65	Nej från VÄB 2016	-252	-254	-7
		-246	-248	-7
1:10		-70	-95	-100
	Nej till kompetens sfi	-100	-100	-100
	Nej till omföring	+30	+5	
1:5	PLO			
1:5	Nej till skolbibliotekssatsning	-30	-30	-30
1:5	Nej till förstärkt läslyft	-25		
1:5	Nej till samverkan för bästa skola	-600	-600	-600
1:5	Nej till yrkescollege	-5	-5	
1:5	Nej till skolutvecklingsprogram	-140	-140	-140
1:5	Specialpedagogiskt stöd (VÄB 2016 500 mkr, BP 70 mkr)	+230	+230	+230
1:5	Lärare i svenska som andraspråk	+200	+200	+200
1:5	Nej till sänkt lärlingsersättning			
	Nej till försöksverksamhet med utökad und. Svenska	-80		
	Nej till förstärkning gymnasiet introduktion	-300	-300	-300
	Nej till läslyft	-75	-100	-80
	Nej till jämlikhetspeng	-500		
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk	-1 325	-745	-720

Tabell 33: Anslagsförslag 2018-2020 för utgiftsområde 17, avvikelser gentemot regeringen, miljoner kronor

Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid				
1:1	Statens kulturråd		-1	-1
1:2	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	-425	-425	-385
1:3	Skapande skola	-10	-10	-10
1:6	Bidrag till regional kulturverksamhet	-13	-25	-31
2:1	Bidrag till Operan, Dramaten, Riksteatern, Dansens Hus, Drottningholms slottsteater och Voksenåsen	-6	-7	-9
2:3	Statens musikverk	-1	-2	-2
3:2	Myndigheten för tillgängliga medier	-1	-1	-2
3:3	Institutet för språk och folkminnen		-1	-1
6:1	Riksarkivet	-3	-5	-7
7:1	Riksantikvarieämbetet	-1	-2	-4
8:1	Centrala museer: Myndigheter	-12	-17	-23
8:4	Forum för levande historia	+10	+9	+9
9:2	Stöd till trossamfund	+12	+12	+15
10:1	Filmstöd	-235	-235	-25

12:1	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor	+2	+2	+1
13:1	Stöd till idrotten	+5	+10	+20
14:1	Bidrag till folkbildningen	-145	-145	-145
15:1	Lotteriinspektionen			-1
<i>Nya anslag</i>				
	Kulturarvssatsning	+5		
	Bidrag till kvinnors organisering	+28	+28	+28
	Summa	-790	-815	-573
<i>Specificering av anslagsförändringar</i>				
	Nej till bibliotekssatsning	-250	-250	-250
	Kultursamverkansmodell	+25	+25	+25
	Nej till förbättrade förutsättningar fria konsten	-60	-60	-60
	Nej till satsning på kommunal kulturskola	-100	-100	-100
	Nej till kulturverksamhet i utsatta områden	-40	-40	
	1:2	-425	-425	-385
10:1	Nej till filmavtal	-210	-210	
10:1	Nej till biografstöd för glesbygd	-25	-25	-25
		-235	-235	-25
1:3	Skapande skola	-10	-10	-10
1:3	PLO			
1:3	Summa	-10	-10	-10
1:6	Nej till biblioteksstrategi	-6	-6	
1:6	PLO	-7	-19	-31
1:6	Summa	-13	-25	-31
8:1	Centrala museer: Myndigheter			
8:1	PLO			
8:5	Forum för levande historia	+10	+10	+10
8:5	PLO		-1	-1
8:5	Summa	+10	+9	+9
	Nej till föräldrars delaktighet i lärandet	-50	-50	-50
14:1	Bidrag till folkbildningen	-95	-95	-95
14:1	PLO			
14:1	Summa	-145	-145	-145

Tabell 34: Anslagsförslag 2018-2020 för utgiftsområde 18, avvikelser gentemot regeringen, miljoner kronor

Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

1:2	Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	-164	-164	-164
1:3	Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	-43	-43	-43
1:4	Boverket	+28	+5	+8
1:5	Statens geotekniska institut			-1
1:6	Lantmäteriet	-3	-6	-9
1:7	Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer	-870	-935	-1 000
1:8	Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande	-1 300	-1 300	-1 300
1:9	Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	-1 700	-1 700	-3 200
1:10	Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder	-17	-36	-36
1:11	Innovativt och hållbart byggande	-55	-80	-80
2:1	Konsumentverket	-5	-5	-5

2:2	Allmänna reklamationsnämnden			-1
2:4	Åtgärder på konsumentområdet	-8	-8	-8
	Summa	-4 137	-4 272	-5 839
<i>Specifisering av anslagsförändringar</i>				
1:4	Boverket	+28	+5	+8
		+19	+7	+12
		+10	+10	

Tabell 35: Anslagsförslag 2018-2020 för utgiftsområde 19, avvikelser gentemot regeringen, miljoner kronor

Utgiftsområde 19 Regional tillväxt				
1:1	Regionala tillväxtåtgärder	-496	-1 496	-2 496
	Summa	-496	-1 496	-2 496
<i>Specifisering av anslagsförändringar</i>				
1:1	Nej till regeringens stora utbyggnad	-500	-1 500	-2 500
	Egen satsning	+4	+4	+4
		-496	-1 496	-2 496

Tabell 36: Anslagsförslag 2018-2020 för utgiftsområde 20, avvikelser gentemot regeringen, miljoner kronor

Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård				
1:1	Naturvårdsverket	-110	-113	-116
1:2	Miljöövervakning m.m.	-55	-55	-55
1:3	Åtgärder för värdefull natur	-250	-300	-300
1:4	Sanering och återställning av förorenade områden	-105	-125	-170
1:6	Kemikalieinspektionen	-11	-12	-14
1:9	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	-16	-17	-18
1:11	Åtgärder för havs- och vattenmiljö	-157	-235	-270
1:12	Insatser för internationella klimatinvesteringar	-50	-50	-50
1:13	Internationellt miljösamarbete	-25	-25	-25
1:14	Skydd av värdefull natur	-740	-740	-740
1:15	Havs- och vattenmyndigheten	-11	-14	-16
1:16	Klimatinvesteringar	-1 590	-2 090	-3 090
1:18	Investeringsstöd för gröna städer	-100	-500	-550
1:19	Elcykelpremie	-350	-350	-350
2:1	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande		-1	-1
2:2	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	-100	-273	-285
<i>Nya anslag</i>				
	Arbete för Östersjön	+100	+150	+200
	Summa	-3 570	-4 750	-5 850
<i>Specifisering av anslagsförändringar</i>				
1:1	Summa	-110	-113	-116
	Nej till hållbara textilier	-7	-7	-7
	Nej till avfallsstatistik	-5	-5	-5
	Nej till ecobonus	-50	-50	-50
	PLO	-1	-4	-7
	Neddragning bm17	-47	-47	-47

1:2	Nej Inrättande delegation cirkulär ekonom	-5	-5	-5
	Neddragning bm17	-50	-50	-50
	Summa	-55	-55	-55
1:3	Nej till våtmarker	-200	-200	-200
	Nej gröna jobb i naturvården	-50	-100	-100
	Summa	-250	-300	-300
1:11	Nej Rent hav stärkt arbete	-137	-215	-250
	Förra årets besparing	-20	-20	-20
		-157	-235	-270
1:12	Förra årets besparing	-50	-50	-50
1:14	Förra året	-590	-590	-590
	Nej till skydd av nyckelbiotoper bp18	-150	-150	-150
1:15	Havs och vattenmyndigheten	-10	-12	-12
	PLO	-1	-2	-4
1:16		-11	-14	-16
	Förra året	-700	-700	-700
	Nej till klimatliv	-800	-1 300	-2 300
	Nej till ladda hemma	-90	-90	-90
		-1 590	-2 090	-3 090
2:2	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	-100	-273	-285
2:2	PLO			
2:2	Summa	-100	-273	-285

Tabell 37: Anslagsförslag 2018-2020 för utgiftsområde 21, avvikelser gentemot regeringen, miljoner kronor

Utgiftsområde 21 Energi

1:1	Statens energimyndighet	-22	-23	-24
1:3	Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	-10	-10	-10
1:5	Planeringsstöd för vindkraft	-50	-50	-40
1:6	Energimarknadsinspektionen	-1	-1	-2
1:7	Energiteknik	-535	-535	-535
1:10	Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning	-65	-65	-65
	Summa	-683	-684	-676
	<i>Specificering av anslagsförändringar</i>			
1:1	Nej till sekondering	-5	-5	-5
	Nej till infoplattform solceller	-10	-10	-10
	PLO	-2	-3	-4
	Nej till samordning hållbara tp	-5	-5	-5
		-22	-23	-24
	Nej till ladda hemma			

Tabell 38: Anslagsförslag 2018-2020 för utgiftsområde 22, avvikelser gentemot regeringen, miljoner kronor

Utgiftsområde 22 Kommunikationer

1:1	Utveckling av statens transportinfrastruktur	-644	-682	-829
1:2	Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	-141	-241	-354

1:3	Trafikverket	-167	-174	-201
1:6	Ersättning avseende icke statliga flygplatser	-85	-113	-113
1:7	Trafikavtal	-30	-60	-58
1:9	Statens väg- och transportforskningsinstitut		-1	-1
1:12	Transportstyrelsen	-14	-19	-30
1:13	Trafikanalys		-1	-1
<i>Nya anslag</i>				
	Cykelinfrastruktur	+350	+350	+350
	Laddinfrastruktur	+125	+125	+125
	Summa	-606	-816	-1 112
<i>Specificering av anslagsförändringar</i>				
1:1	Utveckling av statens transportinfrastruktur	-209	-135	-155
1:1	PLO	-85	-197	-324
	Nej till avgiftsfri koll trafik unga	-350	-350	-350
<hr/>				
<hr/>				
1:2	Ökad säkerhet järnvägsstationer	+10	+10	+10
1:2	Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	-75	-75	-75
1:2	PLO	-76	-176	-289
	Summa	-141	-241	-354
<hr/>				
1:3	Trafikverket	-159	-160	-180
1:3	PLO	-8	-14	-21
	Summa	-167	-174	-201
1:12	Nej till miljözoner	-5		
	PLO	-9	-19	-30
		-14	-19	-30

Tabell 39: Anslagsförslag 2018-2020 för utgiftsområde 23, avvikelser gentemot regeringen, miljoner kronor

Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel				
1:1	Skogsstyrelsen	-75	-77	-79
1:2	Insatser för skogsbruket	-396	-346	-346
1:3	Statens veterinärmedicinska anstalt	-1	-1	-2
1:4	Bidrag till veterinär fältverksamhet	-1	-1	-2
1:7	Ersättningar för viltskador m.m.	+20	+20	+20
1:8	Statens jordbruksverk	-3	-6	-9
1:14	Livsmedelsverket	-21	-23	-24
1:17	Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	-258	-683	-733
1:19	Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket			-30
1:22	Främjande av rennäringen m.m.	-10	-10	-10
1:23	Sveriges lantbruksuniversitet	-53	-72	-91
	Summa	-798	-1 199	-1 306
<i>Specificering av anslagsförändringar</i>				
1:1	Grönt jobbprogram	-15	-15	-15
	Laserskanning skogs- och miljödata	-12	-12	-12
	Skydd av nyckelbiotoper	-20	-20	-20
	Hyggesfritt skogsbruk	-6	-6	-6
	Skogsstyrelsen bm17	-20	-20	-20

	PLO	-2	-4	-6
		-75	-77	-79
1:2	Insatser skogsbruk	-396	-346	-346
	Grönt jobbprogram	-120	-120	-120
	Skydd av nyckelbiotoper	-100	-100	-100
	Naturvårdande skötsel av skyddade skogar	-50		
	Besparing bm17	-126	-126	-126
1:14	Livsmedelsverket. Besparing bm17	-5	-5	-5
	PLO	-1	-3	-4
	Nej till kontroll	-15	-15	-15
	Summa	-21	-23	-24
1:17	Ekologisk produktion och konsumtion	-25	-50	-100
	Betesmarker och slåtterängar ok			
	Miljöåtgärder landsbygdsprogrammet 50%	-63	-63	-63
	Statsbidrag kommuner i glesbygd	-70	-70	-70
	Landsbygdspolitik kd 0, 250, 250	-100	-500	-500
		-258	-683	-733
1:23	Sveriges lantbruksuniversitet bm17	-18	-18	-18
	PLO	-8	-17	-26
	Nej till kompetenscentrum växtförädling	-20	-30	-40
		-53	-72	-91
	Nej till generell utbyggnad	-7	-7	-7

Tabell 40: Anslagsförslag 2018-2020 för utgiftsområde 24, avvikelser gentemot regeringen, miljoner kronor

Utgiftsområde 24 Näringsliv				
1:1	Verket för innovationssystem	-11	-12	-13
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	-429	-539	-684
1:3	Institutens strategiska kompetensmedel	-103	-106	-109
1:4	Tillväxtverket	-2	-3	-4
1:5	Näringslivsutveckling	-728	-728	-728
1:6	Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser	-1	-1	-1
1:7	Turistfrämjande	-15	-15	-15
1:8	Sveriges geologiska undersökning	-36	-37	-38
1:13	Konkurrensverket	-1	-1	-2
1:21	Patent- och registreringsverket	-2	-3	-5
2:2	Kommerskollegium		-1	-1
	<i>Nya anslag</i>			
	Företagsrådgivning	+10	+10	+10
	Summa	-1 318	-1 436	-1 590
	<i>Specificering av anslagsförändringar</i>			
1:1	PLO	-1	-2	-3
	Nej till utbyggnad	-10	-10	-10
		-11	-12	-13
1:5	Näringslivsutveckling	-728	-728	-728
	Stiftelsen Norrlandsfonden	-200	-200	-200
	Bättre nätverkande	-8	-8	-8
	Matchningsaktörer	-50	-50	-50
	Smart industri på regional nivå	-20	-20	-20
	Vidareutveckling av en nationell export och investeringsplattform	-25	-25	-25
	Satsning på automationsprogram	-20	-20	-20

	Nyanlända kvinnors företagande	-8	-8	-8
	Elektrifiering av fordonsparken	-180	-180	-180
	Förra årets besparing	-217	-217	-217
1:3	Institutens strategiska kompetensmedel	-100	-100	-100
	PLO	-3	-6	-9
		-103	-106	-109
1:8	Sveriges geologiska undersökning	-34	-34	-34
	PLO	-2	-3	-4
		-36	-37	-38

Tabell 41: Anslagsförslag 2018-2020 för utgiftsområde 25, avvikelser gentemot regeringen, miljoner kronor

Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner				
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	-25 467	-28 326	-30 326
	Summa	-25 467	-28 326	-30 326
<i>Specifisering av anslagsförändringar</i>				
1:1	Lägre ökning av statsbidrag	-3 000	-5 000	-7 000
1:1	Nej till kostnadsfri mammografi	-207	-207	-207
1:1	Nej till gratis tandvård för unga	-417	-576	-576
1:1	Nej till kostnadsfri sjukvård för 85+	-200	-200	-200
1:1	Jobbstimulans försörjningsstöd	+200	+200	+200
1:1	Fler i försörjningsstöd pga neddragning arbetsmarknad	+87	+87	+87
1:1	Kompensation dagbarnvårdare	+20	+20	+20
1:1				
1:1	Simundervisning på idrottstimmen	+50	+50	+50
1:1	Bättre primärvård			
1:1	Fler vårdplatser			
1:1	Avskaffad pensionärsskatt	-22 000	-22 700	-22 700
		-25 467	-28 326	-30 326
	Utgiftförändringar	-467	-626	-626

25 Beräkning av statsbudgetens inkomster

Tabell 42: Beräkning av statsbudgetens inkomster 2018

Beräkning av statsbudgetens inkomster 2018

Tusental kronor

Inkomsttitel	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (KD)
1100 Direkta skatter på arbete	657 127 381	-25 925 730
1111 Statlig inkomstskatt	60 806 690	+186 000
1115 Kommunal inkomstskatt	726 025 038	+22 011 000
1120 Allmän pensionsavgift	123 118 767	-298 730
1130 Artistskatt	341	±0

1140 Skattereduktioner	-252 823 455	-47 824 000
1200 Indirekta skatter på arbete	581 913 420	-348 600
1210 Arbetsgivaravgifter	564 778 746	+2 141 400
1240 Egenavgifter	12 809 175	+100 000
1260 Avgifter till premiepensionssystemet	-38 689 001	+10 000
1270 Särskild löneskatt	48 667 764	-2 600 000
1280 Nedsättningar	-6 076 699	±0
1290 Tjänstegruppliv	423 435	±0
1300 Skatt på kapital	255 612 596	+1 521 000
1310 Skatt på kapital, hushåll	69 434 494	-490 000
1320 Skatt på företagsvinster	129 635 828	-277 000
1330 Kupongskatt	7 261 050	±0
1340 Avkastningsskatt	4 349 813	±0
1350 Fastighetskatt	32 663 881	+2 288 000
1360 Stämpelskatt	12 267 530	±0
1400 Skatt på konsumtion och insatsvaror	580 892 265	+18 641 000
1410 Mervärdesskatt, hushåll	450 559 840	+16 034 000
1420 Skatt på alkohol och tobak	26 536 952	+790 000
1430 Energiskatt	47 591 485	-62 000
1440 Koldioxidskatt	23 321 585	+533 000
1450 Övriga skatter på energi och miljö	4 331 590	+1 346 000
1470 Skatt på vägtrafik	21 364 841	±0
1480 Övriga skatter	7 185 972	±0
1500 Skatt på import	6 812 759	±0
1600 Restförda och övriga skatter	15 254 541	±0
1700 Avgående poster, skatter till EU	-6 812 759	±0
Offentliga sektorns skatteintäkter (periodiserat)	2 090 800 203	-6 112 330
1800 Avgående poster, skatter till andra sektorer	-998 580 690	-21 712 270
Statens skatteintäkter (periodiserat)	1 092 219 513	-27 824 600
1900 Periodiseringar	-6 990 001	±0
1000 Statens skatteinkomster	1 085 229 512	-27 824 600
Övriga inkomster (kassamässigt)	-42 328 335	-100 000
2000 Inkomster av statens verksamhet	30 833 948	-100 000
3000 Inkomster av försåld egendom	5 000 000	±0
4000 Återbetalning av lån	766 470	±0
5000 Kalkylmässiga inkomster	11 873 000	±0
6000 Bidrag m.m. från EU	12 910 157	±0
7000 Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	-103 711 910	±0
8000 Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	0	±0
Statsbudgetens inkomster (kassamässigt)	1 042 901 177	-27 924 600

Tabell 43: Beräkning av statsbudgetens inkomster 2019-2020

Beräkning av statsbudgetens inkomster 2019–2020

Miljoner kronor

Inkomsttitel	Avvikelse från regeringen (KD)	
	2019	2020
1100 Direkta skatter på arbete	-30 205	-34 288

1111 Statlig inkomstskatt	-3 439	-3 451
1115 Kommunal inkomstskatt	+22 060	+22 987
1120 Allmän pensionsavgift	-307	-393
1130 Artistskatt	±0	±0
1140 Skattereduktioner	-48 519	-53 431
1200 Indirekta skatter på arbete	-970	-1 348
1210 Arbetsgivaravgifter	+1 415	+1 133
1240 Egenavgifter	+100	+100
1260 Avgifter till premiepensionssystemet	+15	+19
1270 Särskild löneskatt	-2 500	-2 600
1280 Nedsättningar	±0	±0
1290 Tjänstegruppliv	±0	±0
1300 Skatt på kapital	+1 755	+2 178
1310 Skatt på kapital, hushåll	-290	+110
1320 Skatt på företagsvinster	-243	-220
1330 Kupongskatt	±0	±0
1340 Avkastningsskatt	±0	±0
1350 Fastighetskatt	+2 288	+2 288
1360 Stämpelskatt	±0	±0
1400 Skatt på konsumtion och insatsvaror	+18 649	+18 538
1410 Mervärdesskatt, hushåll	+16 428	+16 455
1420 Skatt på alkohol och tobak	+830	+830
1430 Energiskatt	-62	-62
1440 Koldioxidskatt	+547	+559
1450 Övriga skatter på energi och miljö	+906	+756
1470 Skatt på vägtrafik	±0	±0
1480 Övriga skatter	±0	±0
1500 Skatt på import	±0	±0
1600 Restförda och övriga skatter	±0	±0
1700 Avgående poster, skatter till EU	±0	±0
Offentliga sektorns skatteintäkter (periodiserat)	-10 771	-14 919
1800 Avgående poster, skatter till andra sektorer	-21 753	-22 594
Statens skatteintäkter (periodiserat)	-32 524	-37 513
1900 Periodiseringar	±0	±0
1000 Statens skatteinkomster	-32 524	-37 513
Övriga inkomster (kassamässigt)	-100	-100
2000 Inkomster av statens verksamhet	-100	-100
3000 Inkomster av försåld egendom	±0	±0
4000 Återbetalning av lån	±0	±0
5000 Kalkylmässiga inkomster	±0	±0
6000 Bidrag m.m. från EU	±0	±0
7000 Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	±0	±0
8000 Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	±0	±0
Statsbudgetens inkomster (kassamässigt)	-32 624	-37 613

Andreas Carlson (KD)

Jakob Forssmed (KD)

Annika Eclund (KD)

Mikael Oscarsson (KD)

Caroline Szyber (KD)

Emma Henriksson (KD)